

Рей Бредбъри

**ЗЛАТНИТЕ ЯБЪЛКИ
на Слънцето**



Моята библиотека
©

РЕЙ БРЕДЪРИ ЗЛАТНИТЕ ЯБЪЛКИ НА СЛЪНЦЕТО

Превод: Лидия Цекова-Маринова, Венцислав Божилов, Борис Миндов,
Деница Минчева, Н. К. Перфилова, Ива Дончева

chitanka.info

СИРЕНАТА

Навътре в студената вода, далеч от сушата, всяка вечер чакахме идването на мъглата — и тя идваше, а ние смазвахме месинговата машинария и запалвахме фара в каменната кула. Подобно на птици в сивото небе, двамата с Макдън изпрацахме светлината — първо червена, после бяла, после отново червена — да се оглежда за самотни кораби. А ако не виждаха светлината, винаги разполагахме и с нашия Глас — силния, дълбок вик на Сирената, който разтърсваше парцалите мъгла, караше стреснатите чайки да се пръснат като тесте карти и разпенваше високите вълни.

— Самотен живот, но вече свикна с него, нали? — попита Макдън.

— Да — отвърнах аз. — Ти си добър разказвач, слава Богу.

— Е, утре е твой ред да идеш на сушата — усмихна се той. — Да танцуваш с момичетата и да пиеш джин.

— Макдън, за какво си мислиш, когато оставаш самичък тук?

— За тайните на морето.

Макдън запали лулата си. Беше седем без четвърт, студена ноемврийска вечер, отоплението бе включено, светлината въртеше опашката си във всички посоки, Сирената бумтеше във високото гърло на кулата. На сто мили покрай брега нямаше нито едно градче — само път, който самотно излизаше от мъртвата вътрешност към морето, с две-три коли по него. Към това се прибавяха две мили студена вода, нашата скала и някой заблуден кораб.

— Тайните на морето — замислено каза Макдън. — Знаеш ли, че океанът е най-голямата проклета снежинка на света? Вълнува се, надига се, приема хиляди форми и цветове, и все е различен. Странна работа. Веднъж, преди години, бях сам тук и всички риби изведнъж изплуваха на повърхността. Нещо ги беше накарало да навлязат в залива и да изплуват, и сякаш трепереха и гледаха как светлината от кулата става ту червена, ту бяла, ту червена, ту бяла. Оттук виждах странните им очи. Направо изстинах. Бяха като огромна паунова

опашка и останаха до полунощ. После се изнизаха съвсем безшумно, милиони си отидоха. Помислих си, да не би да са изменили всички тези мили, за да дойдат на нещо като поклонение. Странна работа. Но помисли си само как ли им изглежда кулата, издигнала се на седемдесет стъпки над водата, как Богът-светлина проблясва от нея и как кулата гърми с чудовищния си глас. Никога вече не се върнаха. Но въпреки това не ти ли минава мисълта, че може да са били тук в Негово присъствие?

Потръпнах. Погледнах безкрайната сива поляна на морето, простряла се надалеч, идваща от нищото и продължаваща към нищо.

— О, морето си е пълно. — Макдън изпуфтя нервно с лулата си. Цял ден бе нервен, но така и не каза защо. — Въпреки всичките ни двигатели и тъй наречени подводници ще минат десет хиляди века, преди да стъпим на истинското дъно на потъналите земи, в приказните царства — и тогава ще познаем *истинския* ужас. Помисли си само, там долу е все още тристахилядна година преди Христа. Докато ние тук маршируваме под звука на тръби и режем от земята на съседа или кръцваме главата му, те живеят на дванайсет мили студ и мрак отдолу във време, старо като брадата на комета.

— Да, светът е много стар.

— Ела. Имам да ти кажа нещо, специално го пази.

Изкачихме осемдесетте стъпала, без да бързаме, разговаряхме. Гореве Макдън изключи осветлението в стаята, за да няма отражения в стъклата. Огромното око на фара бръмчеше и с лекота се въртеше в смазания си цокъл. Сирената ревеше отмерено, веднъж на всеки петнайсет секунди.

— Като някакво животно, нали? — Макдън кимна сам на себе си. — Голямо самотно животно, плачещо в нощта. Стои тук на ръба на десет милиарда години и вика на Дълбините: Тук съм, тук съм, тук съм. И Дълбините му отговарят, *наистина* му отговарят. Вече си тук от три месеца, Джони, затова по-добре да те подготвя. Гореве-долу по това време на годината — каза той, изучавайки сумрака и мъглата, — нещо идва да посети фара.

— Ята риби като онези ли?

— Не, нещо друго е. Отлагах да ти го кажа, защото можеше да ме помислиш за побъркан. Но вече няма за кога да премълчавам — ако съм отбелязал правилно в календара от миналата година, ще се случи

именно тази нощ. Няма да се впускам в подробности, сам ще трябва да го видиш. Просто стой тук. Ако искаш, утре можеш да събереш чувала си, да вземеш моторницата, да вземеш колата си, дето я паркира на пристана на носа, да се върнеш у дома в малкото градче във вътрешността и да спиш нощем на запалени лампи. Нито ще те разпитвам, нито ще те обвинявам. Случва се вече три години подред, а едва сега с мен има някой, който да го потвърди. Само чакай и гледай.

Измина половин час, през който си разменихме само няколко думи. Когато умората ни налегна, Макдън започна да ми описва някои от идеите си. Имаше си теории и за самата Сирена.

— Един ден преди много години някакъв човек си вървял, спрял сред шума на океана на един студен мрачен бряг и казал, „Трябва ни глас, който да вика през водата и да предупреждава корабите; аз ще направя такъв глас. Ще направя глас като всичкото време и цялата мъгла, съществувала някога; ще направя глас като празно легло до теб през нощта, като пуста къща, когато отваряш вратата, като дърветата през есента, с окапали листа. Глас като писъка на отлитащите на юг птици, като ноемврийския вятър и рева на морето край твърдия студен бряг. Ще го направя тъй самотен, че никой да не го пропусне. Хората ще го чуват и душите им ще плачат, домашните огнища ще им се виждат по-топли и всички в далечните градчета ще се радват, че са си у дома. Ще създам този звук и апарат, ще го нарекат Сирената и който я чуе, ще познае тъгата на вечността и краткостта на живота“.

Сирената изрева.

— Измислих историята, за да се опитам да обясня защо това нещо идва всяка година при фара — тихо каза Макдън. — Мисля, че Сирената го зове и то идва...

— Но...

— Шшшт! — прекъсна ме Макдън. — Ето там! — И кимна към Дълбините.

Нещо плуваше към кулата на фара.

Както казах, нощта бе студена; във високата кула бе студено, светлината светваше и угасваше, а Сирената ревеше и зовеше през гъстата мъгла. Не можеше да се види надалеч и не можеше да се види ясно, но дълбокото море се движеше към тъмната земя, гладко и спокойно, с цвета на сива кал, и ние двамата бяхме сами във високата кула. И ето, отначало далеч, се видя вълничка, последвана от вълна,

надигане, мехур, мъничко пяна. А след това от студената повърхност се показва глава — голяма тъмна глава с огромни очи, а след нея — шия. А после... не тяло, а още и още шия! Главата се издигна на цели четиридесет стъпки над водата върху прекрасната стройна тъмна шия. Едва тогава от дълбините се показва тялото, подобно на мъничък остров от черни корали, миди и раковини. Плясна опашка. Доколкото можех да преценя, чудовището бе дълго деветдесет-сто стъпки от главата до върха на опашката.

Не зная какво казах. Но казах нещо.

— Спокойно, момче, спокойно — прошепна Макдън.

— Но това е невъзможно!

— Не, Джони, *ние* сме невъзможни. *То* е същото, каквото е било и преди десет милиона години. *То* не се е променило. А *ние* и сушата сме се променили и сме станали невъзможни. *Ние!*

Съществуването плуваше бавно и с някакво огромно мрачно великолепие далеч в ледените води. Мъглата ту го скриваше, ту го показваше и за миг заличаваше формата му. Едното от чудовищните очи улови, задържа и върна ярката светлина на фара — червена, бяла, червена, бяла, подобно на високо вдигнато кръгло огледало, изпращащо послание с някакъв първобитен шифър. Бе безмълвно като мъглата, през която плуваше.

— Това е някакъв динозавър! — Наведох се надолу, сграбчил здраво перилата.

— Да, от този вид.

— Но те са измрели!

— Не, само са се скрили в Дълбините. Дълбоко, дълбоко долу, в най-дълбоките Дълбини. Е, Джони, нима това не е дума на място? Дълбини. Целият студ, мрак и дълбоки потайности на света са се събрали в тази дума.

— Но защо, защо идва *тук*?

В следващия миг получих отговора.

Сирената изрева.

И чудовището отвърна.

През милиони години вода и мъгла се разнесе вик. Вик тъй изтерзан и самотен, че цялото ми тяло се разтреса. Чудовището извика към кулата. Сирената изрева. Чудовището отново извика. Сирената изрева. Чудовището отвори огромната си зъбата уста и излезлият от

нея глас бе като гласът на самата Сирена. Самотен, необятен и далечен. Гласът на изолация, на невидяно море, на студена нощ, на раздяла...

— Сега разбираш ли защо идва тук? — прошепна Макдън.

Кимнах.

— Цяла година горкото чудовище лежи някъде далеч, на хиляди мили в морето, незнайно колко дълбоко, и чака да му дойде времето. Сигурно е на милион години. Помисли си само, милион години чакане. Ти би ли могъл да чакаш толкова? Може би е последното от своя вид. Струва ми се, че е така. Както и да е, ето че преди пет години тук идват хора и построяват този фар. Монтират Сирената и я пускат отново и отново към мястото, където си потънал в сън и спомени за свят, в който има хиляди като теб, а сега си сам, съвсем сам в един чужд за теб свят. Свят, в който трябва да се криеш. А гласът на Сирената идва и си отива, идва и си отива, и ти се надигаш от тинестото дъно на Дълбините, очите ти се отварят като лещи на огромни обективи и тръгваш — бавно, бавно, защото си помъкнал целия океан на раменете си. А Сирената звучи през хиляди мили вода, слаб и познат глас, и пещта в теб лумва, и започваш бавно, бавно да се издигаш. Храниш се с купища треска и бодливка, с реки от медузи, издигаш се бавно през есенните месеци, през септември, когато започват мъглите, през октомври, когато мъглите се сгъстяват и Сирената продължава да те вика. И в края на ноември, след като си свиквал с налягането ден след ден, след като си се издигал с няколко стъпки на час, вече си близо до повърхността и все още си жив. Трябва да си бавен: излезеш ли изведнъж, ще се пръснеш. Така че ти трябва три месеца да излезеш, а после дни, за да преплуваш студените води до фара. И ето те тук, тук в нощта, Джони, най-голямото чудовище на всички времена. И фарът те вика, дългата му шия се подава от водата като твоята, и тялото му е като твоето тяло, и най-важното — гласът е като твоя глас. Сега разбираш ли, Джони, разбираш ли?

Сирената изрева.

Чудовището отговори.

Разбрах го, разбрах всичко — милионите години самотно очакване на някой, който никога не ще се завърне. Милионите години самота на дъното на морето, безумието на времето там, когато небесата са се изчистили от летящи гущери, блатата във вътрешността са пресъхнали, гигантските ленивци и саблезъбите тигри са имали своите

епохи и са потънали в асфалтовите езера, а хората са тичали по хълмовете като бели мравки.

Сирената изрева.

— Миналата година обикаляше и обикаляше цяла нощ — каза Макдън. — Не идваше много наблизно, сякаш беше объркано. Или може би уплашено. И малко ядосано, след като е изминало целия този път. А на следващия ден най-ненадейно мъглата се вдигна, грейна слънце и небето стана синьо като картина. И чудовището се махна от горещината и тишината и не се върна повече. Сигурно цяла година е премисляло станалото оттук и оттам.

Сега чудовището бе само на стотина метра и със Сирената си крещяха един на друг. На светлините на фара очите му бяха огън и лед, огън и лед.

— Това е животът — каза Макдън. — Някой винаги очаква някого, който пък никога не се прибира. Винаги някой обича нещо повече, отколкото нещото обича него. И накрая ти се иска да унищожис нещото, каквото и да е то, само и само да не те наранява повече.

Чудовището се втурна към фара.

Сирената изрева.

— Да видим какво ще стане — каза Макдън.

Изключи Сирената.

Последвалата минута тишина бе тъй напрегната, че чувахме биенето на сърцата си в остъклената част на кулата и бавното, мазно въртене на фара.

Чудовището спря, замръзна на място. Огромните му очи-фенери примигнаха. Устата му зейна. Чу се тътен като от изригващ вулкан. То завъртя глава насам-натам, сякаш търсеше звуците, сега потънали някъде в мъглата. Взря се във фара. Изтътна отново. После очите му пламнаха. Надигна се, разбивайки водата, и се втурна към кулата. В очите му гореше ярост и мъка.

— Макдън! — викнах. — Включи Сирената!

Макдън затърси пипнешком копчето, но докато го натискаше, чудовището отново се изправи. Зърнах за миг гигантските лапи, блестящата люспеста кожа в ципите между подобните на пръсти израстъци, посягащи към кулата. Огромното око от дясната страна на измъчената глава светеше пред мен като котел, в който можеш да

паднеш с писъци. Кулата се разтърси. Сирената изрева; чудовището също изрева. Сграбчи кулата, захапа стъклото и то се пръсна върху нас.

Макдън ме сграбчи за ръката.

— Надолу!

Кулата се разлюля, трепна и започна да поддава. Сирената и чудовището ревяха. Запрепъвахме се и едва не се изтъркаляхме надолу по стълбите.

— Бързо!

Стигнахме долу точно когато кулата започна да се срутва отгоре ни. Скрихме се под стълбите в малкото каменно мазе. Последваха хиляди разтърсвания от дъжда камъни; Сирената внезапно млъкна. Чудовището се хвърли върху кулата. Тя падна. Дватама с Макдън клечяхме, вкопчени един в друг, докато светът ни се сригваше.

После всичко приключи, остана единствено мракът и плясъкът на морето върху голите камъни.

Това и другият звук.

— Слушай — тихо рече Макдън. — Слушай.

Зачакахме. И тогава започнах да го чувам. Отначало мощно всмукване на въздух, после риданието, смущението, самотата на огромното чудовище, свило се върху камъните отгоре ни, така че противната воня на тялото му изпълваше въздуха на мазето. Съществуването изпъшка и изплака. Кулата я нямаше. Светлината я нямаше. Онова, което го бе призовавало през милиони години, го нямаше. И чудовището отваряше уста и надаваше мощни резове. Ревове на Сирената, отново и отново. И сигурно корабите далеч в морето, които не можеха да видят светлината на фара или каквото и да било друго, са си мислили — ето го самотния глас, сирената на Самотния залив. Всичко е наред. Заобиколили сме носа.

И така продължи през остатъка от нощта.

Следващия следобед, когато спасителите ни изкопаха от затрупаното ни убежище, жълтото слънце грееше ярко.

— Срути се отгоре ни, цялата — мрачно обясни господин Макдън. — Няколко вълни ни удариха здраво и фарът просто се срути.

Ощипа ме по ръката.

Нямаше нищо за гледане. Океанът бе спокоен, небето — синьо. Единственото странно нещо бе страхотната воня на водорасли от

зелената слуз, покриваща падналата кула и крайбрежните скали. Бръмчаха мухи. Пустият океан разбиваше вълни в брега.

На следващата година построиха нов фар, но междуременно си бях намерил работа в малкото градче, а също жена и малка уютна къща, която светеше с жълта светлина в есенните нощи; вратите бяха заключени, а от комина се виеше дим. Мақдън пък стана господар на новия фар, построен по собствените му указания от железобетон. „За всеки случай“, бе обяснил той.

Чудовището?

Никога вече не се появи.

— Изчезна — каза Мақдън. — Прибрало се е в Дълбините. Научило е, че не можеш да обичаш прекалено силно на този свят. Върнало се е в най-дълбоките Дълбини, за да чака още милион години. Горкото! Чака ли, чака, докато човекът идва и си отива от тази жалка мъничка планета. Чака и чака.

Седнах в колата си и се ослушах. Не можех да видя нито фара, нито светлината му от Самотния залив. Чувах единствено Сирената, Сирената, Сирената. Като зова на чудовището.

Седях и ми се искаше да можех да кажа нещо.

ПЕШЕХОДЕЦ

Да навлиза в това мъртвило, което представляваше градът в осем часа в някоя мъглива ноемврийска вечер, да стъпва върху разнебитената бетонна пътека, да прекрачва подалата се от пукнатините трева и да си пробива път с ръце в джобовете сред безмълвието — ето това мистър Ленард Мийд най-много обичаше. Той заставаше на ъгъла на някоя пресечка, гледаше надолу по дългите осветени от лунна светлина просторни тротоари в четирите посоки, колебаейки се кой път да поеме, макар че в действителност нямаше никакво значение; той беше сам в този свят през 2053 от н.е. или почти сам и най-после направил своя избор, избрал пътека, той се отдалечаваше бавно, а дъхът му се виеше като цигарен дим в мразовития въздух.

Понякога се разхождаше часове наред, на цели мили далеч и едва в полунощ се връщаше у дома си. А по пътя си виждаше къщурките и големите домове с техните тъмни прозорци и все едно че се разхождаше из някое гробище, където само слабите искрици на светулките примигваха зад прозорците. Там, където все още не бяха спуснати завесите за през нощта, внезапно като че ли изплуваха сиви привидения по стените на стаите или пък от все още отворен прозорец на някоя напомняща гробница сграда се разнасяше шумолене и шепот.

Мистър Ленард Мийд спираше, вирваше глава, слушваше се, оглеждаше се и продължаваше напред, а краката му стъпваха безшумно по неравната пътека. Доста отдавна той предвидливо бе сменил обувките с гуменки, когато се разхождаше през нощта, тъй като глутници кучета придружаваха разходката му с лай, ако беше с подметки от гьон, тук-там светваха светлини, появяваха се хора и цялата улица се стряскаше от преминаването на една самотна фигура, неговата фигура, в ранната ноемврийска вечер.

Тази вечер той започна своята разходка на запад, към невидимото море. Въздухът бе като ледени кристали — той режеше дъха, от него белите дробове пламваха като коледна елха; човек усещаше как от

припламването на тази ледена светлина всички клонки се изпълваха от невидим снежец. Той със задоволство се вслушваше в лекото шумолене на меките си обувки в есенните листа и тихичко си подсвиркваше в студа, а от време на време, както вървеше, вдигаше някое листо, разглеждаше изсъхналата мрежа от жилки на някоя от редките улични лампи, вдишваше тази миризма на гнило и продължаваше нататък.

— Привет, ей вие, там вътре — прошепваше той на всяка къща от двете страни на улицата, когато минаваше оттам. — Какво дават тази вечер по четвърти канал, по седми канал, по девети? Накъде препускат каубоите, не е ли това кавалерията на САЩ ей там, на отсрещния хълм, която идва на помощ?

Улицата беше безмълвна, безкрайна и пуста и само неговата сянка се спускаше като сянката на ястреб над полето. Ако затвореше очи и застанеше съвсем неподвижен, прикован на мястото си, можеше да си представи, че се намира сред равнина, някоя зимна, безветрена пустиня в Аризона, без нито една къща на хиляди мили и само пресъхналите речни корита — улиците, му правеха компания.

— Колко ли е сега? — попита той домовете, когато погледът му попадна върху часовника на ръката му. — Осем и половина? Тъкмо време за дузина отбрани убийства? Някое състезание? Ревю? Или пък крахът на някой комедиант?

Тих смях ли се чу в онази осветена от луната къща?

Той се поколеба, но нищо повече не се случи и затова продължи. Запрепъва се по разбития тротоар. Бетонът се губеше в цветя и трева. За десетте години разходки денем или нощем, за хилядите извървени от него мили, той никога не бе срещнал друг човек да се разхожда, нито един през всичко това време.

Стигна едно пусто кръстовище с формата на четирилистна детелина там, където две главни шосета пресичаха града. Денем то представляваше грохотецо море от коли, в колони пред отворените бензиностанции, жужеше като огромно насекомо при безкрайните маневри за позиция, подобно на бръмбар скарабей; ауспухите им лениво каляха бензинови пари като тамян и колите се понасяха към дома далеч оттук. Но сега тези главни шосета бяха също като потоци в сух сезон — пресъхнали каменни корита, озарени от лунна светлина.

Той свърна по една странична уличка, която водеше към дома му. Оставаше му само един квартал, за да стигне целта си, когато самотната кола съвсем ненадейно се появи иззад ъгъла и силен сноп бяла светлина го заслепи. Той стоеше омаян, досущ като зашеметена от светлината и после привлечена от нея нощна пеперуда.

Някакъв металически глас извика:

— Не мърдай! Стой на място! Не се движи!

Той спря.

— Горе ръцете!

— Но... — промълви той.

— Горе ръцете! Или ще стреляме!

Полицията, разбира се, но какво рядко, невероятно нещо: в един тримилionen град бе останала само една-единствена полицейска кола, май така беше! Преди години, в 2052, годината на изборите, полицейските коли бяха намалени от три на една. Престъпленията намаляваха; вече нямаше нужда от повече полиция освен тази единствена самотна кола, която кръстосваше опустелите улици.

— Името ви? — чу се откъм полицейската кола металически шепот.

Не можеше да види хората в нея поради яркия сноп светлина, насочен в очите му.

— Ленард Мийд — промълви той.

— По-високо!

— Ленард Мийд!

— Занятие или професия?

— Вие бихте ме нарекли „писател“.

— Без професия — отбеляза полицейската кола като че ли на себе си.

Светлината го приковаваше на място като музеен екземпляр, с игла, забита в гърдите.

— Имате право да го кажете — обади се мистър Мийд.

Той не беше писал от години. Вече никой не купуваше списания и книги. Сега животът бе съсредоточен през нощта в гробовния мрак на тези къщи, помисли си той, поддържайки своята илюзия. В тези гробници, зле осветени от телевизионните приемници, където хората седяха като мъртъвци, а черно-бялото или многоцветно изображение докосваше лицата им, без в действителност да достига до тях.

— Без професия — изсъска мегафонният глас. — Какво правите навън?

— Разхождам се — отвърна Ленард Мийд.

— Разхождате се?!

— Да, само се разхождам — обясни той протичко, но по лицето си усети хлад.

— Разхождате се, значи така, само се разхождате, а?

— Да, сър.

— И накъде се разхождате? За какво?

— Разхождам се заради въздуха. За да *погледам*.

— Адресът ви?

— Сент Джеймс стрийт, юг, номер единадесет.

— Но в дома ви има въздух, нали имате *климатична* инсталация, а, мистър Мийд?

— Да.

— Имате и монитор с екран, на който да разглеждате града?

— Не.

— Не?

Последва пауза и прашене, което само по себе си звучеше като обвинение.

— Женен ли сте, мистър Мийд?

— Не.

— Неженен — повтори полицейският глас от другия край на огнения лъч.

Луната бе далечна и ясна сред звездите, а къщите бяха само неми силуети.

— Някоя не ме искаше — обясни Ленард Мийд с усмивка.

— Не се обаждайте, щом не ви питат!

Ленард Мийд чакаше в студената нощ.

— Просто се *разхождате*, а, мистър Мийд?

— Да.

— Но не обяснихте с каква цел.

— Обясних ви: заради въздуха и гледката, просто ей така, да се поразходя.

— Често ли го правите?

— Всяка нощ от години насам.

Полицейската кола бе спряла насред улицата, а микрофонът глухо бръмчеше.

— Добре, мистър Мийд — каза той.

— Това всичко ли е? — попита Ленард Мийд учтиво.

— Да — отвърна гласът. — Оттук.

Чу се въздишка, пукот. Задната врата на полицейската кола се отвори широко.

— Влизайте.

— Почакайте малко, не съм извършил нищо!

— Влизайте!

— Протестирам!

— Мистър Мийд!

Той тръгна като внезапно замаян от алкохола човек. Когато минаваше край предното стъкло на колата, погледна вътре. Както бе очаквал, на предната седалка нямаше никой, в цялата кола нямаше никой.

— Влизайте.

Той постави ръка върху дръжката на вратата и надзърна към задната седалка, която представляваше малка килия, един малък черен затвор с решетки. Миришеше на занитена стомана. Миришеше силно на някакъв антисептичен препарат; миришеше подозрително на чистота, на нещо сурово и безмилостно. Тази суровост лъхаше отвсякъде.

— Е, ако имахте жена, която да ви осигури алиби — произнесе железният глас. — Но...

— Къде ме отвеждате?

Колата се поколеба или по-скоро тихо забръмча и изщрака, като че ли информацията някъде там следваше като поредица от перфокарти, разчитани от нечий електронен мозък.

— В психиатричния център за изследване на случаите на умопомрачение.

Той влезе. Вратата тихо хлопна след него. Полицейската кола се понесе из нощните улици, а слабата светлина на фаровете осветяваше пътя напред.

Миг по-късно те отминаха една къща на една улица, една къща в един цял град от потънали в мрак къщи, но точно в тази къща всички

електрически лампи блестяха запалени, от всеки прозорец струеше ярка жълта светлина — квадрат топлинка в студения мрак.

— Това е моята къща — каза Ленард Мийд.

Никой не му отговори.

Колата се движеше надолу по улиците, напомнящи пресъхнало речно корито, отдалечаваше се, изоставяйки назад пустите улици с пуси тротоари и никакъв звук, никакво движение през остатъка от тази мразовита ноемврийска нощ.

АПРИЛСКАТА ВЕЩИЦА

Сеси летеше високо в небето, над долини, под звезди, над река, езеро, път. Летеше невидима като млади пролетни ветрове, свежа като диханието на детелината в притихналите в сумрака поля. Рееше се в гълъби, меки като бели хермелини, спираше в дървета и живееше в цветя, пръскайки листенца на вятъра. Кацаше в лимоненозелена жаба, прохладна като мента край блестящо езерце. Подтичваше в рошаво куче и лаеше, за да чуе ехото от далечните обори. Живееше в младите априлски треви, в сладките бистри течности, извиращи от мускусната земя.

Пролет е, помисли си Сеси. Тази нощ ще вляза във всяко живо същество на света.

И ето че влизаше в спретнати щурчета по мокрите пътища или пък се къпеше в росата на желязна порта. Току-що бе навършила седемнайсет и бързият ѝ ум летеше невидим с ветровете на Илинойс.

— Искам да се влюбя — каза тя.

Беше го казала на вечеря. И родителите ѝ я изгледаха с разширени очи и застанаха на тръни.

— Търпение — посъветваха я те. — Не забравяй, че се набиваш на очи. Цялата ни Фамилия е странна и се набива на очи. Не можем да се смесваме и да се женим с обикновени хора. Ще изгубим магическите си сили, ако го сторим. Не искаш да изгубиш *своята* способност да „пътешестваш“ чрез магията, нали? Така че внимавай. Внимавай!

Но горе в спалнята Сеси бе сложила мъничко парфюм на гърлото си и бе легнала трепереща и изпълнена с очакване в голямото си легло, а над Илинойс се издигаше млечнобялата луна и превръщаше реките в сметана, а пътищата — в платина.

— Да — въздъхна тя. — Аз съм от странно семейство. Спим през деня и летим през нощта като черни хвърчила на вятъра. Пожелаем ли, можем да спим цяла зима в свитите в топлата земя къртици. Мога да живея в абсолютно всичко — в камъче, в минзухар и богомолка. Мога

да напускам неугледното си мършаво тяло и да пращам съзнанието си в търсене на приключения. Сега!

И вятърът я понесе над полета и ливади.

Видя топлите пролетни светлини на къщурки и ферми, примигващи разноцветно в здрача.

Щом не мога да се влюбя аз самата, защото съм невзрачна и странна, то тогава ще се влюбя чрез някой друг, помисли си тя.

Край една ферма в пролетната вечер тъмнокосо деветнайсетгодишно момиче вадеше вода от дълбок кладенец. И пееше.

Сеси падна като зелено листенце в кладенеца. Легна на нежния мъх, загледана през тъмната прохлада. Ето че се озова в трептяща невидима амеба. А сега — в капка вода! Накрая усети как се повдига в студената чаша към топлите устни на момичето. Разнесе се мек вечерен звук на пиене.

Сеси погледна през очите на момичето.

Проникна в тъмнокосата глава и погледна с блестящи очи ръцете, които дърпаха грубото въже. Заслуша през уши като раковини света на момичето. С деликатни ноздри долови миризмата на нейната вселена, усети как сърцето ѝ бие ли, бие. Почувства как непознатият език се движи с песента.

Дали знае, че съм тук? — помисли си Сеси.

Момичето ахна. Впери поглед във вечерните поляни.

— Кой е там?

Никакъв отговор.

— Просто вятърът — прошепна Сеси.

— Просто вятърът. — Момичето се позасмя над себе си, но потрепери.

Какво хубаво тяло имаше това момиче. Закръглена плът обгръщаше и скриваше най-фина и стройна бяла кост. Мозъкът — като розова чайна роза, увиснала в тъмното, в устата сякаш имаше сайдер. Стегнати устни плътно покриват бели-бели зъби, вежди се извиват изящно, косата поглажда нежно млечнобяла шия. Малки, плътно затворени пори. Вирнато към луната носле и бузи, горящи като малки пожари. Тялото преминаваше с лекотата на перце от едно движение към друго и сякаш пееше само на себе си. Да бъдеш в това тяло и тази глава бе като да се грееш на огъня на печка, да живееш в мъркането на

спяща котка, да се плискаш в топлите води на поток, течащ в нощта към морето.

Тук ще ми хареса, помисли си Сеси.

— Какво? — попита момичето, сякаш чуло нечий глас.

— Как се казваш? — внимателно попита Сеси.

— Ан Лийри. — Момичето трепна. — *Това* пък защо го казах на глас?

— Ан, Ан — прошепна Сеси. — Ан, ти ще се влюбиш.

И сякаш в отговор откъм пътя се разнесе шум и трясък, трополене и звън на колела по чакъл. Появи се каруца с висок момък в нея, стиснал здраво поводите с огромните си ръце. Усмивката му блестеше през двора.

— Ан!

— Ти ли си, Том?

— Че кой друг? — Той скочи от каруцата и върза поводите за оградата.

— Аз не ти говоря! — Ан се извъртя, водата се разплиска от кофата.

— Не! — възкликна Сеси.

Ан замръзна. Погледна към хълмовете и първите изгряващи звезди. Впери поглед в младия Том. Сеси я накара да изпусне кофата.

— Виж какво направи!

Том изтича до нея.

— Виж какво направих заради теб!

Той избърса обувките ѝ с кърпата си, смееше се.

— Махай се! — Тя зарита към ръцете му, но той се разсмя отново и докато гледаше към него от много високо, Сеси видя обръщането на главата му, размера на черепа, огъня в носа му, блясъка на очите, широките му рамене и силата на ръцете му, вършещи деликатната работа с кърпата. Надничайки от тайния таван на хубавата главица, Сеси сякаш дръпна скрита жица и красивите устни веднага се отвориха.

— Благодаря!

— О, значи *можеш* да бъдеш учтива? — Миризмата на кожа от дланите му, миризмата на кон от дрехите му достигаше до нежните ноздри и Сеси се размърда в леглото си далеч през нощни поляни и покрити с цвят поля, сякаш сънуваше нещо.

— Не и с теб! — каза Ан.

— Ш-ш-ш, говори мило — каза Сеси. Протегна пръстите на Ан към главата на Том. Ан ги дръпна назад.

— Полудявам!

— Така е — кимна той, усмихнат, но леко озадачен. — Искаше да ме докоснеш ли?

— Не зная. Ох, махни се! — Бузите ѝ горяха като розови въглени.

— Защо не избягаш? Не те спирам. — Том стана. — Размисли ли? Ще дойдеш ли с мен на танци? Днес вечерта е специална. После ще ти кажа защо.

— Не — каза Ан.

— Да! — викна Сеси. — Никога не съм танцувала. Искам да танцувам. Никога не съм носила дълга шумоляща рокля. Искам го. Искам да танцувам цяла нощ. Никога не съм знаела какво е да си танцуваща жена; мама и татко никога не са ми позволявали. Кучета, котки, скакалци, листа — познала съм всичко на света в един или друг момент, но не и жена в пролетта, не и в нощ като тази. О, моля те — *трябва* да идем на танци!

Разпери мисълта като пръсти в нова ръкавица.

— Да — каза Ан Лийри. — Ще дойда. Не зная защо, но довечера ще дойда на танци с теб, Том.

— А сега бързо вътре! — викна Сеси. — Трябва да се измиеш, да кажеш на родителите си, да извадиш роклята, да я изгладиш, действай!

— Мамо — каза Ан. — Размислих.

Каруцата се понесе по пътя, стаите на фермата оживяха, топлеше се вода за баня, ютията се нагриваше на печката, майката търчеше с карфици в уста.

— Какво ти става, Ан? Та ти не харесваш Том!

— Вярно е. — Ан спря в разгара на силната треска.

Но навън е пролет! — помисли си Сеси.

— Пролет е — каза Ан.

И е чудна нощ за танци, помисли си Сеси.

— ...за танци — промърмори Ан Лийри.

И ето я във ваната, сапунът се пени върху белите ѝ закръглени рамене, малки гнезда пяна се настаняват под мишниците, топлите

гърди се движат в дланите ѝ и Сеси раздвижва устата, кара я да се усмихне, кара всичко да продължи. Не бива да има никакво спиране, никакво колебание, иначе цялата пантомима може да отиде по дяволите! Ан Лийри трябва да се движи, да действа! Търкай тук, сапунисай там, ставай! Бърши с хавлията! Слагай парфюм и пудра!

— Ти! — Ан се погледна в огледалото — бяла и розова като лилии и карамфили. — *Коя си ти тази вечер?*

— Седемнайсетгодишно момиче. — Сеси я погледна от виолетовите ѝ очи. — Не можеш да ме видиш. Знаеш ли, че съм тук?

Ан Лийри поклати глава.

— Дала съм си тялото на априлска вещица, само това трябва да е.

— Топло, много топло! — разсмя се Сеси. — Хайде, почвай да се обличаш.

Какъв разкош е да почувстваш красиви дрехи върху стройно тяло! А отвън вече те викат.

— Ан, Том дойде!

— Кажу ми да изчака. — Ан внезапно седна. — Кажу ми, че няма да ида на танците.

— Какво? — каза от прага майката.

Сеси отново се задейства. Не биваше нито за миг да си позволява да се отпуска и да оставя тялото на Ан. Беше чула далечния тропот на копита и трополенето на каруцата, носеща се на лунна светлина. За миг си помисли: ще намеря Том, ще поседя в главата му да видя какво е да си мъж на двайсет и една в нощ като тази. И ето че полетя бързо през полето, а сега бързаше обратно като домашна птичка към клетката в главата на Ан.

— Ан!

— Кажу ми да се маха!

— Ан! — Сеси се настани и протегна мислите си.

Но Ан вече бе лапнала въдицата.

— Не, не, мразя го!

Не биваше да я оставям... дори за миг. Сеси изля съзнанието си в ръцете на момичето, в сърцето, в главата — леко, нежно. *Стани, помисли тя.*

Ан стана.

Облечи си палтото!

Ан облече палтото.

А сега тръгвай!

Не! — помисли Ан Лийри.

Тръгвай!

— Ан, не карай Том да те чака — каза майка ѝ. — Излизай веднага и стига глупости. Какво те е прихванало?

— Нищо, мамо. Лека нощ. Ще закъснеем.

Ан и Сеси изтичаха заедно в пролетната вечер.

Помещение с плавно танцуващи гълъби, разперили пищните си пера; помещение с пауни, с дъгоцветни очи и светлини. И наред всичко това кръжи, кръжи, кръжи и танцува Ан Лийри.

— О, каква чудесна вечер — каза Сеси.

— Каква чудесна вечер — каза Ан.

— Много си странна — каза Том.

Музиката ги обгръщаше в полумрак, в река от песен; носеха се, поклащаха се, потъваха, изплуваха за въздух, задъхваха се, сграбчваха се един друг като удавници и отново се завъртаха като във вихър, в шепоти и въздишки, под звуците на „Прекрасен Охайо“.

Сеси затананика. Устните на Ан се отвориха и мелодията зазвуча от тях.

— Да, странна съм — каза Сеси.

— Не си себе си — каза Том.

— Не съм, не и тази вечер.

— Не си онази Ан Лийри, която познавам.

— Да, изобщо, изобщо не съм — прошепна Сеси на мили оттук.

— Да, изобщо не съм — казаха раздвижилите се устни.

— Имам някакво много странно усещане — каза Том.

— За какво?

— За теб.

Отдръпна се от нея, докато танцуваха, и погледна блестящото ѝ лице, сякаш търсеше нещо.

— Очите ти — каза той. — Не мога да разбера.

— *Виждаш* ли ме? — попита Сеси.

— Хем си Ан, хем не си. — Том я завъртя внимателно, гледаше я неспокойно.

— Да.

— Защо дойде с мен?

— Не исках да идвам — каза Ан.

— Тогава защо?

— Нещо ме накара.

— Какво?

— Не зная. — В гласа на Ан се долавяше лека истерия.

— Хайде, стига, спокойно — прошепна Сеси. — Спокойно, спокойно. Завърти се, така.

Шепнеха, шумоляха, издигаха се и се спускаха в тъмната зала, а музиката ги водеше и въртеше.

— Но все пак *дойде* на танците — каза Том.

— Дойдох — отвърна Сеси.

— Хайде. — Както танцуваха, той леко я насочи към вратата и незабелязано я изведе от залата с музиката и хората.

Качиха се в каруцата и седнаха един до друг.

— Ан — каза той и треперещите му ръце хванаха нейните. —

Ан.

Но произнесе името ѝ така, сякаш изобщо не бе нейното. Все поглеждаше бледото ѝ лице, сега очите ѝ отново бяха отворени.

— Навремето те обичах, знаеш го — каза той.

— Зная.

— Но ти винаги си била така непостоянна, а аз не исках да бъда нараняван.

— Голяма работа, много сме млади — отвърна Ан.

— Не, исках да кажа, че съжалявам — каза Сеси.

— Какво искаш да кажеш? — Том пусна ръцете ѝ и се вцепени.

Ноцта бе топла, миризмата на пръст се надигаше около тях и свежите дървета шумоляха с листа, сякаш се поздравяваха и си шепнеха.

— Не зная — отговори Ан.

— Но *аз* зная — каза Сеси. — Ти си висок и си най-красивият мъж на света. Вечерта е прекрасна; вечер, която никога не ще забравя. Винаги ще помня как съм била с теб.

Постави студената чужда ръка обратно в нерешителната му длан, стопли я, стисна я здраво.

— Но тази вечер си ту една, ту друга. — Том примигна. — Говориш едно, а после точно обратното. Исках да те заведа на танци

заради доброто старо време. Поканих те просто така, без никакви задни мисли. А когато те видях при кладенеца, нещо в теб се бе променило. Наистина се бе променило. Беше различна. Имаше нещо ново и нежно, нещо... — Той затърси думата. — Не зная, не мога да кажа точно. Начинът, по който гледаше. Нещо в гласа ти. И сега зная, че отново съм влюбен в теб.

— Не — каза Сеси. — В мен, в *мен*.

— А се боя да те обичам — каза той. — Отново ще ме нараниш.

— Бих могла — каза Ан.

Не, не, бих те обичала с цялото си сърце! — помисли Сеси. Ан, кажи му го, кажи го вместо мен. Кажи, че го обичаш с цялото си сърце.

Ан не каза нищо.

Том тихо се наведе към нея и докосна брадичката ѝ.

— Заминавам. Намерих си работа на сто мили отгук. Ще ти липсвам ли?

— Да — казаха Ан и Сеси.

— Тогава може ли да те целуна за сбогом?

— Да — каза Сеси, преди някой друг да успее да се обади.

Той докосна устни до непознатата уста. Целуна я, трепереше.

Ан седеше като бяла статуя.

— Ан! — сръчка я Сеси. — Размърдай ръце, *прегърни* го!

Тя седеше като дървена кукла в лунната светлина.

Той отново целуна устните ѝ!

— Наистина те обичам — прошепна Сеси. — Тук съм, мен видя в очите ѝ, аз съм, и те обичам, както тя никога няма да те обича.

Той се отдръпна; изглеждаше така, сякаш е тичал много мили.

— Не зная какво става. За миг...

— Да? — попита Сеси.

— За миг си помислих... — Той разтърка очи. — Няма значение.

Да те откарам ли?

— Да, моля — каза Ан Лийри.

Той цъкна на коня, уморено плесна с юздите и потеглиха. Сбруята шумолеше и пошляпваше, осветената от луната каруца се движеше във все още ранната пролетна нощ — бе едва единайсет — и край тях се плъзгаха блестящи поляни и благоуханни ливади с детелина.

И Сеси, загледана в поляните и ливадите, си мислеше — заслужава си, заслужава си всичко, за да сме заедно от тази нощ нататък. И отново чу далечните гласове на родителите си. „Внимавай. Нали не искаш да изгубиш магическите си сили, като се омъжиш за простосмъртен? Внимавай“.

Да, да, помисли си Сеси. Готова съм да се откажа още сега, ако можеше да ме има. Нямаше да имам нужда да се скитам през пролетни вечери, да живея в птици и кучета, в котки и лисици. Щях да искам да съм само с него. Само с него. Само с него.

Пътят минаваше под тях, шепнеше.

— Том — каза най-сетне Ан.

— Какво? — Той гледаше хладно пътя, коня, дърветата, небето, звездите.

— Ако ти се случи някога, когато и да е, да минеш през Мелин Таун в Илинойс, на няколко мили оттук, ще ми направиш ли една услуга?

— Може би.

— Би ли се отбил да видиш една моя приятелка? — Каза го със запъване, несигурно.

— Защо?

— Тя е добра приятелка. Разказвала съм ти за нея. Ще ти дам адреса ѝ. Само минутка.

Когато каруцата спря край дома ѝ, Ан извади молив и хартия от чантата си, постави листа на коляно и започна да пише на лунна светлина.

— Ето. Можеш ли да го разчетеш?

Той хвърли поглед на бележката и кимна озадачено.

— Сеси Елиът, Уилоу Стрийт дванайсет, Мелин Таун, Илинойс.

— Ще я посетиш ли някой ден? — попита Ан.

— Някой ден — отвърна той.

— Обещавах ли?

— Какво общо има това с нас? — викна грубо той. — За какво са ми разни бележки и имена?

Смачка хартийката на топка и я пхна в джоба на палтото си.

— О, моля те, обещавай! — замоли се Сеси.

— ... обещавай... — каза Ан.

— Добре, добре, а сега ме остави! — извика той.

Уморена съм, помисли си Сеси. Не мога да остана. Трябва да се прибирам. Отслабена съм. Имам сила само за няколко часа пътешестване на нощ. Но преди да си тръгна...

— ... преди да си тръгна — каза Ан.

И целуна Том по устата.

— Аз те целувам — каза Сеси.

Том погледна Ан Лийри и се вгледа дълбоко, дълбоко в нея. Не каза нищо, но лицето му започна да се отпуска бавно, много бавно, бръчките изчезнаха, твърдите му устни омекнаха и той отново погледна дълбоко в осветеното от луната лице пред себе си.

После я свали от каруцата и потегли в нощта, без дори да каже „лека нощ“.

Сеси се отдели.

Ан Лийри извика, сякаш освободена от плен, втурна се към къщата по осветената от луната пътека и затръшна вратата.

Сеси се помота още съвсем малко. Погледна нощния пролетен свят с очите на щурче. Постоя самотно като жаба край една локва. С очи на птица погледна от висок, окъпан от луната бряст и видя как угасват светлините в две къщи, тук и на една миля нататък по пътя. Помисли си за себе си и за Фамилията, за странната си способност и за туй, че никой от Фамилията не може да се жени за някой друг от огромния свят отвъд хълмовете.

„Том? — Отслабващият й ум летеше в нощната птица под дървета и над поляни с див синап. — Пазиш ли още бележката, Том? Ще дойдеш ли да ме видиш някой ден, някоя година, когато и да е? Ще ме познаеш ли тогава? Ще се вгледаш ли в лицето ми и ще си спомниш ли кога ме видя за първи път? И ще почувстваш ли, че ме обичаш, както аз те обичам, с цялото си сърце и завинаги?“

Спря в прохладния нощен въздух, на милион мили от градчета и хора, над ферми, континенти, реки и хълмове. „Том?“ Съвсем тихо.

Том спеше. Бе късна нощ; дрехите му висяха по столове или бяха спретнато сгънати в края на леглото. А в дланта до главата му върху бялата възглавница лежеше малко топче хартия. Бавно, много бавно пръстите му се свиха и стиснаха здраво бележката. И Том дори не помръдна и не забеляза как един кос тихо кацна за миг на перваза на прозореца, безшумно размаха криле, спря за миг и полетя на изток, над спящата земя.

ПУСТОШТА

И ЕТО, НАСТЪПВА ЖЕЛАНИЯТ ЧАС...

Вече се смрачаваше; Джанис и Лионора събираха, без да спират, нещата си в лятната си къща, пееха, хапнаха надве-натри и се държаха една за друга при нужда. Не смееха да погледнат към прозореца, зад който нощта падаше и в небето изгряваха ярки студени звезди.

— Чуй! — каза Джанис.

Звук като от параход по реката, само че бе от ракета в небето. А на негов фон... какво е това, някой на банджо ли свири? Не, само летните щурци на 2003 г. Безброй звуци се носеха през градчето и въздуха. Джанис наклони глава и се заслуша. Някога много, много отдавна, през 1849 г., на същата тази улица бяха звучали гласове на венстрилоквисти, проповедници, гадатели, клоуни, учени и комарджии, събрали се в същото това градче Индипендънс, Мисури. В очакване влажната земя да изсъхне и да се появи гъста трева, която да издържи тежестта на техните каруци, вагони, пъстри съдби и мечти.

*И ето, настъпва желаният час,
и ето, политаме ние към Марс,
пет хиляди жени в небесата,
ето, иде ред на чудесата!*

— Това е стара песен от Уайоминг — каза Лионора. — Малка промяна на текста, и подхожда идеално за две и трета.

Джанис вдигна голямата колкото кибрит кутийка с хранителни хапчета и засмята общо колко неща са превозвали онези стари каруци с големи колела. За всеки мъж, за всяка жена — безброй тонове! Шунки, бекони, захар, сол, брашно, сушени плодове, сухари, лимонена киселина, вода, джинджифил, пипер... — ама че безкраен списък! А

днес с хапчетата в една такава кутийка могат да те изхранят не само от Форт Ларами до Хенгтаун, но и в междупланетната пустош.

Отвори широко вратата на килера и едва не изпищя. Тъмнината, нощта и всички празни пространства между звездите гледаха към нея.

Преди много години се бяха случили две неща. Веднъж сестра ѝ я бе заключила в килера, макар да пищеше с цяло гърло. А на едно парти се заиграха на криеница и тя бе изтичала през кухнята до някакъв дълъг тъмен коридор. Оказа се, че не е никакъв коридор, а неосветена стълба, поглъщаща чернота. Беше изтичала в празното пространство. Бе останала без опора, бе изкрещяла и бе паднала. В среднощна тъмнина. Долу в мазето. Падането бе продължило съвсем малко, сигурно колкото един удар на сърцето. И дълго, дълго време се бе задушавала долу без светлина, без приятели, без никой да чуе писъците ѝ. Далеч от всичко, затворена в тъмното. Падаш в тъмното. И пищаш!

Два спомена.

И ето че сега отвори широко вратата на килера и кадифената тъмнина увисна пред нея така гъста, че можеше да я докосне с треперещите си пръсти; тъмнина, гледаща към нея като черна пантера с тъмните си очи. Тъмнина, която събуди спомените. Празно пространство и падане. Празно пространство, после затворена в тъмното и пищаш. Двете с Лионора се приготвиха грижливо, като внимаваха да не погледнат навън към плашещия Млечен път и огромната пустота. Единствено отдавна познатият килер с неговата закътана лична нощ им напомняше за онова, което ги чака.

Точно така щеше да е там — ще се носиш към звездите в тъмното, в огромния ужасен черен килер, ще пищаш и никой няма да те чуе. Ще падаш вечно сред рояци метеори и безбожни комети. Надолу в шахтата на асансьора. Надолу в ужасната въглищна шахта към нищото.

Изпищя. От устата ѝ не излезе никакъв звук — беше се сблъскал със самия себе си в гърдите и главата ѝ. Изпищя. Затръшна вратата на килера. Облегна се на нея. Усети как тъмнината диша и скимти от другата страна на вратата и продължи да натиска здраво, с насълзени очи. Дълго остана така, докато се успокои, гледаше работещата Лионора. Игнорирана по този начин, истерията започна да отстъпва и

най-сетне изчезна. Тя започна да чува как нормално тиктака часовникът на ръката ѝ.

— Шейсет милиона мили. — Отиде най-сетне до прозореца, сякаш бе гърлото на някакъв бездънен кладенец. — Не мога да повярвам, че в момента на Марс мъжете строят градове и ни чакат.

— Единственото нещо за вярване е, че утре ще хванем ракетата.

Джанис вдигна една бяла рокля и тя заприлича на привидение в стаята.

— Ама че странно... Да се омъжиш на друг свят.

— Хайде да си лягаме.

— Не! Обаждането е в полунощ. Така и така няма да мога да заспя и ще има да мисля как да кажа на Уил, че съм решила да се кача в ракетата. Само си представи, Лионора — гласът ми ще прелети шейсет милиона мили по светлофона до него. Толкова бързо променям решенията си... Страх ме е!

— Това е нашата *последна* нощ на Земята.

Сега вече наистина си даваха сметка за това и го приемаха; сега осъзнаването ги бе открило. Заминаваха и може би никога нямаше да се върнат. Напускаха градчето Индипендънс в щата Мисури на континента Северна Америка, заобиколен от Атлантическия и Тихия океан — и нищо от това не можеше да се побере в куфарите им. Бяха се свили пред това окончателно осъзнаване. Сега то ги гледаше в очите. И те бяха като вцепенени.

— Децата ни няма да са американци, няма да са дори земни жители. Ще станем марсианци до края на живота си.

— Не искам да заминавам! — изведнъж изплака Джанис.

Паниката я скова.

— Боя се! От космоса, от тъмното, от ракетата, от метеорите! И *всичко* остава тук! Защо ми е да отивам там?

Лионора я хвана за раменете, прегърна я и я залюля леко.

— Това е нов свят. Както навремето. Първо мъжете, а след тях — жените.

— Защо, защо трябва да заминавам, кажи ми!

— Защото — тихо каза Лионора, като я настаняваше на леглото, — защото Уил е там.

Името му бе като балсам за душата ѝ. Джанис се укроти.

— Мъжете са толкова трудни — каза Лионора. — Навремето е било цяло събитие някоя жена да измине двеста мили заради мъж. После го направили хиляда мили. А сега слагат цяла вселена помежду ни. Но това няма да ни спре, нали така?

— Страхувам се, че ще съм пълна глупачка на ракетата.

— Ще ти правя компания. — Лионора стана. — А сега да идем да се поразходим, да огледаме за последен път.

Джанис се загледа към града.

— Утре вечер всичко ще си е тук, само нас няма да ни има. Хората ще се събуждат, ще се хранят, ще работят, ще спят, отново ще се събуждат, а ние няма да го знаем и няма да липсваме на никого.

— Хайде.

Отвориха вратата, угасиха лампите, излязоха навън и затвориха зад себе си.

Небето бе изпълнено с живот. Разцъфваха огромни цветя, виеха виелици, вееха снежни вихрушки. Хеликоптери се спускаха бавно като бели снежинки. От запад и изток, от север и юг прииждаха ли, прииждаха жени. През цялата нощ в небето гъмжеше от вертолети. Хотелите бяха претъпкани, квартирите се пръскаха по шевовете, изникваха палаткови градове по поляни и пасища, подобно на някакви странни грозни цветя; градчето и околностите му бяха стоплени с нещо повече от лятна топлина. Стоплени от розови женски лица и изгорелите от слънцето лица на млади мъже, загледани в небето. Зад хълмовете ракети изпробваха двигателите си и се разнасяше звук, сякаш някой бе натиснал едновременно всички клавиши на гигантски орган. Прозорци, кристал и кости вибрираха от него.

Лионора и Джанис седнаха в дрогерията сред непознати жени.

— Изглеждате много добре, дами, но като че ли сте нещо оклюмали — каза им продавачът на сода.

— Два шоколадови малца. — Лионора се усмихна вместо двете, сякаш Джанис бе глухоняма.

Взираха се в шоколадовите напитки, сякаш бяха редки музейни експонати. Дълги години малцът щеше да е лукс на Марс.

Джанис порови в чантата си, извади нерешително един плик и го постави на мраморния плот.

— Това е от Уил. Пристигна с Ракетна поща преди два дни. Именно то ме накара да се реша и да замина. Не ти казах. Искам да го видиш. Хайде, прочети го.

Лионора извади от плика малка бележка и я прочете на глас.

— Скъпа Джанис — решиш ли да дойдеш на Марс, *това* ще е нашият дом. Уил.

Лионора почука отново плика и от него падна цветна снимка и заблестя на плата. Виждаше се къща — тъмна, покрита с мъх, стара, карамеленокафява уютна къща с червени цветя, зелени папрати около нея и неприлично обрасла с бръшлян веранда.

— Но, Джанис!

— Какво?

— Та това е твоята къща тук, на Земята, на Елм Стрийт!

— Не. Вгледай се по-хубаво.

Вгледаха се заедно и видяха, че от двете страни на уютната къща и зад нея се вижда пейзаж, който не бе земен. Почвата бе със странен виолетов цвят, в тревата се забелязваше червен оттенък, небето светеше като сив диамант, а от едната страна растеше странно изкривено дърво, подобно на старица с кристали в бялата ѝ коса.

— Това е къщата, която Уил е построил за мен на Марс — каза Джанис. — Чувствам се по-добре, като я гледам. Вчера, когато оставах за малко сама и ме хващаше страх, изваждах снимката.

Двете се взираха в тъмната постройка на шейсет милиона мили оттук, позната и непозната, стара и нова, с жълта светлина в предния десен прозорец на гостната.

— Браво на Уил — каза Лионора. — Много добре знае какво да направи.

Допиха питиетата си. Отвън бродеха огромни тълпи непознати и „снежинките“ падаха безспирно от лятното небе.

Накупиха маса глупости — пакетчета лимонови сладки, лъскави женски списания, фини парфюми; излязоха в града, наеха въздушни якета, които не се подчиняваха на гравитацията и единствено нощните пеперуди можеха да ги имитират, докоснаха деликатните пултове за управление и се понесоха над града като бели цветчета.

— Накъдето и да е — каза Лионора. — Накъдето и да е, няма значение.

Оставиха се на вятъра да ги отнесе където му скимне; оставиха се да ги понесе в нощта на летните ябълки и оживени приготовления, над любимия град, над къщите от детството и отминалите дни, над училища и улици, над дерета, поляни и ферми, които бяха тъй близки, че всеки житен клас им се струваше като златна монета. Носеха се като листа под горещия полъх на огнения вятър, към предупредителния шепот и проблясъците на лятна буря сред хълмовете. Видяха как се белеят прашните пътища, над които преди не толкова време се бяха реели в облени от лунна светлина хеликоптери и се бяха спускали на спирали край прохладните потоци с младите мъже, които сега не бяха до тях.

Носени тихо във въздуха, тайно поглеждаха стотиците лица на скъпи приятели, които щяха да останат тук, стоящи в рамките на осветени прозорци, които преминаваха отдолу сякаш отнасяни от вятъра; сякаш самото Време ги бе подхванало с дъха си. Нямаше дърво, което да остане неразгледано — та нали върху тях бяха издълбавали стари признания; плъзгаха се над всеки тротоар и блестящите от слюда игрища. За първи път осъзнаваха колко прекрасно е градчето им. Кръжеше под тях като вечерна въртележка с откъслечна музика от едно или друго място, с гласове, викащи или мърморещи от къщите, осветени от призрачното сияние на включени телевизори.

Двете жени преминаваха като игли, съшивайки едно дърво за друго с парфюма си. Очите им бяха преизпълнени и въпреки това запомняха всяка подробност, всяка сянка, всеки самотен дъб или бряст, всяка минаваща по малките криви улички кола, докато накрая не само очите, а и главите и сърцата им се преизпълниха.

Сякаш съм мъртва, помисли си Джанис. Сякаш съм в гробището в пролетна вечер и всичко освен мен е живо, движи се и се готви да продължи нататък и да ме остави след себе си. Така бе през пролетта, когато бях на шестнайсет — минавах през гробището и плачех за мъртвите, защото са мъртви и не е честно в такава прекрасна вечер аз да съм жива. Чувствах се виновна, че съм жива. А ето че сега сякаш са ме извадили от гробището и са ме пуснали да прелетя само още веднъж над града и да видя какво е да си жив, какво е град и хора, преди отново да затръшнат черната врата отгоре ми.

Леко, подобно на два бели хартиени фенера на нощния вятър, жените се носеха над живота и миналото си, над поляните с блестящите им палаткови градове и над шосетата, по които до сутринта щяха да се движат товарни камиони. Дълго се рееха над всичко това, без да могат да се откъснат.

Когато се спуснаха като по паяжини от звездите и докоснаха осветения от луната паваж пред старата къща на Джанис, часовникът на общината отброи дванайсет без четвърт. Градът бе заспал и домът ги очакваше да се върнат в търсене на *техния* сън, който го нямаше никъде.

— Нима това сме *ние*? — попита Джанис. — Джанис Смит и Лионора Холмс от две хиляди и трета?

— Да.

Джанис облиза устни и се изправи.

— Иска ми се да беше някоя друга година.

— Хиляда четиристотин деветдесет и втора? Или хиляда шестстотин и дванайсета? — Лионора въздъхна и вятърът въздъхна заедно с нея в дърветата. — Винаги е било или Ден на Колумб, или Плимут Рок. И проклета да съм, ако зная какво можем да направим *ние*, жените.

— Да останем стари моми.

— Или онова, което правим в момента.

Отвориха вратата на тъмната топла къща и звуците на градчето заглъхнаха бавно в ушите им. Тъкмо затвориха, когато телефонът иззвъня.

— Обаждането! — извика Джанис и се затича.

Когато Лионора влезе в спалнята, Джанис вече бе вдигнала слушалката и повтаряше: „Ало, ало!“ А операторът в големия град настройваше огромния апарат, който щеше да свърже двата града. Двете жени чакаха — едната седнала и пребледняла, другата права и също тъй бледа, наведена над нея.

Последва дълга пауза, изпълнена със звезди и време, изпълнена с очакване, каквото бяха за тях и изминалите три години. И ето че моментът бе настъпил и бе ред на Джанис да се обади през милиони и милиони мили метеори и комети, далеч от жълтото слънце, което всеки момент можеше да изгори думите ѝ или да изпепели техния смисъл. Гласът ѝ обаче прониза всичко като сребърна игла, премина като

кръпки от думи огромната нощ, отекна от луните на Марс. И гласът ѝ намери пътя до един мъж в една стая на един град на един друг свят, отдалечен на пет минути радиовръзка. И посланието ѝ бе:

— Здравей, Уил! Джанис се обажда!

Преглътна с мъка.

— Казват, че нямам много време. Само една минута.

Затвори очи.

— Искам да говоря бавно, а ми казват да съм колкото може побърза. Затова искам да ти кажа... реших. Идвам при теб. Излитам утре с ракетата. В края на краищата *ще дойда* при теб. Обичам те. Надявам се, че ме чуваш. Обичам те. Толкова време мина...

Гласът ѝ полетя към онзи невидим свят. Сега, след като съобщението бе изпратено, след като думите бяха казани, ѝ се прииска да ги върне, да ги промени, да ги преподреди, да състави по-елегантно изречение, да се опита по-добре да излее душата си. Но думите вече летяха между планетите и ако можеха да засияят от някакво космическо лъчение, да лумнат ярко, любовта ѝ щеше да освети десетки светове и да стресне нощната страна на Земята с подранила зора. Сега думите вече не принадлежаха на нея, а на космоса, бяха ниции до пристигането им и пътуваха към целта си със скорост сто осемдесет и шест мили в секунда.

Какво ли ще ми каже? Какво ще изрече в *своята* минута за връзка? Завъртя неспокойно ръчния си часовник, слушалката в ръката ѝ пращеше и космосът ѝ говореше с електрически номера, танци и гласове на полярни сияния.

— Отговори ли? — прошепна Лионора.

— Ш-ш-ш! — Джанис се наведе, сякаш ѝ бе призляло.

И тогава гласът му се разнесе през космоса.

— Чувам го! — извика Джанис.

— Какво казва?

Гласът бе тръгнал от Марс и бе прелетял през местата, където няма изгрев или залез, а единствено нощ със слънце напред чернотата. И някъде между Марс и Земята цялото съобщение бе изгубено, може би от порив на слънчевия вятър или заглушен от дъжд сребърни метеори. Така или иначе, дребните и не така важни думи бяха отмити. И гласът му намери Земята, носейки една-единствена дума.

— ...обичам...

И отново последва огромната нощ и звуци на въртящи се звезди и шепнещи помежду си слънца, и туптенето на собственото ѝ сърце, изпълнило слушалката като още един свят в космоса.

— Чу ли го? — попита Лионора.

Джанис успя само да кимне.

— Какво каза, какво каза? — възкликна Лионора.

Но Джанис не можеше да го сподели с никого; бе прекалено хубаво, за да го разказва. Стоеше и слушаше отново и отново онази единствена дума, както отекваше в ума ѝ. Седеше и слушаше, и дори не забеляза как Лионора взе слушалката от ръката ѝ и затвори.

После си легнаха, светлините бяха угасени и нощният вятър разнасяше из стаите дъх на дълго пътуване сред мрак и звезди, чиито гласове говореха за утрешния ден и за следващите дни, които няма да бъдат никакви дни, а дни-нощи в безкрайното Време; гласовете им заглъхваха в съня или в безсънното мислене, а Джанис лежеше сама в леглото си.

Така ли е било и преди повече от столетие? Дали жените в навечерието на заминаването в малките градчета на Изток са лягали, без да могат да заспят, чували са пръхтенето на конете в нощта, скърцането на готовите за път фургони, звуците на воловете под дърветата и плача на децата, останали твърде рано сами? Всички звуци на пристигане и заминаване в дълбоки гори и поля, чукането на ковачите, работещи в ковачниците през цялата нощ? И миризмата на бекон и шунка, тежкото клатене на фургоните като някакви натоварени до последно кораби през прериите, изпадналите в истерия кокошки в окачените отдолу кафези, кучетата, тичащи напред в пустошта и връщащи се уплашени назад с отразена в очите им празнота? Така ли е било в миналото? На ръба на бездната, на края на звездната пропаст? Нима разликата е само в това, че тогава е миришело на бизони, а днес — на ракети? Наистина ли е било така?

И докато сънят поемаше мисли и мечти, тя реши — да, наистина, със сигурност, повече от ясно. Винаги е било така и винаги ще е така.

ПЛОДОВЕТЕ НА ДЪНОТО НА КУПАТА

Уилям Актън се изправи. Часовникът на полицата над камината удари полунощ.

Той огледа пръстите си, обширното помещение и мъжа, който лежеше на пода. Уилям Актън, чиито пръсти бяха натискали машинописни клавиши, бяха правили любов и пържили яйца и шунка за закуска, сега, същите тези десет пръста бяха извършили убийство.

Той никога не се беше имал за скулптор, но сега, докато гледаше надолу измежду ръце си към тялото, проснато на излъскания паркет, той осъзна, че чрез някакви типично скулптурни похвати на стискане, оформяне и извиване на човешката глина, той беше видоизменил напълно този човек, Доналд Хъксли, беше променил самия силует на тялото му.

С едно извиване на пръстите той беше заличил възискателния блясък в сивите очи на Хъксли и го беше заменил със студената безучастност на мъртвите очи. Устните, винаги досега розови и чувствени, сега зееха разтворени и разкриваха конски зъби, жълтеникави резци, потъмнели от никотин кучешки зъби, покрити със злато кътници. Носът, също досега розов, сега беше блед и безцветен, както и ушите. Ръцете на Хъксли, положени на пода, бяха разтворени и за първи път в живота му молеха, вместо да се разпореждат.

Да, всичко сякаш беше замисъл на художник. Като цяло промяната изглежда беше положителна за Хъксли. Смъртта го беше превърнала в по-симпатичен събеседник. Сега, когато човек му говореше, той беше принуден да слуша.

Уилям Актън разглеждаше пръстите си.

Станалото — станало. Не можеше да го върне назад. Дали някой беше чул? Той се послуша. Отвън се чуваха обичайните късни вечерни звуци на уличното движение. Никой не тропаше на вратата, никой не правеше опит да разбие портата, никакви извисени гласове, които да настояват да ги пусне вътре. Убийството, оформянето на топлата глина в студена скулптура, беше извършено и никой не подозираше.

А сега какво? Часовникът беше отбелязал полунощ. Всеки инстинкт гръмогласно настояваше да се втурне незабавно към вратата. Да побърза, да се махне, да избяга, никога да не се връща, да се качи на влак, да спре такси, да тръгне, да замине, да върви, да се влачи, ако трябва, но да *изчезне* от тук!

Ръцете му се носеха като в безтегловност пред очите му и се въртяха насам-натам.

Той бавно ги въртеше. Усещаше ги леки и въздушни. Защо така се вираше в тях, запита се сам. Дали в тях имаше нещо толкова интригуващо, та сега, след успешното удушаване, той трябваше да спре и да огледа всеки пръст?

Бяха съвсем обикновени ръце. Нито дебели, нито тънки, нито дълги, нито къси, нито космати, нито съвсем лишени от косми, нито мръсни, нито с идеален маникюр, нито меки, нито загрубели, нито сбръчкани, нито гладки. По нищо не приличаха на ръце на убиец и все пак не бяха невинни. Той просто не можеше да откъсне очи от тях.

Не го интересуваха самите ръце, нито пръстите. В приглушеното безвремие след извършения акт на насилие, той изглежда се интересуваше само от *върховете* на пръстите си.

Часовникът продължаваше да тиктака.

Той коленичи до тялото на Хъксли, извади кърпичка от джоба му и започна внимателно да я прокарва по гърлото му. След гърлото избърса също лицето и врата на Хъксли крайно енергично. След това се изправи.

Вгледа се в гърлото. Огледа лъснатия паркет. Наведе се бавно и бръсна пода с кърпичката няколко пъти. След това се намръщи и забърса пода — първо около главата на трупа, после около ръцете му. След това старателно избърса пода навсякъде покрай тялото на разстояние около метър. След това продължи и избърса пода на два метра от всички страни на тялото. Реши да продължи и да избърше пода на три метра от тялото. След това...

Той спря.

За момент видя цялата къща, коридора с огледалните стени, резбованите врати, великолепните мебели и съвсем ясно, сякаш някой го повтаряше дума по дума, чу разговора, който двамата с Хъксли бяха провели само преди около час.

Беше натиснал звънеца на Хъксли. Хъксли беше отворил.

— О! — стреснато беше възкликнал Хъксли. — *Ти ли си, Актън!*

— Къде е жена ми, Хъксли?

— Да не мислиш, че ще ти кажа? Не стой така отвън, идиот такъв. Ако искаш да говорим сериозно, влизай. Там, през онази врата, към библиотеката.

Актън беше докоснал вратата на библиотеката.

— Питие?

— Добре ще ми дойде. Не мога да повярвам, че Лили си е тръгнала, че тя...

— Имам бутилка бургундско, Актън. Ще го извадиш ли от барчето?

Да, той го беше извадил, докоснал, държал.

— Тук имам някои интересни първи издания, Актън. *Пипни* подвързията на тази книга. Какво усещане само.

— Не съм дошъл да разглеждам книги, аз...

Беше докоснал книгите и библиотечната маса, и бутилката вино, и чашите за вино.

Сега, приклепнал неподвижно до студеното тяло на Хъксли с кърпичката в ръка, той настойчиво огледа къщата, стените, мебелите. Очите му се облециха, устата му зяпна, обзе го изумление, когато осъзна истината. Стисна очи, главата му клюмна, той стисна кърпичката в ръце, замачка я и захапа устните си.

Отпечатъците от пръстите му бяха навсякъде, *навсякъде!*

— Ще извадиш ли бургундското, Актън, а? Бутилката с бургундско, а? Със собствените си пръсти. Аз съм ужасно изморен, нали разбираш?

Чифт ръкавици.

Преди да направеше каквото и да било друго, преди да избършеше някой друг участък от къщата, трябваше да се снабди с

ръкавици или можеше да се окаже, че не толкова бърше, колкото оставя нови отпечатъци.

Сложи ръце в джобовете си, излезе от стаята и прекоси коридора до стойката за чадъри и шапки. Палтото на Хъксли. Той провери джобовете му.

Нямаше ръкавици.

Отново с ръце в джобовете се качи на горния етаж, като се движеше бързо, но овладяно, без да си позволява никакви необуздани движения. Беше направил грешка, като не носеше ръкавици поначало (но все пак не беше *планирал* да извърши убийство, а подсъзнанието му, което може и да е знаело за предстоящото престъпление, преди той да го беше извършил, не му беше подсказало, че ще му трябват ръкавици тази нощ), така че сега щеше да си плати за този непростим пропуск. Някъде в тази къща трябваше да има поне един чифт ръкавици. Трябваше да побърза. Нищо чудно някой да беше решил да навести Хъксли, въпреки късния час. Разни приятели богаташи, които полупияни се вмъкваха и измъкваха от къщата, смееха се, викаха, идваха и си отиваха, без даже да поздравят или да се сбогуват. В най-добрия случай му оставаше време до шест часа сутринта, когато приятелите на Хъксли трябваше да дойдат да го вземат на път за летището, откъдето щяха да отпътуват за Мексико.

Актън набързо се зае да прерови чекмеджетата на втория етаж, като си служеше с кърпичката. Той прехвърли съдържанието на седемдесет или осемдесет чекмеджета в шест стаи, остави ги, така да се каже, с изплезени езици и продължи към следващите. Усещаше се гол, неспособен да прави нищо друго, докато не намереше ръкавици. Можеше да мине цялата къща с кърпичката, да забърше всяка повърхност, върху която би могло да има отпечатъци, а после без да иска да пипне някоя стена и сам да реши съдбата си с най-дребния отпечатък на някой пръст! Все едно да подпечата собственото си престъпление. Като в старите времена, когато хората пишели върху папирус с мастило, наръсвали написаното с пясък, за да попие излишното мастило и запечатвали писмата с отпечатък на гербовия си пръстен в горещ червен восък. Съвсем същото би било, ако той оставеше даже един пръстов отпечатък наоколо. Той нямаше желание да засвидетелства личното си одобрение за това убийство.

Още чекмеджета! Бъди тих, подробен и внимателен, каза си той.

На дъното на осемдесет и петото чекмедже намери ръкавици.

— Боже мой, боже мой! — отпусна се той над бюрото, въздъхвайки с облекчение. Сложи си ръкавиците, вдигна ръце, размърда пръсти одобрително, закопча ги. Те бяха меки, дебели, сиви и непромокаеми. Вече можеше да прави каквото си иска с ръцете си и нямаше да остави никаква следа. Той хвърли самодоволен поглед в огледалото и пое рязко дъх през зъби.

— Не! — беше извикал Хъксли.

Колко коварен беше планът му.

Хъксли беше паднал на пода *умишлено*! О, какъв хитър, коварен човек! Долу, на твърдия паркет се беше строполил Хъксли и беше повлякъл Актън след себе си. Бяха се търкаляли, боричкали и драскали по пода, като така целия го бяха изпъстрили с трескавите си отпечатъци. Хъксли се беше отскубнал и беше успял да се отдалечи малко, но Актън го беше последвал и го беше стиснал за гърлото, докато изцеди живота от тялото му като паста за зъби от тубичка!

С ръкавици на ръце Уилям Актън се върна в стаята на първия етаж, коленичи на пода и се зае усърдно да избърше всеки зацапан сантиметър. Малко по малко той търкаше и лъскаше, докато почти можеше да види отражението на потното си лице. Тогава стигна до масата и избърса единия ѝ крак. Продължи нагоре по солидния ѝ корпус, продължи по извивките и мина отгоре. Попадна на купа с изкуствени плодове и ги забърса, като остави само плодовете на дъното на купата неизбърсани.

— *Сигурен* съм, че *тях* не съм ги пипал — заяви той.

След като приключи с масата, видя картина в рамка, окачена над нея.

— *Сигурен* съм, че и *това* не съм докосвал — каза пак той.

Остана на място, загледан в картината.

Огледа всички врати в стаята. През кои беше минавал тази вечер? Не помнеше. Значи щеше да ги избърше всичките. Започна от дръжките, излъска ги, а после, за по-сигурно, мина целите врати от

горе до долу. След това мина и избърса подлакътниците на всички мебели в стаята.

— Столът, на който седиш, е антикварна рядкост от времето на Луи XIV — беше казал Хъксли. — *Усещаш* ли материята?

— Не съм дошъл да говоря за мебели, Хъксли! Дойдох заради Лили.

— О, я стига. Нещата между вас не са никак сериозни. Нали знаеш, че тя не те обича? Каза ми, че утре ще тръгне с мен за Мексико.

— Ти и твоите пари, и проклетите ти мебели!

— Мебелите са много хубави, Актън. Бъди добър гост и усети материята.

Отпечатъци могат да се вземат от платове.

— Хъксли! — провикна се Уилям Актън, втрещен в тялото. — Знаеше ли, че ще те убия? И твоето подсъзнание ли е заподозряло истината като моето? Затова ли подсъзнанието ти ме накара да се движа из цялата къща, да вземам книги, да докосвам чинии, врати и столове? Това признак на твоята *хитрост* ли е или на твоята *подлост*?

Той изчисти столовете, стиснал кърпичката в юмрук. Тогава си спомни тялото. *Него* не го беше избърсал. Върна се при трупа и, като го завърташе ту насам, ту натам, мина всяка негова повърхност. Излъска дори обувките, при това съвсем безплатно.

Докато лъскаше обувките, на лицето му се появи тревожно изражение. След малко се изправи и отиде до масата.

Извади и избърса и восъчните плодове на дъното на купата.

— За всеки случай — каза си и се върна при тялото.

Но, когато се надвеси над трупа, клепачите му потръпнаха и устата му се раздвижи, сякаш спореше сама със себе си, така че той се изправи и пак отиде до масата.

Избърса рамката на картината.

Докато я бършеше, се сети за...

Стената.

— Това е *глупаво* — каза си.

— О! — беше проплакал Хъксли, докато опитваше да го отблъсне. Беше избутал Актън и двамата се бяха сборичкали. Актън беше паднал, беше се изправил, *подпирайки се* на стената, и пак беше се втурнал към Хъксли. Беше удушил Хъксли. Хъксли беше умрял.

Актън обърна гръб на стената, решително и уравнивесено. Грубите думи и действия избледняха в ума му. Той ги потисна. Огледа четирите стени.

— Абсурдно! — произнесе на глас.

С периферното си зрение мярна нещо на стената.

— Отказвам да му обърна внимание — каза, за да се разсее. — Следващата стая! Трябва да действам методично. Да видим. През повечето време бяхме в коридора, в библиотеката, в *тази* стая, в трапезарията и кухнята.

На стената зад гръба му имаше петно.

Не беше ли така?

Той се извърна гневно.

— Добре, добре, само, за да съм *сигурен*.

Приблужи стената, но не видя никакво петно. О, не, ето, едно съвсем *малко*, точно *там*. Тръкна го с кърпичката, но това не беше пръстов отпечатък, така че приключи с него. След това ръката му в ръкавица се подпря на стената и той замислено огледа как стената продължава вдясно от него и вляво от него и стига надолу до пода и нагоре до тавана и каза меко:

— Не — погледна нагоре, надолу и настрани и каза тихо: — Това би било прекалено.

Каква беше площта на тази стена?

— Никак не ме интересува — заяви той. Но извън полезрението му пръстите в ръкавицата потриваха ритмично стената.

Той се вгледа в ръката си и в тапета. Обърна се и погледна другата стая през рамо.

— Трябва да отида там и да избърша най-важните неща — каза си, но ръката му остана на място, сякаш да поддържа стената, а и него самия, изправени. Лицето му помръкна.

Без да отрони и дума повече, той започна да бърше стената, нагоре-надолу, наляво-надясно, нагоре-надолу, докъдето можеше да се протегне нагоре и докъдето можеше да се наведе надолу.

— Боже мой, та това е смехотворно!

Но как иначе ще си сигурен, настояваха собствените му мисли.

— Да, човек *трябва* да е сигурен — отговори си сам.

Приключи с първата стена и...

... се озова пред втората.

— Колко ли стана *часът*?

Погледна часовника над камината. Беше минал повече от час. Вече беше един и пет.

На вратата се позвъни.

Актън се вцепени и безпомощно замести поглед от часовника към вратата и обратно.

Някой заудря настоятелно.

Моментът се проточи безкрайно. Актън не смееше да диша. Лишено от въздух, тялото му започна да поддава, да се олюлява; в главата му студени вълни се разбиваха върху масивни скали с оглушителна тишина.

— Хей, там вътре! — провикна се пиянски глас. — Знам, че си там, Хъксли! Отваряй, по дяволите! Аз съм твоето момче, Били. Пиян съм като мотика. Като две мотики.

— Махай се — отрони Актън безмълвно, притиснат до стената.

— Хъксли, знам, че си вътре, чувам те как *дишаш*! — изрева гласът.

— Да, тук съм — прошепна Актън, усещайки се протегнат и непохватно проснат на пода, студен и мълчалив.

— По дяволите! — изруга гласът, затихвайки в нощната мъгла. Стъпките се изгубиха след него.

Актън остана задълго на място, усещайки ударите на сърцето си като червен пулс зад затворените си клепачи. Когато накрая отвори очи, видя непокътнатата втора стена пред себе си и накрая намери смелост да заговори.

— Това е глупаво. Тази стена е безупречно чиста. Няма даже да я докосвам. Трябва да побързам, нямам време. Остават само няколко часа преди глупавите му приятели да пристигнат!

Той се извърна от стената.

В ъгълчето на полезрението си видя малките мрежи. Докато беше извърнат с гръб, малките паяци бяха изпъзели от дървената ламперия и бяха изтъкали полупрозрачните си деликатни мрежи. Не на стената вляво, която вече беше напълно изчистена, а на другите три стени. Всеки път, когато ги погледнеше директно, паяците се скриваха обратно в дървесината и се измъкваха веднага щом се оттеглеше.

— Тези стени са си съвсем наред — едва ли не извика той. — Няма даже да ги *пипна*!

Отиде до бюрото, където доскоро беше седял Хъксли. Издърпа едно чекмедже и извади от там малка увеличителна лупа, която Хъксли понякога използваше за четене. С лупата в ръка приближи стената неловко.

Отпечатъци от пръсти.

— Но не са мои! — изсмя се той нервно. — Аз не съм ги оставил там! *Сигурен* съм! Трябва да е бил икономът или някоя камериерка!

Стената беше покрита с отпечатъци.

— Ето този тук, дълъг и тесен. Обзалагам се, че е женски — каза си Актън.

— Обзалагаш се значи?

— Обзалагам се!

— Сигурен ли си?

— Да!

— Напълно?

— Ами... да.

— Абсолютно?

— Да, по дяволите!

— Въпреки това, защо не го избършеш?

— Боже мой, ето на, готово!

— „Излизай, проклето петно!“^[1], а Актън?

— А този тук трябва да е отпечатъкът на някой дебел мъж — тросна се Актън.

— Сигурен ли си?

— Не започвай пак! — кресна той и избърса отпечатъка. Махна едната ръкавица, вдигна трепереща ръка пред себе си и я огледа на ярката светлина.

— Погледни я, идиот такъв! Виж формата на извивките. Виждаш ли?

— Това не доказва нищо!

Побеснял той затърка стената с ръцете си в ръкавици, нагоре и надолу, наляво и надясно, потеше се, ръмжеше, проклинаше, навеждаше се, изправяше се и лицето му се зачервяваше все повече.

Свали палтото си и го остави на стола.

— Два часа — произнесе той, като приключи със стената и погледна часовника враждебно.

Отиде до купата с изкуствени плодове, извади ги, избърса плодовете на дъното, върна ги обратно, а после избърса рамката на картината.

Погледна нагоре към полилея.

Пръстите на ръцете му, отпуснати надолу, се свиваха конвулсивно.

Устата му се отвори неволно и езикът му премина по устните. Той погледна полилея, погледна настрани, погледна полилея, погледна тялото на Хъксли и отново върна поглед на кристалния полилей с дългите висулки от разноцветно стъкло.

Донесе един стол точно под полилея, стъпи с единия си крак на него, после смъкна крака си и, като се смееше диво, захвърли стола настрани. Веднага след това избяга от стаята, като остави последната стена неизбърсана.

В трапезарията пристъпи към масата.

— Искам да ти покажа грегорианските си прибори, Актън — беше казал Хъксли с онзи негов толкова небрежен, толкова *хипнотичен* глас!

— Нямам време — беше отвърнал Актън. — Трябва да видя Лили...

— Глупости, погледни само това сребро, виж колко е изящна изработката.

Актън се спря при масата, където бяха изложени кутиите с прибори, припомни си гласа на Хъксли, докосванията и жестовете.

Избърса всички вилици и лъжици, а после смъкна всички керамични съдове от рафтовете...

— А това тук, Актън, е прекрасна керамична колекция от Гертруд и Ото Нацлер. Познаваш ли техните произведения?

— *Великолепни са.*

— Вземи я, разгледай я. Виж колко е деликатна тази купа, ръчно изваяна, тънка като яйчена черупка. Невероятно! Ами това вулканично стъкло. *Вземи го, не се притеснявай, аз не възразявам.*

— **Вземи го. Хайде. Хвани го с ръцете си!**

Актън изхлипа задавено. Запрати купата към стената. Тя се натроши на малки парчета и се пръсна по целия под.

Веднага след това коленичи на пода. Трябваше да намери всяка една малка отломка. Глупак, какъв глупак!, нахока себе си, като трескаво стискаше очи, отваряше ги широко и се навираше свит под масата. Намери всяко парче, идиот такъв, нито едно не трябва да остане. Глупак! Той ги събра, но веднага се усъмни дали са всичките. Разгледа ги, пръснати на масата. Пак провери под масата, под столовете и помощния плот. Светна си с кибритена клечка и откри още едно парче. След това се зае да ги избърше всичките, сякаш бяха скъпоценни камъни. Остави ги едно по едно върху лъснатата маса.

— Великолепна керамика, Актън. Не се притеснявай, *вземи я в ръка.*

Той извади кърпи, избърса всичко, избърса столовете, масите, дръжките на вратите и рамките на прозорците, ръбовете и фризовете, избърса пода и стигна до кухнята. Дишаше тежко, свали си жилетката, придърпа ръкавиците и избърса лъскавите хромирани повърхности...

— Искам да те разведа из къщата, Актън — беше казал Хъксли.
— Ела с мен.

Така че Актън избърса съдовете и кухненската мивка, и големите готварски купи, защото вече не помнеше какво е докосвал и какво не. Двамата с Хъксли бяха прекарвали доста време в кухнята. Хъксли, явно, за да прикрие нервността си в присъствието на потенциалния си убиец, горделиво беше му показал всичко. Може би го беше направил, за да бъде по-близо до ножовете при нужда. Двамата бяха стояли тук и бяха разгледали това и докоснали онова и той по никакъв начин не можеше да си спомни кое или как, или колко пъти, така че мина цялата кухня, излезе в коридора, прекоси го и се озова в стаята, където лежеше Хъксли.

От гърлото му се отрони вик.

Беше забравил да избърше четвъртата стена на стаята! А междувреме малките паяци бяха изскочили от четвъртата неизчистена стена, бяха налазили чистите стени и отново ги бяха зацапали! По тавана, от полилея, в ъглите, на пода, милиони малки паяжини се издуха при неговия отчаян крясък. Дребни, малки паяжини, не по-големи от пръстов отпечатък. Каква ирония само!

Докато наблюдаваше, паяжините покриха рамката на картината, купата с изкуствени плодове, тялото, пода. Отпечатъци се появиха по ножа за хартия, по чекмеджетата, докоснаха повърхността на масата, докосваха, докосваха, докосваха всичко навсякъде.

Той бясно забърса пода. Изтъркаля тялото настрани и, плачейки, го избърса. Изправи се, отиде и избърса плодовете в купата. После сложи стол под полилея, качи се и избърса всяка малка лъскава висулка. Те задрънчаха като дайре, а полилеят се заклати като камбана във въздуха. След това скочи от стола, сграбчи дръжката на вратата, качи се на други столове и забърса стените все по-високо и по-високо, изтича до кухнята, взе метла и обра паяжините от тавана, и избърса плодовете в купата, и изми тялото, и дръжките на вратите, и приборите за хранене, и видя перилото на стълбите в коридора и го последва нагоре.

Три часа! Навсякъде тиктакаха часовници със свирепи механични гласове. На долния етаж имаше дванадесет стаи, на горния осем. Той си представи огромната площ и времето, което щеше да му е нужно. Сто стола, шест дивана, двадесет и седем маси, шест радиоапарата. И отдолу тук, и отгоре там, и ето там отзад. Дърпаше

мебели от стените и, хлипайки, ги бършеше от прах, трупана с години. А после последва перилото на стълбите нагоре като търкаше, бършеше и полираше, защото ако беше останал дори един малък отпечатък, той щеше да се размножи и да създаде милион други и тогава трябваше да свърши всичко наново, а вече беше четири часа! Ръцете го боляха, очите му бяха облепени, той се движеше бавно сякаш краката му бяха чужди. Приведен, изгърбен, бавно продължаваше да търка и бърше, стая след стая, гардероб след гардероб...

Откриха го в шест и половина сутринта.

На тавана.

Цялата къща беше ослепително излъскана. Вазите искряха като звезди. Столовете бяха полирани. Бронзовите, пиринчените и медните предмети сякаш пламтяха. Подовете блестяха. Перилото сияеше.

Всичко блестеше, всичко беше ярко и чисто!

Откриха го на тавана да бърше стари сандъци, стари рамки, стари столове, стари играчки и музикални кутии, вази, прибори, детски дървени кончета и прашни монети от гражданската война. Беше минал половината таван, когато полицаят го приближи в гръб с изваден пистолет.

— Готово!

На излизане от къщата, Актън избърса дръжката на входната врата с кърпичката и я затръшна триумфално!

[1] Цитат от пиесата „Макбет“ на Шекспир, действие пето, първа сцена. Репликата е на лейди Макбет, която, обзета от вина заради убийството на краля, постоянно вижда кървави петна. — Б.пр. ↑

НЕВИДИМОТО МОМЧЕ

Взе голямата желязна лъжица и сушената жаба и започна да я чука, докато не я стри на прах, после заговори на прахта, докато бързо я разтриваше с кокалестите си ръце. Мънистените ѝ сиви птичи очи огледаха бързо колибата. Всеки път щом погледнеше, главата в малкото прозорче се снишаваше, сякаш бе стреляла по нея с пушка.

— Чарли! — викна Старицата. — Излизай оттам! Направих гущерова магия да отключи ръждивата врата! Излизай, че не съм казала и земята не е затреперила, дърветата не са пламнали и слънцето не е залязло по пладне!

Единственият звук бе топлата планинска светлина върху високите терпентинови дървета, шумоленето на мъхната катеричка по някой покрит със зелен мъх дънер, мравките, движещи се в тънка кафява нишка край босите, покрити със сини вени крака на Старицата.

— Вече два дена не хапваш, да знаеш! — изпъшка тя и удари с лъжицата по плосък камък, при което сивата кесия с магии се залюля на пояса ѝ.

Плувнала в пот, тя се изправи и тръгна из колибата, помъкнала стритата плът.

— Хайде, излизай! — изхриптя и хвърли щипка прах в ключалката. — Добре тогава, сама ще те пипна.

Завъртя дръжката с ръка с цвят на орех, първо на едната страна, после на другата.

— Господи — припя монотонно, — отвори я тая врата!

Нищо не се отвори. Тя добави още щипка прах и затаи дъх. Дългата ѝ синя пола зашумоля, когато надникна в тъмната кесия да види дали няма някое люспесто чудовище вътре, някоя по-добра магия от жабата, убита преди месеци за критични случаи като този.

Чу как Чарли диша край вратата. Родителите му се запиляха в някакво градче, Озарк, в началото на седмицата и го оставиха, а той всеки ден тичаше почти шест мили до Старицата, за да ѝ прави

компания — падаше му се някаква леля, стринка или нещо подобно, пък и нямаше нищо против нейните странности.

А после, преди два дни, Старицата реши да го задържи при себе си да ѝ прави компания — бе свикнала с него. Убоде с игла кокалестото си рамо, изцеди три капки кръв, плю през десен лакът, смачка щур-щурец, сграбчи с лява ръка като граблива птица Чарли и изкрещя:

— Мой син си, син си ми, сега и навеки!

Чарли подскочи като подплашен заек и се втурна през храстите към къщи.

Но с бързината на гигантски гушер Старицата го приклеци натясно; Чарли се свря в тази стара отшелническа колиба и не искаше да излезе, без значение как тя блъскаше по врати и прозорци, как чукаше с жълт като кехлибар юмрук или мърмореше над ритуални огньове, обяснявайки как *наистина* бил неин син — и още как.

— Тук ли си, Чарли? — попита тя, пробиваше дупки в дъските на вратата с острите си живи очи.

— Тук съм си, къде да съм — отвърна най-сетне той, ужасно уморен.

Може би всеки момент щеше да рухне на земята. Тя отново с надежда подхвана борбата с дръжката. Може пък допълнителната щипка прах да бе развалила нещата. Или все прекалявам, или се показвам скръндза, помисли си ядосано тя. Никога не си правя магиите *точно*, дявол да го вземе!

— Чарли, искам само да имам някой, с когото да си дърдоря вечер, да си греем ръцете на огъня. Някой да донесе съчки сутрин, да ми е разтуха! Нищо друго не искам, синко, само компанията ти. — Млясна с устни. — Виж какво, Чарлз, излез оттам и ще те *науча* на разни неща!

— Какви неща? — подозрително попита Чарли.

— Как да купуваш евтино и да продаваш скъпо. Да хващаш бяла невестулка, да режеш главата ѝ и да я държиш топла в задния си джоб. Ей такива!

— Ау — каза Чарли.

— Как да не те лови куршум — забърза тя. — Така че ако някой те гръмне, да не ти стане нищо.

Чарли не отвърна и тя шепнешком започна да му казва тайната.

— В петък на пълнолуние изкопаваш корен от мише ухо и го носиш на врата си, вързан с бяла коприна.

— Ти си *луда* — каза Чарли.

— Ще те науча как да спираш кръв, как да накараш животно да замръзне, да помагаш на слепи коне да прогледнат, на всичко ще те науча! Как да цериш подута крава и побесняла коза. Ще ти покажа как да ставаш невидим!

— О — каза Чарли.

Сърцето на Старицата заби като тамбурина на Армията на спасението.

Дръжката се завъртя отвътре.

— Поднасяш ме — рече Чарли.

— Не, не те поднасям! — възкликна Старицата. — Чарли, ще те направя като прозорец, да се вижда право през тебе. Как само ще се изненадаш!

— Наистина невидим ли?

— Наистина невидим!

— И нали няма да ме сграбчиш, ако изляза?

— Няма и да те докосна, синко.

— Ами, добре тогава — с нежелание измънка той.

Вратата се отвори. Чарли стоеше на прага бос, с наведена глава, опрял брадичка в гърдите си.

— Направи ме невидим — каза той.

— Първо трябва да хванем прилеп — отвърна Старицата. — Почвай да търсиш!

Даде му малко сушено телешко и го загледа как се катери по едно дърво. Качи се много нагоре и й бе хубаво да го вижда там, бе хубаво да е при нея след всички тези години сама, без да има на кого едно „добро утро“ да каже, освен на нацвъканото от птиците и сребристите следи на охлювите.

Скоро от дървото падна прилеп със счупено крило. Старицата го сграбчи, както се мятеше топъл и пицеше, оголил порцеланови зъби, а Чарли се спусна след него, стискаше здраво клони и викаше доволно.

Вечерта, когато луната заръфа дъхавите върхове на боровете, Старицата извади от широката си синя дреха дълга сребърна игла.

Прикрила вълнението си и трепетното си очакване, впери поглед в мъртвия прилеп и хвана здраво-здраво иглата.

Отдавна бе разбрала, че магиите ѝ се провалят независимо от цялото потене, от солите и серите. Но винаги си бе мечтала, че някой ден може да заработят, да разцъфнат в алени цветя и сребърни звезди и да докажат, че Бог е простил за розовото ѝ тяло и розовите ѝ грехове, за горещото ѝ тяло и горещите ѝ мисли на младини. Засега Бог не бе дал знак и не бе казал ни думица, но никой освен Старицата не знаеше за това.

— Готов ли си? — обърна се към Чарли, който седеше на пода, прегърнал коленете си с настръхнали ръце, зяпнал от вълнение.

— Готов — прошепна той, трепереше.

— Ето! — Тя заби иглата дълбоко в дясното око на прилепа. — Така!

— Ох! — изкрещя Чарли и скри лице в длани.

— Сега го завивам в кърпа на райета, и ето, сложи го в джоба си, дръж го при тебе, прилепа и всичко. Хайде!

Той пхна муската в джоба си.

— Чарли! — уплашено писна тя. — Чарли, къде си? Не те виждам, дете!

— Тук! — Той подскочи и слабата светлина пробяга на червени ивици по тялото му. — Тук съм, бабо!

Загледа трескаво ръцете, краката, гърдите и пръстите си.

— Тук съм!

Тя сякаш гледаше как хиляди светулки прехвърчат насам-натам пред нея в лудия нощен въздух.

— Чарли, ама че *бързо* стана! Изчезна като птичка! Върни се, Чарли, *върни се* при мен!

— Но аз съм *тук*! — извика той.

— Къде?

— До огъня, до огъня! И... и мога да се видя. Хич не съм невидим!

Старицата разтърси кльощави страни.

— Разбира се, че *ти* ще виждаш *себе си*! Всеки невидим вижда себе си. Иначе как би могъл да ядеш, да ходиш и да обикаляш? Чарли, пипни ме. Пипни ме, за да *знам* къде си.

Той нерешително протегна ръка.

Тя подскочи, уж уплашена от докосването му.

— Ох!

— Ама наистина ли *не можеш* да ме видиш? — попита той. — Наистина ли?

— Абсолютно нищичко от теб не виждам!

Избра си едно дърво и заби в него блестящите си очи, като внимаваше да не погледне към момчето.

— Ама *този* път наистина стана! — Въздъхна с почуда. — Иххааа! Най-бързата невидимост, която съм правила! Чарли. Чарли, как се *чувстваш*?

— Като поточе — целият съм развълнуван.

— Ще се успокоиш.

След известно време добави:

— Е, какво ще правиш сега, като стана невидим?

Усети как през главата му минават какви ли не мисли. Приключения напиреха и танцуваха като адски пламъчета в очите му, а малко зяпналата уста ѝ каза какво е да си момче, въобразяващо си, че е като планински вятър.

— Ще тичам из полята, ще катеря снежни планини, ще отмъквам бели пилета от фермите. Ще ритам розови прасета, когато не гледат. Ще щипя хубави момичета по краката, когато спят, ще им дърпам жартиерите в училище. — Погледна Старицата и с блестящия крайчец на очите си тя видя как нещо лошо изкриви лицето му. — И други работи ще правя, ще правя, и още как.

— Само на мен не опитвай — предупреди го Старицата. — Крехка съм като пролетен лед и с мен трябва полека. — И после: — А вашите?

— Какво нашите?

— Не можеш да се върнеш така у дома. Ще им изкараш ангелите. Майка ти ще припадне като отсечено дърво. Мислиш ли, че ще искат да се мотаеш такъв из къщата и майка ти да те вика на всеки три минути дори когато си до нея?

Чарли не беше обмислил това. Като че ли малко поохладня, прошепна едно „Брей!“ и опипа внимателно костите си.

— Ще си страшно сам. Хората ще гледат през теб като през стъкло, ще те блъскат, защото няма да виждат, че си пред тях. А жените, Чарли, *жените*...

Той преглътна.

— Какво жените?

— Никоя няма да те погледне втори път. И никоя няма да поиска да я целува уста, която дори не може да *види*!

Чарли замислено зарови бос крак в пръстта и се намуси.

— Е, все пак си е добре да съм невидим. Ще се забавлявам. Просто ще съм много внимателен, това е. Ще стоя по-далеч от каруци, от коне и от тате. Той стреля и при най-малкия шум. — Чарли примигна. — Ха, че като съм невидим, ще помисли, че пред вратата има катерица, и ще ме напълни със сачми. Ох...

Старицата кимна на дървото.

— Доста вероятно.

— Тогава — бавно реши той — ще остана невидим тази вечер, а утре ще ме направиш отново както преди.

— Ама че създания има, все искат да са онова, което не могат да станат — сподели Старицата с едно бръмбарче на дървото.

— Какво искаш да кажеш? — попита Чарли.

— Ами, че ще бъде много трудна работа да те направя както преди — обясни тя. — Ще е нужно малко *време*, докато магията се износи. Както се износва и избелява палто, момчето ми.

— Ти! — извика той. — Ти ми го направи! И сега ти ще ме върнеш, ти ще ме направиш видим!

— Спокойно де. Ще се износи. Ту ръка, ту крак, лека-полека.

— Как ще изглеждам тогава, вървя си сред хълмовете и се вижда само едната ми ръка!

— Като петокрила птица, подскачаща по камъните.

— Или пък крак!

— Като малко розово зайче, скачащо в храстите.

— Или пък главата ми се носи из въздуха!

— Като космат балон от карнавал!

— Колко ще мине, докато стана *цял*? — попита той.

Тя предположи, че ще може и да му мине за година.

Той изстена. Започна да хлипа, да хапе устни и да стиска юмруци.

— Ти ме омагьоса, ти го направи, ти си виновна! Сега няма да мога да се върна вкъщи!

Тя намигна.

— Но пък можеш да останеш *тук*, дете. Остани при мен и ще те гледам като писано яйце.

— Нарочно го направи! — избухна той. — Ах ти, лоша стара вещице, искаш да ме задържиш при теб!

И на мига изтича през шубраците.

— Чарли, върни се!

Никакъв отговор, само топуркане на крака по меките тъмни чимове и задавен плач, който бързо се отдалечи.

Тя почака, след което си запали огън.

— Ще се върне — прошепна и продължи да мисли на глас. — И сега ще си имам компания през пролетта и през цялото лято. А после, когато ми омръзне и ми се прииска тишина, ще го пратя у дома.

Чарли се върна безшумно с първата сива зора, плъзна се по покритата със слана трева към мястото, където Старицата се беше проснала като избелял клон до разпиляната пепел.

Седна на едни речни камъчета и се загледа в нея.

Тя не посмя да го погледне. Не беше издал нито звук, така че откъде да знае, че е някъде наоколо?

Той седеше и по бузите му се виждаха следи от сълзи.

Като се преструваше, че току-що се е събудила (макар да не бе мигнала през нощта), Старицата се надигна с мърморене и прозевки и се обърна към изгрева.

— Чарли?

Очите ѝ се местеха от борове към пръст, към небето, към далечните хълмове. Извика го няколко пъти, после понечи да се обърне право към него, но спря.

— Чарли? Ей, Чарлз! — извика тя и чу как ехото повтаря същото.

Седна и се подсмихна — той беше тук, съвсем близо до нея, но въпреки това тя трябваше да се прави, че е сама. Може пък да бе почувствал растежа на тайната сила, може пък да се чувстваше защитен от света и определено бе *доволен* от това, че е невидим.

— Къде ли се е запиляло туй момче? Само да издаде някакъв звук, може пък и да му изпека закуска.

Започна да вади продуктите, раздразнена от упоритото му мълчание. Опече парче бекон на тънка здрава пръчица.

— Миризмата ще го хване за носа — промърмори тя.

И докато беше обърната с гръб, той грабна бекона и го лапна.
Тя се извъртя бързо.

— Господи! — Огледа се подозрително. — Чарли, *ти* ли си?

Чарли избърса уста с ръкав.

Тя обиколи поляната, правеше се, че се мъчи да го намери.
Накрая ѝ хрумна нещо, престори се на сляпа и тръгна право към него,
като опипваше.

— Чарли, къде си?

Бърз като стрела, той я избягваше, приклякаше, отскачаше.

Тя напрегна цялата си воля, за да не го подгони — не можеше да
гони невидими момчета, затова седна намръщена и се опита да изпече
още бекон. Но той крадеше всяко ново парче и бягаше надалеч. Накрая
тя извика с пламнали бузи:

— Зная къде си! Ето *там*! Чувам те как тичаш! — Посочи към
него, но не съвсем точно. Той отново побягна. — А сега си там! Там,
ей там!

През следващите пет минути сочеше във всички посоки.

— Чувам те как газиш тревата, тъпчеш цветята, чупиш съчки.
Имам чудни уши, чувствителни като рози. Чуват дори как звездите се
движат!

Той безмълвно избяга сред боровете.

— Не можеш да ме чуеш, ако седна на камък. Така че просто ще
седя!

Цял ден седя на каменната си наблюдателница, на свежия вятър,
неподвижен, смучещ бузи.

Старицата събра дърва в гората; усещаше как погледът му лази
по гърба ѝ. Искеше ѝ се да извика — „О, виждам те, виждам те! Само
те излъгах, че има невидими момчета! Ето те там!“ Но преглътна
напъна и стисна устни.

На другата сутрин той стана злобен. Започна да скача зад
дърветата. Да ѝ прави муцуни, да криви устни, да опъва уста и очи с
пръсти, да разтваря ноздри, така че можеш да надникнеш вътре и да
видиш какво си мисли мозъкът му.

Веднъж тя изпусна подпалките си. Престори се, че се е стреснала
от синя сойка.

Той направи движение, сякаш иска да я удуши.

Тя трепна мъничко.

Престори се, сякаш ще я ритне в пищялите и ще я наплюе по бузата.

Тя понесе всичко, без да ѝ мигне окото.

Изплезе ѝ се, издаваше странни звуци. Помръдна уши и нея я напуши смях, а накрая не издържа и се разсмя, но бързо оправда смеха си.

— На саламандър седна! Как изпука само!

По обед цялата лудница стигна върха си.

Точно тогава Чарли изскочи пред нея — гол-голеничък!

Старицата едва не падна от изненада! „Чарли!“ — едва не извика.

Чарли тичаше гол нагоре по един хълм и надолу по друг — гол като деня, гол като луната, гол като слънцето, гол като новоизлюпено пиле, краката му се размахваха и шумоляха като крилете на ниско прелитащи птички.

Старицата си държеше езика зад зъбите. Какво можеше да каже? Чарли, иди да се облечеш? Засрами се? Спри? Това ли? Ох, Чарли, Чарли! Господи! Можеше ли да го каже? Е?

Гледаше го как танцува на голямата скала, гол както го е майка родила, как подскача бос, пляска се по коленете, гълта и издува корем, все едно е цирков балон.

Тя затвори очи и започна да се моли.

След три часа се предаде.

— Чарли, Чарли, ела! Имам да ти *кажа* нещо!

Той се появи като отронен лист. Облечен, слава Богу.

— Чарли — каза тя, загледана към боровете. — Виждам големия десен пръст на крака ти. *Ето* го!

— Наистина ли?

— Да — много тъжно каза тя. — Като рогата жаба на тревата. А тук, *ето* го лявото ти ухо, виси във въздуха като розова пеперуда.

Чарли затанцува радостно.

— Ставам видим, ставам видим!

Старицата кимна.

— *Ето* го и глезена!

— Върни ми и *двата* крака! — заповяда Чарли.

— Имаш ги.

— Ами ръцете?

— Едната пълзи по коляното ти като дългоножка.

— А другата?

— И тя е плъзнала.

— А тяло имам ли?

— Оформя се идеално.

— Ще ми трябва и глава, за да си ида у дома, бабо.

Да си ида у дома...

— Не! — упорито и гневно отсече тя. — Не, нямаш глава.

Никаква глава нямаш!

Щеше да продължи до последния момент.

— Няма глава, няма глава — настояваше тя.

— Нямам ли? — изплака той.

— Да, Господи, да, да, ето ти я и глупавата глава — предаде се най-сетне тя. — А сега си ми върни прилепа с иглата в окото!

Той ѝ го метна.

— Ииии-хааа! — Викът му се понесе из долината и продължи да отеква дълго след като беше побягнал към къщи.

А тя вдигна подпалките с огромна суха умора и тръгна към колибата си, като въздишаше и мърмореше. И Чарли я следваше по целия път — сега *наистина* невидим, така че можеше само да го чува като паднала борова шишарка или ромон на скрит поток, като шумолене на катеричка в храстите; и по здрач седяха двамата с него, толкова невидим беше само, тя му предлагаше бекон, но той не искаше и трябваше да го яде сама, след което направи някои магии и легна да спи с Чарли, направен от съчки, парцали и камъчета, но въпреки това топъл и неин собствен син, сгушил се в люлеещите майчини ръце... и си говореха сънено за златни неща, докато зората не накара пламъците бавно, бавно да избледнеят...

ЧОВЕКЪТ ВЪВ ВЪЗДУХА

През 400-ата година след Христа на трона зад Великата китайска стена седеше император Юан. Земята зеленееше след дъждовете и мирно се готвеше за прибиране на реколтата, а хората в страната, макар и не най-щастливите, все пак не бяха и най-нещастните.

Рано сутринта на първия ден от първата седмица на втория месец след Нова година император Юан пиеше чай в една беседка и с ветрило прогонваше топлия ветреца, когато по червените и сини плочки, с които беше застлана пътеката, притича слуга, викайки:

— Господарю, о, господарю, чудо!

— Да — отвърна императорът, — въздухът днес наистина е чудесен.

— Не, не, чудо! — повтори слугата, кланяйки се.

— И чаят е приятен за устата ми, и това е наистина чудо.

— Не, не става дума за това, господарю!

— Искаш да кажеш, че слънцето е изгряло и е настъпил нов ден. И морето е лазурно. Това е най-голямото от всички чудеса.

— Господарю, някакъв човек лети!

— Какво?! — Императорът престана да си вее.

— Видях човек във въздуха, и има крила, и лети. Чух глас, който викаше от небето, и видях дракон, издигащ се във висините, и в устата му имаше човек. Дракон от хартия и бамбук, дракон с цвета на слънцето и тревата!

— Сега е ранно утро — произнесе императорът — и си още сънен.

— Утрото е ранно, но това, което видях, е истина. Върви и сам ще видиш.

— Я седни тук при мен — рече императорът. — Сръбни си чай. Ако е истина, май е много странно да видиш как човек лети. Нужно е време, за да го разбереш, както е нужно време и да се подготвиш за това, което ще видим след малко.

Двамата пиеха чай.

— Господарю — каза внезапно слугата, — дано не е отлетял!
Императорът замислено стана.

— Сега можеш да ми покажеш това, което си видял.

Тръгнаха през градината, минаха през тревиста морава и мостче, прекосиха една горичка и излязоха на нисък хълм.

— Ето там! — посочи слугата.

Императорът погледна към небето.

А на небето имаше човек, който се смееше на такава височина, че смехът му едва се чуваше и този човек беше облечен в разноцветна хартия с тръстикова рамка, която образуваше крила и великолепна жълта опашка, и се рееше високо над земята като най-голямата от всичките птици, като нов дракон от древното драконово царство.

И човекът завика отвисоко в прохладния утринен въздух:

— Аз летя, летя!

Слугата му махна с ръка:

— Виждаме те!

Император Юан не помръдна. Той гледаше Великата китайска стена, току-що започнала да излиза от мъглата сред зелени хълмове, този чуден каменен змей, извиващ се величествено сред полята, прекрасната стена, която от незапомнено време пазеше страната му от вражески нашествия, безброй години бранеше мира. Виждаше града, приютил се до реката, и пътищата, и хълмовете, които вече бяха започнали да се събуждат.

— Кажи — обърна се той към слугата — виждал ли си този летящ човек и някъде другаде?

— Не, господарю — отговори слугата, който се усмихваше на небето и му махаше с ръка.

Още няколко мига императорът съзерцава небето, после рече:

— Викни му да слезе при мен.

Слугата направи с ръцете си фуния и завика:

— Хей, слез, слез! Императорът иска да те види!

Докато летящият човек се спускаше по утринния вятър, императорът оглеждаше зорко околностите. Видя един селянин, който бе прекъснал работата си и гледаше към небето, и запомни къде стои селянинът.

Зашумя хартия, запращя тръстика и летящият човек се спусна на земята. Приближи се гордо до императора и се поклони, макар че с

машинарията му беше неудобно да се кланя.

— Какво си направил? — попита го императорът.

— Летях в небесата, господарю — отвърна човекът.

— Какво си направил? — повтори императорът.

— Но аз току-що ти казах! — възкликнал летящият.

— Ти не каза изобщо нищо. — Императорът протегна тънката си ръка, докосна разноцветната хартия, птичия корпус на машината. От нея лъхаше на хладен вятър.

— Нима не е прекрасна, господарю?

— Да, дори прекалено прекрасна.

— Тя е единствената в света! — засмя се човекът. — И аз сам я измислих.

— Единствената в света ли?

— Кълна се!

— Кой друг знае за нея?

— Никой. Дори жена ми. Тя ще помисли, че слънцето ме е ударило в главата. Станах през нощта и отидох при далечните скали. А когато слънцето изгря и появя утринен ветрец, се престраших, господарю, и скочих от скалата. И полетях! Но жена ми не знае.

— Има късмет — промърмори императорът. — Да вървим.

Върнаха се в двореца. Слънцето сияеше вече високо на небето и от тревата лъхаше свежест. Императорът, слугата и летящият човек се спряха в обширната градина.

Императорът плесна с ръце.

— Стража!

Стражата притича.

— Хванете този човек!

Стражата го хвана.

— Повикайте палача — заповяда императорът.

— Но какво значи това? — извика отчаяно летящият. — Какво съм направил? — Разкошното хартиено наметало зашумя от риданията му.

— Този човек е построил някаква машина — произнесе императорът, — а пита какво е направил. Сам не знае какво. Искане само да прави, а не да знае защо го прави.

Притича палачът с остър, лъскав меч. Спря се, оголи мускулестите си ръце, закри лицето си със студена бяла маска.

— Почакай — каза императорът. Приблужи се до една близка масичка, на която имаше машина, построена от самия него. Свали от шията си златно ключе, пхна го и го завъртя. Механизмът заработи.

Това беше градина от злато и скъпоценни камъни. Когато механизмът работеше, по клоните на дърветата пееха птици, из малки горички бродеха зверове, а малки човечета притичваха от слънце на сянка, махайки с миниатюрни ветрила, слушаха песента на изумрудени птички и спираха при миниатюрни шуртящи фонтани.

— Нима това не е прекрасно? — запита императорът. — Ако ме попиташ какво съм направил, ще ти отговоря. Аз показах, че птици пеят, че дървета шумят, че хора се разхождат по зелена морава, наслаждавайки се и на сянката, и на зеленината, и на пеенето на птиците. Това съм направил аз.

— Но, господарю... — Летящият падна на колене, облян в сълзи. — Аз също направих нещо подобно! Намерих красотата. Полетях по утринния вятър. Гледах долу спящите къщи и градини. Усецах дъха на морето и виждах дори далеч зад планините. И се реех като птица. Ах, не мога да ти опиша колко красиво е там, горе, на небето — вятърът вее около мен и ме носи насам-нататък като перце, и утринното небе ухае... А какво чувство на свобода! Това е прекрасно, господарю, толкова е прекрасно!

— Да — отвърна печално императорът. — Знам, че е така. Защото и аз самият усецах как сърцето ми се носи заедно с теб по небето, и размишлявах: „Как ли е там? Какво ли се чувства? Как ли изглеждат далечните езера от тази височина? А моите дворци? Ами слугите? А градът в далечината, който още не се е събудил?“

— Пощади ме!

— Но се случва и така — продължи императорът още по-печално, — че човек трябва да пожертва нещо прекрасно, за да запази онова прекрасно, което вече има у него. Не ме е страх от теб самия, а от другия човек.

— От кого?

— От някой друг, който, като те види, ще построи също такава машина от цветна хартия и бамбук. Но този човек може да има зло лице и зло сърце и няма да иска да гледа красотата. От такъв човек именно ме е страх.

— Но защо? Защо?

— Кой знае дали някога такъв човек няма да литне в небето с такава машина от бамбук и хартия и дали няма да хвърли огромни камъни върху Великата стена? — запита императорът и никой не смееше да мръдне, нито да пророни дума.

— Отсечи му главата! — заповяда императорът.

Палачът замахна с лъскавия меч.

— Изгорете дракона и неговия създател и заровете пепелта им — рече императорът.

Слугите се втурнаха да изпълнят заповедта.

Императорът се обърна към своя слуга, който пръв бе видял летящия човек.

— Сега трябва да мълчиш за всичко това. То беше само сън, много тъжен и прекрасен сън. На селянина, когото видяхме на нивата, кажи, че ще му бъде платено, ако опише това като видение. Но ако кажете една дума, и двамата ще умрете.

— Ти си милостив, господарю.

— Не, не съм милостив — възрази императорът. Той гледаше как зад градинската ограда слугите изгарят прекрасната, ухаеща на утринен вятър машина от хартия и тръстика. Виждаше тъмния дим, който се издигаше към небето. — Не, аз съм отчаян и много изплашен. — Гледаше как слугите копаят яма, за да зароят пепелта. — Какво е животът на един човек в сравнение с живота на милиони! Нека тази мисъл ми бъде утешение.

Свали ключето от верижката на шията си и отново пусна механизма на чудната градина. Стоеше и гледаше в далечината, към Великата стена, към миролюбивия град, към зелените поля, към реката и пътищата. Въздъхна. Малкият механизъм забръмча и градината оживя. Под дърветата се разхождаха човечета, по облените от слънцето поляни се мяркаха животинчета с лъскава козина, а по клоните на дърветата пърхаха гълъби и златисти птички и кръжаха по мъничкото небе.

— Ах! — въздъхна императорът, като затвори очи. — Ах тези птички, тези птички...

УБИЕЦЪТ

Музиката се движеше с него в белите стени. Подмина вратата на един кабинет — валс от „Веселата вдовица“. Друга врата — „Следобедът на един фавн“. Трета — „Целуни ме отново“. Зави в перпендикулярния коридор — „Танцът със саби“ го потопа в цимбали, барабани, тенджери, тигани, ножове, вилици, гръм и тенекиени мълнии. Всичко това бе отнесено, когато забърза през приемната със секретарката, която бе приятно зашеметена от Петата симфония на Бетовен. Раздвижи се пред полезрението ѝ като махаща ръка; тя не го забеляза.

Радиото на китката му избръмча.

— Да?

— Татко, Лий е. Да не забравиш джобните ми.

— Да, синко, добре. Зает съм.

— Просто ти напомням, татко — каза радиото. „Ромео и Жулиета“ на Чайковски погълна гласа и нахлу по дългите коридори.

Психиатърът се движеше из кошера от кабинети, в кръстосаното опрашване на музикални теми. Стравински се чифтосваше с Бах, Хайдн безуспешно отблъскваше Рахманинов, Шуберт падаше поразен от Дюк Елингтън. Кимаше на тананикащите си секретарки и подсвиркващи доктори, бодро започващи работния ден. В кабинета си прегледа няколко документа със стенографката, която си припяваше тихичко, след което се обади на полицейския капитан горе. Няколко минути по-късно примигна червена светлина и от тавана се разнесе глас.

— Задържаният е отведен за разпит в килия номер девет.

Отвори вратата на килията, пристъпи вътре и чу как ключалката изщрака зад гърба му.

— Махайте се — каза арестантът, усмихваше се.

Психиатърът бе шокиран от усмивката. Много слънчева, приятна и топла, тя сякаш хвърли ярка светлина в помещението. Като зора сред тъмни хълмове. Като обедно слънце в полунощ. Сините очи

проблясваха спокойно над тази самоуверена проява на добра зъболекарска помощ.

— Тук съм да ви помогна — каза психиатърът, като се намръщи. Нещо в стаята не беше наред. Беше се поколебал за миг, преди да влезе. Озърна се. Арестантът се разсмя.

— Ако се чудите защо е толкова тихо, преди малко сригах радиото да млъкне.

Склонен към насилие, помисли си докторът.

Арестантът прочете мисълта му, усмихна се и протегна дружески ръка.

— Не, само по отношение на прекалено досадните машини.

На сивия мокет се търкаляха парчета и жици от стенното радио. Без да им обръща внимание, усещайки усмивката върху себе си като нагревателна лампа, психиатърът седна пред пациента си в необичайната тишина, която твърде много приличаше на затишие пред буря.

— Вие ли сте господин Албърт Брок, наричащ себе си Убиеца?

Брок кимна доволно.

— Преди да започнем... — Той тихо се пресегна и бързо свали радиото от китката на доктора. Захапа го като орех, стисна, чу го да пука и го върна на ошашавения психиатър, сякаш бе направил услуга и на двамата. — Така е по-добре.

Психиатърът зяпна съсипаната машинка.

— Сериозна сметка за нанесени щети натрупвате.

— Не ми пука — усмихна се пациентът. — Както се пее в старата песен, „Не ми пука какво се случва с мен!“ — изтананика той.

— Ще започваме ли? — попита психиатърът.

— Чудесно. Първата жертва, или една от първите, бе телефонът ми. Най-гнузното убийство. Хвърлих го в кухненския Поглъщач! Заклеци се насред гърлото му. Горкото нещо се задуши до смърт. След това застрелях телевизора си!

— Ммм — каза психиатърът.

— Първо шест куршума право в кинескопа. Издаде чудесен звън, като изпуснат кристален полилей.

— Хубава образност.

— Благодаря, винаги съм си мечтал да стана писател.

— Ще споделите ли кога започнахте да ненавиждате телефона?

— Плашеше ме още като дете. Един мой чичо го наричаше Призрачната машина. Гласове без тела. Направо ми изкарвах акъла. По-късно никога не се чувствах добре с него. Ако му се хареса, може да пусне личността ти по жиците. А ако не поиска, просто я изсмуква и в другия край се озоваваш не ти, а глас като студена риба, само стомана, мед и пластмаса, никаква топлина, никаква реалност. Лесно е да се каже нещо лошо по телефон: той преиначава значението на думите ти. Още не си се усетил, а вече си имаш враг. Пък и освен това, разбира се, телефонът е такова *удобно* нещо; просто си седи там и *настоява* да се обадиш на някой, който изобщо не иска да го безпокоят. Приятели все ми се обаждат и обаждат. По дяволите, нямах никакво лично време. Ако не е телефонът, ще е я телевизорът, я радиото, я грамофонът. Ако не е телевизорът, радиото или грамофонът, ще бъде киното на ъгъла или някоя прожектирана в облаците реклама. Вече не вали дъжд, а сапунена пяна. А ако няма Високи облачни реклами, ще има музика на Мозек във всеки ресторант; музика и реклами в автобусите, докато пътувам за работа. Не е ли музика, ще са вътрешните линии и личната ми килия на ужасите — радиото на китката, по което на всеки пет минути ми звънят приятели. Какво във всички тези „удобства“ ги прави така *изкусително* удобни? Обикновеният човек си мисли, ето, имам свободно време, имам телефон на китката, защо пък да не дрънна на дъртия Джо? „Здрасти, *здрасти!*“ Обичам приятелите си, жена си, човечеството — много ги обичам, но когато в рамките на една минута жена ми се обади да попита „Къде си, скъпи?“, а после някой приятел звъни и казва: „Току-що научих най-страхотния виц. Един тип...“ И за капак някой непознат връщи „Обаждаме се от статистическа агенция Файнд-Факс. Каква дъвка дъвчете в този момент?“ Е, сецате се!

— Как се чувствахте през седмицата?

— Като бомба със запален фитил. Като на ръба на пропаст. Онзи същия ден направих каквото трябваше в работата.

— А именно?

— Излях чаша вода в системата за вътрешна комуникация.

Психиатърът си записа това в бележника.

— Системата даде ли на късо?

— И още как! Същински Четвърти юли! Господи, стенографките тичаха нагоре-надолу и не знаеха какво да правят! Ама че рев и

суматоха беше!

— И за известно време се почувствахте по-добре, а?

— Направо идеално! Тогава ми дойде идеята да стъпча ръчното радио на тротоара. Тъкмо някой крещеше: „Обаждам се от Народен вот номер девет. Какво обядвахте?“, когато помогнах на машинката да предаде богу дух.

— И се почувствахте *още по-добре*, нали?

— Направо започнах да се *кефя*! — Брок потърка ръце. — Помислих си, защо пък да не започна една лична революция за освобождаване на човека от някои „удобства“? „Удобни за кого?“, извиках. За приятелите: „Здрасти, Ал, реших да ти се обадя от съблекалнята в Грийн Хилс. Току-що направих страхотен удар! Направо страхотен, Ал! Прекрасен ден. Сега съм си сипал едно уиски. Реших, че ще ти е интересно да го научиш, Ал!“ Удобно за работата — когато съм по работа с колата, шефовете да могат постоянно да бъдат във връзка с мен. *Във връзка!* Ама че гаден израз. Връзка, как ли пък не. По-скоро *вързан!* Хванат за гушата. Газен, мачкан и блъскан от ултракъси гласове. Не можеш да излезеш от колата, без да докладваш — „Трябва да отскоча до тоалетната на бензиностанцията“. „Добре, Брок, давай!“ „Брок какво толкова се замота?“ „Съжалявам, сър“. „Следващия път внимавай“. „Да, сър!“... Е, и знаете ли какво направих, докторе? Купих кварта френски шоколадов сладолед и нахраних с него радиостанцията в колата.

— Имаше ли някаква *специална* причина да изберете френски шоколадов сладолед за предавателя?

Брок се позамисли и се усмихна.

— Защото ми е любим.

— О — каза докторът.

— Казах си — по дяволите, каквото е добро за мен, добро е и за радиостанцията.

— Защо ви хрумна да я нахраните именно със *сладолед*?

— Денят беше горещ.

Докторът помълча.

— А после какво?

— После — тишина. Господи, *прекрасно* беше. Проклетото радио трещеше непрекъснато, „Брок, иди там, Брок, направи това, Брок, докладвай, като пристигнеш, Брок, докладвай, като тръгнеш,

добре, Брок, един час обедна почивка, Брок, почивката свърши, Брок, Брок, Брок“. Е, тишината бе като да си сложиш сладолед в ушите.

— Явно много обичате сладолед.

— После обикалях и се наслаждавах на тишината. Най-големият, най-приятният, най-мек бархет, правен някога. Тишина. Цял час тишина. Просто си седях в колата, усмихвах се и се наслаждавах на бархета с ушите си. Почувствах се *пиян* от Свобода!

— Продължете.

— После се сетих за портативната диатермична машина. Взех назаем една и на връщане вечерта я качих в автобуса. А той пълен с уморени служители с ръчни радиостанции, които говорят на жените си, „Сега съм на Четиридесет и трета, а сега на Четиридесет и четвърта, ето я Четиридесет и девета, сега завивам по Шейсет и първа“. Един съпруг ругаеше, „Излизай от бара, по дяволите, прибирай се и започвай да приготвяш вечерята, на Седемдесета съм!“ А по радиоточката пуснали „Приказки от Виенската гора“ и някакво канарче пее за първокласни мюсли. И тогава включих диатермичната машина! Шум! Интерференция! Всички жени откъснати от оплакващите се от тежкия ден мъже. Всички мъже откъснати от жените си, които току-що са видели как децата им чупят стъкло! „Виенската гора“ изсечена, канарчето смачкано. *Тишина!* Ужасна, неочаквана тишина. Обитателите на автобуса са изправени пред необходимостта да разговарят помежду си. Паника! Абсолютна, животинска паника!

— Полицията прибра ли ви?

— Автобусът *трябваше* да спре. В края на краищата музиката *беше* заглушена, съпрузите и съпругите *бяха* изгубили връзка с реалността. Пандемониум, безпорядък, хаос. Пълна лудница! Дойде аварияен екип, моментално ме триангулира, бях порицан, глобен и за нула време се озовах вкъщи, без диатермичната машина.

— Господин Брок, ще ми позволите ли да отбележа, че дотук цялото ви поведение не е много... практично? Щом не харесвате радиоточките, вътрешните комуникации и радиостанциите в колите, защо не сте влезли в братството на радиофобите? Да организирате петиции, да се борите за законни и конституционни мерки? В края на краищата у нас е демокрация.

— И аз съм онова нещо, на което най-много му подхожда наименованието малцинство — каза Брок. — Аз *влизах* в братства,

участвах в демонстрации, подписвах петиции, обръщах се към съда. Години наред протестирах. Всички ми се смееха. Всички *обожаваха* радиоточките и рекламите. Аз бях черната овца.

— Тогава защо не постъпите като добър войник? Да приемете правилата на мнозинството.

— Та те искат прекалено много. Решили са, че щом малко музика и възможността да си „във връзка“ е нещо хубаво, то много от същото ще е десет пъти по-хубаво. Направо *подивях!* Прибирам се и заварвам жена си в истерия. И *защо?* Защото била напълно откъсната от мен в течение на половин ден. Нали помните, че потанцувах върху ръчното си радио? Е, същата вечер замислих да убия дома си.

— *Сигурен* ли сте, че искате да го запиша точно по този начин?

— Семантично е вярно. Реших да го умъртвя. Домът ми е от онези говорещи, пеещи, тананикащи, съобщаващи времето, декламиращи поезия, четящи романи, дрънкащи глупости и приспиващи-когато-си-легнеш къщи. Къща, която ти проглушава ушите с опера, когато влезеш под душа, и те учи на испански, докато спиш. Дрънкаща празни приказки пещера с всевъзможни електронни оракули, които те карат да се чувстваш мъничко по-голям от напръстник, с печки, които казват: „Аз съм кайсиев пай, *готов съм*“ или: „Аз съм печеното телешко, *полей* ме!“ и други подобни глупости. Къща, която едва понася хора, честна дума. Входна врата, която ми се озъбва: „Сър, обувките ви са кални!“ И електронна хрътка-прахосмукачка, която души след теб от стая на стая и поглъща всеки нокът или пепел. Мили Боже, направо лудост!

— Спокойно — посъветва го психиатърът.

— Помните ли песента на Гилбърт и Съливън „Записах го и не ще го забравя“? Цяла нощ записвах поводите за недоволство. Рано на следващата сутрин си купих пистолет. *Нарочно* си изкалях краката. Входната врата изръмжа: „Обувките ви пак са кални! Моля, почистете! Чак тогава се върнете!“ Застрелях проклетото нещо право в ключалката! Изтичах в кухнята, печката тъкмо виеше: „*Обърни* ме!“ Пуснах куршум наред механичния омлет. Как само цвъртеше и пишцеше: „*Дадох на късо!*“ После телефонът звънна като разглезено изчадие. Натиках го в Поглъщача. Тук и сега трябва да заявя, че никога не съм имал *нищо* против Поглъщача; той бе просто невинен минувач. Сега ми е мъчно за него — наистина практично устройство, не казваше

нито думичка, мъркаше си като дремещ лъв през повечето време и поглъщаше остатъците. Ще трябва да го поправа. После влязох в хола и застрелях телевизора, този ужасен звяр, тази Медуза, която всяка вечер превръща в камък милиарди хора и ги кара да гледат изцъклено, тази Сирена, която пее и обещава толкова много, а накрая дава толкова малко, но аз винаги се връщам, връщам се, връщам се с надежда и очакване, докато — бум! Жена ми закряка, замята се като обезглавена пуйка и изскочи навън. Дойде полицията. И ето ме тук!

Облегна се щастливо назад и запали цигара.

— Докато извършвахте тези престъпления, осъзнавахте ли, че ръчното радио, радиоточката, телефонът, служебният интерком, радиостанцията в колата — всичко това е взето под наем или е нечия чужда собственост?

— Бих го направил отново, Бог ми е свидетел.

Психиатърът седеше, облян от лъчите на блажената му усмивка.

— Не желаете ли помощ от Службата за душевно здраве? Готов ли сте да понесете последствията?

— Това е само началото — каза господин Брок. — Аз съм първият от малцинството, от онези, на които им е дошло до гуша от шума, писнало им е да бъдат използвани и подхвърляни напред-назад, да им се крещи, на които им е дошла до гуша непрекъснатата музика, непрекъснатата връзка с някой глас някъде, направи това, направи онова, по-бързо, по-бързо, ела тук, иди там. Ще *видите*. Бунтът започва. Името ми ще влезе в историята!

— Ммм. — Психиатърът като че ли мислеше нещо.

— Разбира се, ще мине време. Отначало всичко бе така омагьосващо. Самата *идея* за подобни неща и за практическото им приложение бе прекрасна. Те са почти като играчки, но хората прекалено много се захласнаха по тях, прекалено далеч отидоха и сега са се оплели в един вид обществено поведение и не могат да се измъкнат от него, не могат дори да признаят, че са се *хванали*. Затова се самоуспокояват. Казват — „Модерна епоха“. „Условия на живот“. „Прекалено сме чувствителни“. Но, помнете ми думите, семето е посято. Вече ме има по телевизия, радио, филми — и *това* ако не е ирония! Всичко се случи преди пет дни. А сега милиарди хора знаят за мен. Проверете борсовите данни. Очаквайте всеки ден. Дори може би

и днес. Очаквайте внезапно покачване на продажбите на френски шоколадов сладолед!

— Разбирам — каза психиатърът.

— А сега мога ли да се върна в прекрасната си единична килия, където ще мога да остана сам и на спокойствие шест месеца?

— Да — тихо каза психиатърът.

— Не се безпокойте за мен — каза господин Брок, докато ставаше. — Просто ще си седя дълго-дълго и ще си пъхам в ушите онзи чудесен мек и тих плат.

— Ммм — измънка психиатърът, докато вървеше към вратата.

— Горе главата! — каза господин Брок.

— Да — отвърна психиатърът.

Подаде кодиран сигнал на един скрит бутон, вратата се отвори, той прекрачи прага и вратата щракна зад него. Тръгна самичък из кабинети и коридори. Първите двадесет метра бяха съпроводени от „Китайска тамбурина“. Последваха „Циганка“, Пасакалия и fuga в нещо си минор от Бах, „Тигров рагтайм“, „Любовта е като цигара“. Извади счупеното ръчно радио от джоба си, сякаш бе смачкана богомолка. Влезе в кабинета си. Иззвъня звънец; от тавана се разнесе глас:

— Докторе?

— Току-що приключих с Брок — каза психиатърът.

— Диагноза?

— Изглежда напълно дезориентиран, но общителен. Отказва да приеме най-простите реалности на средата и да *работи* с тях.

— Прогноза?

— Неопределена. Оставих го да се наслаждава на един невидим плат.

Иззвъняха три телефона. Резервното ръчно радио в чекмеджето на бюрото му бръмчеше като сърдит щурец. Интеркомът мигаше с розова светлина и прищракваше. Иззвъняха три телефона. Чекмеджето бръмчеше. През отворената врата нахлу музика. Като си тананикаше тихичко, психиатърът си сложи радиото на китката, включи интеркома, поговори малко, вдигна единия телефон, говори; вдигна втория, говори; вдигна третия, говори; докосна копчето на ръчното радио, поговори спокойно и тихо. Лицето му бе напълно невъзмутимо наред музика, примигващи светлини и отново звънящи телефони, ръцете му

се движеха непрекъснато, ръчното радио бръмчеше, той говореше по интеркома, от тавана се чуваха гласове. Така спокойно прекара остатъка от дългия, прохладен благодарение на климатика следобед; телефон, ръчно радио, интерком, телефон, ръчно радио, интерком, телефон, ръчно радио, интерком, телефон, ръчно радио, интерком, телефон, ръчно радио, интерком, телефон, ръчно радио, интерком, телефон, ръчно радио...

ЗЛАТНОТО ХВЪРЧИЛО, СРЕБЪРНИЯТ ВЯТЪР

— Във формата на *прасе* ли? — възкликна мандаринът.

— Във формата на *прасе* — потвърди пратеникът и замина.

— О, що за лош ден в лоша година! — извика мандаринът. Градчето Куон-Си отгатык хълма бе съвсем мъничко в детството ми. А сега е станало голям град и вече му строят стена.

— Но защо една стена на две мили отгук прави добрия ми татко тъй печален и гневен? — тихо попита дъщеря му.

— Строят си стената във формата на *прасе*! — обясни мандаринът. — Разбираш ли? Стената на нашия град е във формата на портокал. *Прасето* ще ни погълне, *лакомо* ще ни погълне!

— Ах.

И двамата се замислиха.

Животът е пълен със символи и поличби. Навсякъде се спотайват демони, смъртта плува във влажното на окото; плясъкът на крилото на чайка означава дъжд, държането на ветрилото *ето така*, наклонът на покрива и естествено дори градската стена — всичко това има огромно значение. Пътешественици и туристи, кервани, музиканти и артисти ще пристигнат тук, ще видят поличбите и ще си кажат — „Град като портокал? Не! Ще ида в града с формата на *прасе*, което яде всичко и трупа сланина, късмет и богатство!“

— Всичко е изгубено! — заплака мандаринът. — Тези символи и знаци вдъхват ужас. Лоши дни очакват града ни.

— Тогава извикай зидарите и храмовите строители — каза дъщеря му. — Ще ти шепна зад копринения параван какво да им кажеш.

В отчаянието си старецът плесна с ръце.

— Хей, зидари! Хей, строители на дворци и градове!

Бързо се явиха майсторите, познаващи добре мрамор и гранит, оникс и кварц. Мандаринът ги посрещна с огромно безпокойство,

очакваше шепота откъм копринения параван зад трона. Накрая той се разнесе.

— Повиках ви тук — каза шепотът.

— Повиках ви тук — високо произнесе мандаринът, — защото градът ни е с формата на портокал, а отвратителните жители на Куон-Си издигат стените си като ненаситно прасе...

И зидарите застанаха и заплакаха. Смъртта потропа с бастуна си във външния двор. Бедността се изкашля влажно в сенките на помещението.

— И затова, строители мои — каза шепотът, повтори мандаринът, — грабнете мистрии и камъни и променете формата на *нашия* град!

Архитекти и зидари ахнаха. Самият мандарин ахна, като осъзна какво е казал. Шепотът зашепна. Мандаринът продължи:

— И ще преправите стените на сопа, която да удря прасето и да го пъди!

Зидарите станаха с викове. Дори мандаринът, възхитен от собствените си думи, запляска с ръце и стана от трона.

— Бързо! — викна той. — На работа!

Когато хората си отидоха с усмивки и плам, мандаринът се обърна с огромна любов към копринения параван.

— Дъще, дай да те прегърна — прошепна той.

Никой не отговори. Той надникна зад паравана, но нея я нямаше.

Каква скромност, помисли си той. Измъкна се и ме остави с триумфа, сякаш цялата заслуга е моя.

Новината плъзна из града; хората славеха мандарина. Всички носеха камъни за стените. Пускаха се фейерверки, демоните на смъртта и бедността ги нямаше, докато всички се трудеха заедно. В края на месеца стената бе променена. Сега приличаше на здрава тояга, способна да прогони надалеч прасета, глигани, дори лъвове. Всяка нощ мандаринът спеше като щастлива лисица.

— Искане ми се да видя мандарина на Куон-Си, когато научи новината. Каква врява и истерия ще има! Сигурно ще се хвърли от някоя планина! Още малко от това вино, дъще-която-мислиш-като-син.

Но радостта бе като зимно цвете; увехна бързо. Още същия следобед пратеникът се втурна в двореца.

— О, господарю, болести, ранна жалейка, лавини, скакалци и отровен кладенец!

Мандаринът се разтрепери.

— Градчето Куон-Си, което бе като прасе и което прогонихме, като преизградихме стените в могъща тояга, превърна триумфа ни в пепел. Построили са градските си стени като огромен огън, за да изгори тоягата!

Сърцето на мандарина се сви като есенен плод на старо дърво.

— О, богове! Пътешествениците ще ни отбягват. Търговците, прочели знаците, ще обърнат гръб на тоягата и ще предпочетат огъня, що завладява всичко!

— Не — каза шепотът като снежинка зад копринения параван.

— Не — каза стреснатият мандарин.

— Кажете на зидарите — каза шепотът като ромон на дъждовни капки — да построят нашите стени във формата на проблясащо езеро.

Мандаринът го каза на глас, сърцето му се стопли.

— И с водите на езерото — казаха шепотът и старецът — ще угасим огъня и ще го премахнем завинаги!

Градът отново се възрадва, научил как отново е спасен от блестящия повелител на идеи. Завтекоха се всички към стените, за да ги преобразят; пееха — е, вече не така гръмко, тъй като бяха уморени — и работеха, макар и по-бавно, тъй като през месеца, когато за първи път преустройваха стените, трябваше да загърбят търговия и поля и така бяха станали малко по-слаби и по-бедни.

После се заредиха дни ужасни и чудни, един в друг като кутийки със страшни изненади.

— О, повелителю — извика пратеникът, — Куон-Си превърна стените си в уста, която да изпие езерото ни!

— Тогава — каза повелителят, застанал много близо до копринения параван, — постройте нашите като игла, за да зашие устата!

— Повелителю! — крещеше пратеникът. — Направиха стените като меч, за да счупят иглата!

Разтреперан, повелителят се притисна към копринения параван.

— Тогава наредете камъните като ножница, да прибере меча им!

— Милост — изплака пратеникът на следващото утро, — работили са цяла нощ и сега стените им са като мълния, която да

унищожи ножницата!

Болести плъзнаха из града като глутница бесни кучета. Магазини затваряха. Жителите, работещи безспирно месеци наред по стените, сега приличаха на самата Смърт, тракаща белите си кости като музикални инструменти на вятъра. Погребения започнаха да се точат по улиците, макар да бе средата на лятото — време, когато всички би трябвало да се трудят и жънат. Мандаринът тъй се разболя, че заповяда да пренесат леглото му до копринения параван и от него даваше заповеди на строителите. Гласът зад паравана също бе отслабнал като ветреца в стряхата.

— Коун-Си е орел. Тогава нашите стени ще бъдат мрежа за орела. Те са слънце, което да изгори мрежата. Тогава ние ще сме луна, за да затъмним слънцето!

Подобно на ръждясала машина, градът изскърца и спря.

Накрая шепотът зад паравана възкликна:

— В името на боговете, повикайте мандарина на Коун-Си!

В последния ден на лятото мандаринът на Коун-Си, много болен и отслабнал, бе внесен в двореца на нашия мандарин от четирима изгладнели носачи. Двамата бяха настанени един срещу друг. Дъхът им свистеше като зимен вятър. Един глас рече:

— Да сложим край на това.

Старците кимнаха.

— Това не може да продължава — каза слабият глас. — Народът не върши нищо освен да преправя стени ден след ден, час след час. Няма време за лов, за риболов, за любов, за добро отношение към предците и потомците на предците.

— Признавам го — казаха мандарините на Клетката, Луната, Копието, Огъня, Меча и на още много други неща.

— Изнесете ни на слънце — нареди гласът.

Старците бяха изнесени на слънце, на върха на малко хълмче. Мършави деца пускаха хвърчила-дракони в късния летен вятър, с цвета на слънцето, жабите и тревата, на морето, на монетите и на пшеницата.

Дъщерята на първия мандарин стоеше до леглото му.

— Вижте — промълви тя.

— Но това са само хвърчила — изхриптяха двамата старци.

— Но какво е хвърчилото на земята? — попита тя. — Нищо. Какво е нужно, за да бъде то прекрасно и наистина възвишено?

— Вятър, разбира се — отвърнаха двамата.

— А от какво се нуждаят небето и вятърът, за да бъдат *те* прекрасни?

— От хвърчило естествено — от много хвърчила, за да нарушат еднообразието. От летящи разноцветни хвърчила!

— Тогава ето какво — каза дъщерята на мандарина. — Ти, мандарине на Куон-Си, ще направиш последно преустройство на градчето си, за да прилича на вятър, ни повече, ни по-малко. А ние ще издигнем своите като златно хвърчило. Вятърът ще направи хвърчилото прекрасно и ще го понесе във висините. А хвърчилото ще разчупи еднообразието на вятъра и ще му даде цел и смисъл. Едното е нищо без другото. Така заедно ще открием красотата, сътрудничеството и дългия щастлив живот.

Тъй се зарадваха мандарините при тези думи, че се нахраниха за пръв път от много дни и силите им веднага се върнаха. Прегърнаха се, обсипаха се с похвали един друг, нарекоха дъщерята на мандарина момче, мъж, каменна колона, воин и истински незабравим син. После се разделиха и забързаха към градчетата си; пееха — слабо, но щастливо.

И тъй след време градчетата станаха Град на златното хвърчило и Град на сребърния вятър. И жънеха реколтата, търговията тръгна отново, силите се върнаха, болестите избягаха като подплашени чакали. И всяка вечер жителите на Града на хвърчилото чуваха как свежият вятър ги поддържа. А хората от Града на вятъра слушаха как хвърчилото пее, шепти, издига се и ги прави красиви.

— Тъй да бъде — каза мандаринът пред копринения параван.

ЩЕ ВИ ВИДЯ НИКОГА

На кухненската врата се почука и, когато госпожа О'Браян отвори, на задната веранда стояха най-добрият ѝ наемател, господин Рамирез и двама полицаи, по един от двете му страни. Господин Рамирез стоеше между тях, обграден и свит.

— Ама, господин Рамирез! — възкликна госпожа О'Браян.

Господин Рамирез беше дълбоко развълнуван и явно не намираше думи, с които да обясни какво се случва.

Той беше пристигнал в пансиона на госпожа О'Браян преди повече от две години и оттогава живееше там. Беше дошъл с автобус от град Мексико до Сан Диего, а после беше продължил до Лос Анджелис. Там беше открил чистата малка стая с лъскавия син линолеум, картините и календарите по стените с тапети на цветя и госпожа О'Браян, строгата, но симпатична хазяйка. По време на войната работеше в авиационната фабрика, където изработваше части за самолети, които отлитаха нанякъде и след войната продължи да работи там. От самото начало изкарваше добри пари и успя да спести част от тях. Напиваше се само веднъж в седмицата и госпожа О'Браян смяташе, че това е безусловно, неоспоримо право на всеки добър, работлив мъж.

В кухнята на госпожа О'Браян се печеха пайове. Скоро тя щеше да ги извади от фурната и коричката им щеше да е лъскава, хрупкава и кафява като кожата на господин Рамирез, с прорези за изпускане на парата подобни на тъмните очи на господин Рамирез. В кухнята миришеше чудесно. Полицайте се наведоха напред, сякаш примамени от аромата. Господин Рамирез беше забил поглед в краката си, сякаш те го бяха въвели в тази беда.

— Какво се е случило, господин Рамирез? — попита госпожа О'Браян.

Зад госпожа О'Браян господин Рамирез видя дългата кухненска маса, застлана с чиста бяла покривка, с подредени чинии, лъскави чаши, кана за вода, в която се полюшваха ледени кубчета, купа с

картофена салата и друга с нарязани и подсладени банани и портокали. На масата седяха децата на госпожа О'Браян — тримата ѝ вече възрастни синове, които се хранеха и разговаряха, и двете ѝ по-млади дъщери, които се взираха в полицаите, докато ядяха.

— Тук съм от тридесет месеца — каза господин Рамирез тихо, като се взираше в пухкавите ръце на госпожа О'Браян.

— Това е с шест месеца повече от позволеното — обясни един от полицаите. — Имал е само временна виза. Едва сега стигнахме до него.

Скоро, след пристигането си, господин Рамирез си купи радио за малката си стая. Вечерно време той го усилваше и му се радваше. Беше си купил и ръчен часовник, на който също се радваше. Вечер често се разхождаше по тихите градски улици, разглеждаше лъскавите дрехи по витрините и понякога купуваше някои от тях, а друг път виждаше бижута и купуваше някое бижу за немногобройните си приятелки. Известно време ходеше и на кино всяка делнична вечер. След това се возеше в трамваите, понякога по цяла нощ, вдъхвайки наситения с електрически заряд въздух, взирайки се с тъмните си очи в ярките реклами, усещайки колелата да потракуват под него и наблюдавайки малките къщи и големите хотели, покрай които минаваше трамваят. Често се отбиваше в големите ресторанти, където се гощаваше богато с много ястия, а също посещаваше операта и театъра. Беше си купил и кола, но по-късно, когато забрави да си внесе вноските за нея, брокерът гневно си я беше прибрал от мястото ѝ пред пансиона.

— Така че дойдох да ви кажа, че трябва да освободя стаята, госпожо О'Браян — каза господин Рамирез. — Събрах си багажа и сега ще тръгна с тези господа.

— Обратно в Мексико?

— Да. В Лагос. Това е един малък град на север от град Мексико.

— Съжалявам, господин Рамирез.

— Багажът ми вече е събран — каза той с пресекващ глас, примигвайки начесто, неловко разперил ръце пред себе си. Полицаите не го държаха, а не беше нужно. — Ето го ключа. Взел съм си куфара.

Едва сега госпожа О'Браян забеляза куфара, оставен на верандата зад мъжете.

Господин Рамирез отново огледа кухнята, лъскавите прибори, хранещите се младежи, излъскания под. След това се извърна и огледа

триетажната красива сграда на пансиона. Разгледа балконите, противопожарните стълбища, стълбите към задната веранда и простряното пране, което се люшкеше от вятъра.

— Вие бяхте отличен наемател — каза госпожа О'Браян.

— Благодаря ви, госпожо О'Браян — отвърна той тихо и затвори очи.

Госпожа О'Браян стоеше все така до полуотворената врата. Зад гърба ѝ един от синовете подвижна, че вечерята ѝ изстива, но тя само тръсна глава и пак се обърна към господин Рамирез. Припомни си едно свое пътуване до няколко погранични града в Мексико преди време. Горещите дни, безкрайните скакалци, които или скачаха, или лежах на земята мъртви и крехки като фините пури по витрините на магазините. Спомни си каналите, които отвеждаха речна вода до фермите, черните пътища, полетата, ширнали се под палещото слънце, малките къщи, избелелите дрехи, ерозирания терен. Спомни си тихите градове, топлата бира, горещата, тежка храна всеки ден. Спомни си бавните коне, които едва се влачеха и зайците, умиращи от жажда край пътя. Спомни си железните планини и прашните долини, и океанските плажове, които се простираха много мили и където се чуваше единствено звукът на вълните, ненарушаван нито от коли, нито от сгради.

— Наистина съжалявам, господин Рамирез — каза тя.

— Не искам да се връщам, госпожо О'Браян — каза той немощно. — Тук ми харесва. Искам да остана тук. Работих здраво, имам пари, а и не изглеждам зле, нали? Не искам да се връщам!

— Съжалявам, господин Рамирез — каза тя. — Ще ми се да можех да направя нещо.

— Госпожо О'Браян — проплака той внезапно и от очите му се отрониха сълзи. Протегна се, сграбчи ръцете ѝ жарко, разтърси ги, стисна ги, заизвива ги. — Госпожо О'Браян, ще ви видя никога, ще ви видя никога!

Полицайте се усмигнаха при този емоционален изблик, но господин Рамирез не забеляза и скоро усмивките им изчезнаха.

— Сбогом, госпожо О'Браян. Бяхте толкова добра с мен. Сбогом. Ще ви видя никога.

Полицайте изчакаха господин Рамирез да се обърне, да си вземе куфара и да тръгне напред, след което го последваха, като преди това

поздравиха госпожа О'Браян с докосване на шапките си. Тя ги наблюдаваше, докато слизаха по стълбите на верандата. После затвори вратата и бавно се върна до мястото си на масата, издърпа стола си и седна. Взе лъскавите нож и вилица и пак се зае с пържолата си.

— Побързай, мамо — подкани я един от синовете й. — Ще изстине.

Госпожа О'Браян сложи една хапка в устата си и задъвка бавно и продължително. След това се вторачи в затворената врата и остави приборите си.

— Какво има, мамо? — попита синът й.

— Току-що осъзнах — отвърна госпожа О'Браян и вдигна ръка до лицето си, — че никога повече няма да видя господин Рамирез.

БРОДЕРИЯ

В сумрака на късния следобед верандата бе пълна с проблясване на игли, като движения на привлечени от светлината сребърни насекоми. Трите жени мърдаха устни над заниманието си. Телата им едва доловимо се накланяха назад и напред и люлеещите се столове се поклащаха и мърмореха. Всяка гледаше в ръцете си, сякаш внезапно бе забелязала в тях собственото си туптящо сърце.

— Колко е часът?

— Пет без десет.

— След малко ще трябва да ставам да чистя грах за вечеря.

— Но... — каза едната от тях.

— О, вярно. Забравих. Ама че съм глупава... — Първата жена замълча, остави бродерията си и погледна през отворената врата на верандата и топлия интериор на спокойната къща към притихналата кухня. На масата имаше нещо, което повече от всичко друго приличаше на символ на домашния уют — купчина прясно измит грах в спретнати гъвкави шушулки, очакваща пръстите ѝ да го извадят на бял свят.

— Иди го изчисти, ако от това ще ти стане по-добре — каза втората жена.

— Не — отсече първата. — Няма. Просто няма да го направя.

Третата въздъхна. Бродираше роза, листо и маргаритка на зелен фон. Иглата ѝ равномерно се издигаше и изчезваше.

Втората жена се бе заела с най-фината и нежна бродерия от трите и сръчно бодваше, намираше и връщаше бързата игла в безкрайните ѝ пътешествия. Бързите ѝ черни очи следяха всяко движение. Цвете, човек, път, слънце, къща; сцената се оформяше под ръката ѝ — миниатюрна прелест, съвършена до най-малката подробност.

— Май в дни като този ръцете ти винаги трябва да си намират нещо за правене — каза тя и другите кимнаха, колкото да разлюлеят столовете още малко.

— Мисля си, че душите ни са в ръцете ни — каза първата. — Защото с тях правим *всичко* на този свят. Понякога ми се струва, че не ги използваме и на половината от онова, на което са способни; за главите спор няма, тях определено не използваме.

Всички се загледаха още по-усърдно в онова, което вършеха ръцете им.

— Да — каза третата. — Когато спреш и погледнеш назад към живота си, сякаш не си спомняш толкова лицата, колкото ръцете и какво са правели.

Преброиха наум повдигнатите капаци, отворените и затворени врати, откъснатите цветя, сготвените вечери — всичко това с бавните си или бързи пръсти, според стила и навиците си. Погледнеш ли назад, виждаш бързо движещи се ръце като в магьоснически сън, широко отварящи се врати, вдигнати капаци, размахвани метли, пляскане на хлапета. Чуваш само шумоленето на мяркащи се розови ръце; всичко останало е сън без звуци.

— Няма да приготвяме вечеря за днес, нито за утре, нито за вдругиден — каза третата.

— Няма да отваряме и затваряме прозорци.

— Няма да слагаме въглища в печката в мазето през зимата.

— Няма да събираме изрезки с готварски рецепти.

И изведнъж заплакаха. Сълзите се стичаха безмълвно по лицата им и капеха върху бродериите, над които играеха пръстите им.

— Това няма да оправи нещата — каза най-сетне първата и докосна с опакото на палеца си долните си клепачи, първо единия, после другия. Погледна си пръста. Беше мокър.

— Е, вижте какво направих! — възкликна раздразнено втората жена.

Другите спряха и погледнаха. Втората дама вдигна бродерията си. Сцената бе съвършена с това изключение, че докато бродираното жълто слънце грееше над бродираното зелено поле и бродираният кафяв път лъкатушеше към бродирана розова къща, в лицето на стоящия на пътя човек имаше нещо нередно.

— Ще се наложи да я разшия цялата, за да я оправя — каза втората жена.

— Колко жалко. — Всички се взираха напрегнато в красивата бродерия с дефекта.

Втората дама започна сръчно да маха конците с мъничка проблясваща ножица. Ред по ред картината се разваляше. Жената дърпаше и късаше почти със злоба. Лицето на мъжа изчезна. Тя продължи да вади конците.

— Какво правиш? — обади се другата жена.

Наведоха се да видят какво е станало.

Мъжът бе изчезнал от пътя. Беше го махнала целия.

Другите се върнаха към бродериите си, без да кажат нищо.

— Колко е часът? — попита една от жените.

— Пет без пет.

— Точно за пет ли е определено?

— Да.

— И не са сигурни какво точно ще се случи, така ли?

— Да, не са сигурни.

— А защо не ги спряхме, преди нещата да стигнат толкова далеч?

— Двойно по-голямо е, отколкото е било някога. Не, десет пъти. А може би и хиляда.

Зачакаха на верандата сред миризмата на рози и окосена трева.

— Колко стана часът?

— Пет без една.

Иглите проблясваха със сребрист пламък. Стрелкаха се като ято мънички метални рибки в смрачаващия се летен въздух.

Някъде далеч като че ли избръмча комар. После се чу нещо като бързо барабанене. Трите жени наклониха глави и се заслушаха.

— Нищо няма да чуем, нали?

— Казват, че няма.

— Може пък да се държим като глупачки. Може пък да премине и след пет часа ще чистим грах, ще отваряме врати, ще бъркаме супи, ще мием чинии, ще приготвяме обеди, ще белим портокали...

— Да, как ли ще се смеем, като се сетим, че сме се уплашили от някакъв стар експеримент!

Размениха си кратки усмивки.

— Пет часът.

При тези думи и трите се смълчаха и отново се заеха с работата си. Пръстите им полетяха. Лицата им бяха наведени към бродериите. Ръцете им се движеха трескаво. Върху плата се появяваха люляци и

треви, къщи и пътища. Не продумваха дума и в потъналата в тишина веранда се чуваше дишането им.

Минаха трийсет секунди.

Втората жена най-сетне въздъхна и започна да се отпуска.

— Май все пак ще *ида* да олющя оня грах за вечеря — каза тя. —

Аз...

Нямаше време дори да повдигне глава. Някъде с периферното си зрение видя как светът блясва и лумва в пламъци. Остана с наведена глава, защото знаеше какво означава това. Не погледна нагоре, не го направиха и останалите; и в последния миг пръстите им летяха; не се озърнаха да видят какво става с околността, с градчето, с къщата, дори с верандата. Взираха се единствено в украсата под бързо движещите се ръце.

Втората жена гледеше как едно бродирано цвете изчезна. Опита се да го направи отново, но то пак изчезна, последвано от пътя и тревите. Гледеше как огънят едва ли не със забавено движение подхваща бродираната къща и изкъртва дъските ѝ, как откъсва всяко листо от малкото зелено дърво в обръча, как самото слънце от бродерията се разпада. После огънят подхвана движещия се връх на иглата, докато тя продължаваше да проблясва; гледеше как огънят тръгва по пръстите, ръцете и тялото ѝ, как размотава чилето на собственото ѝ същество тъй прилежно, че не можеше да не го види в цялата му дяволска красота, как разплита картината. Така и не разбра какво е станало с другите жени, с мебелите или с бряста в двора. Защото сега — да, точно сега! — огънят скубеше бялата бродерия на плътта ѝ, розовата нишка на бузите ѝ и накрая намери сърцето ѝ — нежна червена роза, ушита с огън, — и изгори свежите нежни бродирани листенца, едно по едно...

ГОЛЯМАТА ИГРА НА ЧЕРНИТЕ И БЕЛИТЕ

Хората изпълниха местата зад телената ограда и зачакаха. Ние, децата, все още мокри от езерото, изтичахме с крясъци между белите къщички и край хотела на курорта и насядахме по пейките, оставяхме мокри отпечатъци с дупетата си. Горещото слънце грееше през високите дъбове около бейзболното игрище. Нашите бащи и майки в панталони за голф и леки летни рокли ни зашъткаха да стоим тихо и спокойно.

Гледахме с очакване към хотела и към задната врата на огромната кухня. Няколко тъмнокожи жени се появиха в шарената сянка и след десет минути незаетата лява част на трибуната се изпълни с цвета на току-що умитите им лица и ръце. Дори сега, когато си припомням онези далечни години, все още чувам звуците, които издаваха. В топлия въздух гласовете им бяха като тихо гугукане на гълъби.

Всички се оживиха и в ясното синьо небе на Уисконсин се понесе смях, когато вратата на кухнята се отвори широко и отвътре изтичаха големите и малките, тъмнокожите униформени сервитьори, чистачи, помощник-сервитьори, лодкари, готвачи, миячи на бутилки, продавачи на сода, градинари и работници от игрището за голф. Подскачаха весело и оголваха в усмивка чудесните си бели зъби, горди с новите си екипи с червени ивици, излъсканите им обувки се вдигаха и спускаха по зелената трева, докато обикаляха в лек бегот трибуните и поздравяваха всичко и всички.

Ние, децата, нададохме писъци. Та това бяха Дългия Джонсън, който косеше градините, и Кавано, продавачът на газирана вода, Дребосъка Смит, Пит Браун и Джиф Милър!

А ето го и Големия По! Закресяхме още по-силно и запляскахме!

Големия По бе онзи, който се извисяваше всяка вечер край машината за пуканки при павилиона за танци на брега на езерото, от другата страна на хотела. Всяка вечер си купувах от него пуканки и той специално за мен слагаше повече масло.

Тропах с крака и крещях:

— Големия По! Големия По!

И той погледна към мен, разтегна устни в зъбата усмивка, махна и се разсмя.

Мама се огледа бързо с разтревожени очи и ме сръчка.

— Ш-ш-ш — каза тя. — Ш-ш-ш.

— Господи, Господи — обади се дамата до майка ми, вееше си със сгънат вестник. — Какъв ден само за чернокожите слуги, нали? Единственият ден в годината, когато излизат на свобода. Цяло лято очакват с нетърпение голямата игра между черни и бели. Но това не е нищо. Виждали ли сте ги на забавата с танци?

— Взехме си билети за нея — каза мама. — Довечера сме в павилиона. По един долар билетът. Доста скъпо, бих казала.

— Е, аз винаги си казвам, че поне веднъж в годината можеш да се охарчиш — отвърна жената. — А гледката наистина си заслужава. Отвътре им идва това... как беше...

— Ритъм — подсказа мама.

— Именно — каза дамата. — Ритъм. Отвътре им идва. А и трябва да видите чернокожите камериерки в хотела. От цял месец купуват сатен в големия магазин на Медисън. И всяка свободна минута шият и се смеят. Видях някои от перата, които купиха за шапките си. С цветовете на синап и вино, сини и виолетови. О, каква гледка ще е само!

— Проветряваха смокингите си — обадох се аз. — Цяла седмица висяха прострени зад хотела!

— Вижте ги само как пристъпват — каза мама. — Още малко и ще си помислиш, че ще спечелят състезанието от мъжете ни.

Чернокожите мъже тичаха напред-назад и викаха с високи и звънки, с ниски и лениви гласове. Далеч в центъра на игрището можеха да се видят проблясващи зъби, вдигнатите им голи черни ръце, които се размахваха и описваха кръгове, докато подскачаха нагоре-надолу и тичаха като зайци.

Големия По взе наръч бухалки, нарами ги на огромното си биче рамо и се затича в тръс край линията на първата база, отметнал глава и с широка усмивка. Устните му се извиваха, пееха:

*...ще танцувам без контрол
под звуците на Джели Рол;
утре вечер в Черния град...*

Леко приклякаше в такт с мелодията и размахваше бухалките като диригентски палки. Аплодисменти и смях се разнесоха от лявата трибуна, където седяха всички млади нетърпеливи момичета с пъстроцветни рокли и светнали кафяви очи. Движенията им бяха бързи, грациозни и топли движения — може би заради наситения цвят на кожата им. Смахът им бе като на плашливи птички; махаха на Големия По, а едно момиче викаше с тънък глас: „О, Големи По! О, Големи По!“

Докато Големия По приключваше танца си, бялата трибуна се присъедини вежливо към аплодисментите.

— Хей, Големи По! — викнах отново аз.

— Стига, Дъглас! — срязва ме мама.

Ето че и белите екипи изтичаха между дърветата. От нашата трибуна се разнесе рев и тропане. Белите играчи в блестящи бели екипи изтичаха на зеленото игрище.

— А, ето го чичо Джордж! — възкликна мама. — Виж го, не е ли чудесен?

Погледнах чичо Джордж, подтичващ в спортен екип, но не и в спортна форма, защото чичо има шкембе и гуша, която виси над всяка яка. Бързаше с останалите, като се мъчеше да диша и да се усмихва едновременно, докато местеше късите си дебели крака.

— О, толкова *добре* изглеждат — с ентузиазъм рече мама.

Седях и гледах движенията им. Мама седеше до мен и мисля, че също сравняваше и мислеше, и видяното я изуми и разтревожи. С каква лекота се движеха чернокожите, като антилопи от някой пуснат на бавен ход филм за Африка, като неща от сънища. Бяха излезли като прекрасни лъскави кафяви животни, които не знаеха, че са живи, но живееха. И когато тичаха със своите спокойни, плавни и дълги крака, размахваха полусгънати ръце и се усмихваха на ветреца, израженията им не казваха — „Вижте ме как тичам, вижте ме как тичам!“ Никак даже. Казваха замечтано, „Господи, колко е приятно да се тича. Усещаш ли как пружинира земята под мен? Господи, добре ми е.

Мускулите ми се движат като олио по костите ми и най-огромното удоволствие на света е да тичаш“. И те тичаха. В тичането им нямаше цел и решимост, а радост и живот.

Белите изпълниха тичането си, както изпълняваха и всичките си задължения. Чувстваш се неловко заради тях, защото са живи, но по много сбъркан начин. Винаги следят с крайчеца на окото дали ги гледаш. На негрите не им пукаше дали ги гледат — те продължаваха да живеят, да се движат. Бяха толкова сигурни в играта, че вече не се налагаше да мислят за нея.

— Да, нашите изглеждат чудесно — повтори мама, макар и с доста сдържан тон. Беше видяла и сравнила отборите. Бе видяла как екипите отиват на цветнокожите като на манекени и как напрегнато и нервно белите са се напъхали и натикали в *своите* екипи.

Напрежението започна тогава.

Всички видяха какво става. Видяха как белите мъже приличат на сенатори в летни костюми. И се възхищаваха на грациозната непосредственост на цветнокожите. И, както се случва винаги, възхищението се превърна в завист, в подозрителност, в раздражение. Събуди разговори като:

— Онзи там е съпругът ми Том, на третата база. Защо не се поразмърда? Просто си *стои* там.

— Спокойно, не се притеснявайте. Ще се размърда, когато се наложи!

— Точно *това* казвам! Ето например моят Хенри. Може и да не е активен през цялото време, но стане ли напечено... *тогава* го вижте. Тъъ... все пак поне да беше махнал с ръка. О, *ето!* Хей, Хенри!

— Вижте го как си играе Джими Коснър!

Погледнах. Среден на ръст бял мъж с луничаво лице и червена коса се правеше на клоун на игрището. Балансираше бухалка на челото си. От бялата трибуна се разнесе смях. Но бе от онзи смях, с който се смееш, когато се срамуваш от някого.

— Начало! — обяви съдията.

Хвърли се жребий. Черните удряха първи.

— По дяволите — каза мама.

Черните радостно изтичаха от игрището.

Големия По бе първи батър. Радостно закрещях. Той вдигна бухалката с една ръка като клечка за зъби, претегли я и я положи на

мощното си рамо, усмихваше се ослепително към трибуната с чернокожите жени. Кремавите им рокли се виеха около краката, спускащи се от пейките като стройни филизи; косите им се виеха причудливо около ушите. Големия По гледаше най-вече към дребната, изящна като на птиче фигурка на приятелката си Кетрин. Именно тя се грижеше за леглата в хотела и всяка сутрин почукваше на вратата като птичка и любезно питаше дали си се наспал, за да трябва да изхвърли старите кошмари и да донесе свежи завивки — защото трябва да се ползват само *веднъж*, благодарско. Големия По поклати глава, сякаш не можеше да повярва, че наистина я вижда на трибуната. После се обърна към питчъра, вдигна бухалката и лявата му ръка се отпусна свободно; очакваше пробните топки. Те профучаха край него, попадаха в отворената паст на ръкавицата на кетчъра и той ги мятеше обратно. Съдията изсумтя. Следващото мятане щеше да е начало на играта.

Големия По пропусна първата топка покрай себе си.

— Страаайк! — обяви съдията. Големия По смигна добродушно на белите.

Бам!

— Страйк двете! — извика съдията. Топката полетя за трети път.

Големия По изведнъж се превърна в смазана машина; отпуснатата лява ръка хвана края на бухалката, тя се завъртя, удари — *Прас!* Топката бе изстреляна високо в небето, далеч към шумолящата линия дъбове, към езерото, в което безмълвно се плъзгаше бяла платноходка. Тълпата изрева, аз най-силно! Чичо Джордж побягна след топката на дебелиите си къси крачета, ставаше все по-малък и по-малък в далечината.

Големия По остана за момент неподвижен, загледан в полета на топката. После се затича. С големи бавни подскоци обиколи базите и на връщане от трета база махна на цветнокожите момичета. Те наскачаха с писъци и замахаха в отговор.

Десет минути по-късно, след серия удари, тичане и превзети бази, Големия По отново излезе с бухалката. Мама се обърна към мен.

— Колко непочтителни са само!

— Но играта е такава — казах аз. — Имат само два аути.

— Но резултатът е седем на нула! — запротестира мама.

— Е, изчакайте само да дойде ред на *нашите* — каза дамата до мама и отпъди една муха с бледата си, покрита със сини вени ръка. —

Тези негри само се имат за голяма работа.

— Страйк двеее! — викна съдията, докато Големия По замахваше.

— През цялата седмица обслужването в хотела бе просто ужасно — каза жената до мама, взираше се в Големия По. — Камериерките говореха само за танцовото празненство, а поръчаш ли вода с лед, ти я носят след половин час, защото само шият.

— Първа топка! — викна съдията.

Жената занервничи.

— Ще се радвам тази седмица да приключи по-скоро, това ще ви кажа.

— Втора топка!

— Няма ли да го *махнат*? — попита ме мама. — Да не са *полудели*? Така е — обърна се тя към съседката си. — Наистина, цяла седмица се държат странно. Снощи трябваше на два пъти да казвам на Големия По да сложи повече масло в пуканките. Сигурно се мъчеше да икономиса пари или нещо такова.

— Трета топка! — викна съдията.

Дамата до мама извика гневно и започна яростно да си вее с вестника.

— Господи, така си и *мислех*! Няма ли да е ужасно, ако *спечелят* играта? Може и *тъй* да стане, виждате ли. Може и *тъй* да стане.

Мама погледна към езерото, към дърветата, към ръцете си.

— Не разбирам защо чичо Джордж трябваше да играе. Само се излага. Дъглас, изтичай да му кажеш веднага да се откаже. И без това не е добре със сърцето.

— Аут! — викна съдията на Големия По.

— А-а-ах — въздъхна централната трибуна.

Смениха местата си. Големия По внимателно остави бухалката и тръгна покрай линията на базите. Белите заситниха от игрището зачервени и раздразнени, с големи потни петна под мишниците. Големия По погледна към мен. Намигнах му. Той също ми намигна. Тогава разбрах, че не е толкова тъп.

Беше пропуснал нарочно.

Дългия Джонсън щеше да е питчър за тъмнокожите.

Той с лека походка тръгна към кръга, разкършваше пръсти и свиваше юмруци.

Първият бял батър бе Кодимър, търговец на костюми от Чикаго. Дългия Джонсън му пусна ударите с уморена, непретенциозна, контролирана точност.

Господин Кодимър сечеше. Господин Кодимър блъскаше. Накрая господин Кодимър успя да запрати топката до линията на трета база.

— Аут на първа база — извика съдията, ирландец, казваше се Махони. Втори с бухалката бе един млад швед, Морбег. Удари висока топка към центъра на игрището. Тя бе уловена от дребен закръглен негър, който не изглеждаше дебел, защото се движеше като гладка хлъзгава топка живак.

Трети бе шофьор на камион от Милоуки. И той запрати топката към центъра. Ударът бе добър. С изключение на това, че се опита да превземе две бази. На втората го чакаше Дребосъка Смит с бяла топчица в тъмната си, тъмна ръка.

Мама посърна.

— Е, изобщо не *предполагам*!

— Почна да напича — каза дамата до нея. — Мисля, че е по-добре да се поразходя край езерото. Прекалено е горещо, за да седим и да гледаме глупави игри. Искате ли да дойдете с мен, госпожо? — попита тя мама.

По този начин минаха още пет подавания.

Резултатът бе единайсет на нула, а Големия По нарочно бе пропуснал три топки и на петата смяна от втората половина като батър отново излезе Джими Коснър. Цял следобед се бе правил на клоун, даваше съвети, все разправяше как точно ще удари топката, само да му дойде редът. Сега пое към мястото си, като се дуеше и перчеше. Завъртя шест бухалки с тънките си ръце, оглеждаше ги критично с бляскавите си зелени очички.

— Гледайте сега! — викна той към дамите. — Сега ще им покажа на черните момчета!

Дългия Джонсън се раздвижи бавно, подобно на увита около клон змия, готвеща се за внезапно нападение. Внезапно ръката му се оказа пред него, отвори се като черна змийска паст и остана празна. А бялата топка се озова в ръкавицата със свистене като на бръснач.

— Страаайк!

Джими Коснър свали бухалката и изгледа яростно съдията. Дълго не каза нищо. После се изплю показно до крака на кетчъра,

вдигна отново жълтата кленова бухалка и я завъртя така, че слънцето блесна в нея като нервен ореол. Извъртя я и я плъзна по тънкото си рамо, устата му се отвори и затвори над дългите пожълтели от никотина зъби.

Клап! — затвори се ръкавицата на кетчъра.

Коснър се обърна и зяпна.

Подобно на черен магьосник, кетчърът блесна със зъби и отвори ръкавицата. Вътре, подобно на бяло цвете, лежеше бейзболната топка.

— Страйк двете! — обяви съдията в жегата.

Джими Коснър остави бухалката и се плесна с луничави ръце по бедрата.

— Да не искаш да кажеш, че това беше страйк?

— Точно така — отвърна съдията. — Вдигни бухалката.

— За да те тресна с нея по главата ли? — заяде се Коснър.

— Или играй, или отивай под душовете!

Джими Коснър задъвка, за да събере достатъчно слюнка, но после ядосано преглътна и изпсува. Наведе се, вдигна бухалката и я постави на рамото си като мускет.

Трета топка! Малка, после все по-голяма и по-голяма, докато летеше към него. Удар! Жълтата бухалка светна като мълния. Топката се заизвива нагоре и нагоре. Джими полетя към първата база. Топката спря в небето, сякаш си мислеше за закона за притеглянето. На брега на езерото плисна вълна. Тълпата изрева. Джими тичаше. Топката взе решение и полетя надолу. Гъвкав защитник я чакаше долу, но я пропусна. Топката падна на тревата, но бързо бе вдигната и запратена към базата.

Джими видя, че ще бъде изгорен. И скочи към базата с краката напред.

Всички видяха как бутоните на обувките му се забиват в глезена на Големия По. Всички видяха червената кръв. Всички чуха вика, писъка, тежките облаци прах.

— Играх чисто! — запротестира Джими две минути по-късно.

Големия По седеше на тревата. Целият чернокож отбор се бе събрал около него. Докторът се наведе, опипа глезена, каза „Мммм“ и „Лошо. Ето така“. Намаза с някакво лекарство и сложи бял бинт.

Съдията изгледа Коснър с очи като студена вода.

— Отивай под душовете!

— Как ли пък не! — отвърна Коснър. Стоеше на първата база, издуваше бузи, размахваше луничави ръце. — Играх чисто. Оставам тук, дявол да го вземе! Никой негър няма да ме извади от игра!

— Не — каза съдията. — Бял го направи. *Аз. Вън!*

— Той изпусна топката! Виж правилата! Играх чисто!

Съдията и Коснър стояха един срещу друг и се гледаха свирепо.

Големия По вдигна поглед от подутия си глезен. Гласът му бе плътен и вежлив, очите му спокойно изучаваха Джими Коснър.

— Да, игра чисто, господин съдия. Оставете го. Превзе я.

Стоях точно до него. Чух всичко. Заедно с няколко други хлапета бях изтичал на игрището да видя какво става. Мама ми викаше от трибуната да се връщам.

— Да, игра чисто — отново каза Големия По.

Всички цветнокожи се развикаха.

— Какво ти става, черньо? Да не падна по глава?

— Чухте ме — тихо отвърна Големия По. Погледна към доктора, който го превързваше. — Игра чисто. Нека остане.

Съдията изруга.

— Добре, добре. Играл е чисто!

Отдалечи се, стегнал рамене, със зачервен врат.

На Големия По му помогнаха да стане.

— По-добре не стъпвай на него — предупреди го докторът.

— Мога да вървя — предпазливо прошепна Големия По.

— По-добре не играй.

— Мога да играя — спокойно и уверено рече Големия По и поклати глава. Следите от сълзи засъхваха под белите му очи. — И ще играя *добре. Много добре.*

— Ох — промълви цветнокожият от втора база. Стори ми се странен възглас.

Цветнокожите се спогледаха, погледнаха Големия По, после Джими Коснър, небето, езерото, тълпата. После без много думи се разотидоха по местата си. Големия По пазеше равновесие, нараненият му крак едва докосваше земята. Докторът се опита да протестира. Но Големия По му махна да го остави.

— Готови за игра! — извика съдията.

Отново се върнахме по местата си. Мама ме ощипа по крака и ме попита защо не мога да стоя на едно място. Стана по-топло. Още три

или четири вълни плиснаха на брега на езерото. Зад телената ограда дамите си вееха, а мъжете се въртяха на местата си, правеха си сянка с вестници и намръщено гледаха Големия По, който се издигаше като секвоя на първата база. Джими Коснър се губеше в огромната сянка на тъмното дърво.

Младият Моберг излезе батър за нашите.

— Давай, шведе, давай, шведе! — разнесе се вик, самотен вик като на прежадняла птица от ярката зелена трева. Беше Джими Коснър. Централната трибуна се загледа в него. Черните глави се завъртяха откъм полето извън игрището; черните лица се обърнаха към него, загледаха тънкия му, нервно извит гръб. Сега той беше център на вселената.

— Давай, шведе! Покажи им на ленивите чернилки! — разсмя се Коснър.

Гласът му затихна. Цареше гробна тишина. Само вятърът шумолеше високо в клоните на дърветата.

— Хайде, шведе, покажи им как се удря...

Дългия Джонсън наклони глава от мястото на питчъра. Бавно и многозначително изгледа Коснър. Спогледа се бързо с Големия По, Джими Коснър забеляза размяната на погледи и преглътна с мъка.

Дългия Джонсън не бързаше с приготовленията.

Коснър зае мястото си.

Дългия Джонсън бе готов да подава.

Коснър се върна към чантата, целуна ръката си и потупа бухалката. После вдигна поглед и се усмихна на публиката.

Питчърът отново нави дългата си еластична ръка, обви с черни пръсти кожената топка, замахна назад и — Коснър затанцува край първата база. Заподскача като маймуна. Питчърът не се обърна към него. Очите му го следяха потайно, коварно, развеселено. После с рязко извъртане на глава стресна Коснър. Той спря и се изхили подигравателно.

Третия път Дългия Джонсън се престори, че подава; Коснър се затича към втора база.

Топката профуча и спря в ръкавицата на Големия По на първа база.

Всичко сякаш замръзна. Само за секунда.

Слънцето в небето, езерото с лодките в него, трибуните, питчърът на позицията си с изнесена напред ръка, след като бе хвърлил топката; Големия По с топката в могъщата си черна ръка; играчите в маркираното пространство, приклекли при удара; Джими Коснър, който тичаше и вдигаше пушилка прах — единственото движещо се нещо в целия летен свят.

Големия По се наведе напред, обърна се към втората база, замахна с огромната си дясна ръка и запрати бялата топка право по линията, докато тя не улучи главата на Джими.

В следващия миг магията се развали.

Джими Коснър лежеше проснат на изгорялата трева. Трибуните вряха и кипяха. Чуваха се ругатни, женски писъци, мъжете с тропот се спускаха по дървените стъпала. Цветнокожият отбор изтича от игрището. Джими Коснър остана да лежи. Големия По с безизразна физиономия изкуцука навън, разблъскваше белите мъже като щипки за пране, когато се опитваха да го спрат. Просто ги хващаше и ги захвърляше настрани.

— Хайде, Дъглас! — изпищя мама и ме сграбчи. — Да се прибираме! Сигурно имат и ножове! О!

След стигналите почти до бунт вълнения родителите ми прекараха вечерта у дома в четене на списания. Всички съседни къщи бяха осветени. Чух музика в далечината. Измъкнах се през задната врата в лятната нощ и се затичах към павилиона за танци. Навсякъде светеше и звучеше музика.

На масите обаче не се виждаха никакви бели. Никой не бе дошъл на празненството.

Имаше само чернокожи. Жени с рокли от яркочервен и син сатен, мрежести чорапи, тънки ръкавици и шапки с пера, мъже с лъскави смокинги. Музиката трещеше с пълна сила. Сред цялата врява, засмени, с блестящи обувки, прикляквачи в такт, видях Дългия Джонсън и Кавано, Джеф Милър и Пит Браун, а също — куцац — Големия По и момичето му Кетрин, и всички други градинари, лодкари, чистачи и камериерки, до един излезли на дансинга.

Около павилиона бе съвсем тъмно; звездите светеха в черното небе, а аз стоях отвън, залепил нос за прозореца, и дълго гледах.

Легнах си, без да разкажа на никого какво съм видял.

Лежах в тъмното, вдишвах аромата на зрели ябълки и слушах
заспалото езеро и далечната прекрасна музика. И малко преди да се
унеса, отново чух онзи последен куплет:

*...ще танцувам без контрол
под звуците на Джели Рол;
утре вечер в Черния град...*

ГРЪМНА ГРЪМ

Рекламата на стената трептеше, сякаш се намираше под течаща отгоре ѝ топла вода. Екълс усети как примигва и надписът пламна в мига на мрак:

САФАРИ ВЪВ ВРЕМЕТО АД

САФАРИ ВЪВ ВСЯКА ГОДИНА ОТ МИНАЛОТО.
ИЗБИРАТЕ ПЛЯЧКАТА.
ОТКАРВАМЕ ВИ ТАМ.
УБИВАТЕ Я.

В гърлото на Екълс се събра топла слюнка; преглътна с усилие. Мускулите около устата му образуваха усмивка. Бавно вдигна ръка, в която се вееше чек за десет хиляди долара.

— Гарантирате ли, че ще се върна жив от сафарито? — попита той човека зад бюрото.

— Нищо не гарантираме — отвърна служителят. — Освен динозаври. — Той се обърна. — Това е господин Травис, вашият ловен водач в Миналото. Той ще ви казва какво, кога и къде да стреляте. Кажете ли не стреляйте, не стреляте. Ако не се подчините на заповедите му, глобата е още десет хиляди долара, плюс евентуални проблеми с властите, когато се върнете.

Екълс хвърли поглед през огромния кабинет към гъстата плетеница извиващи се и бръмчащи проводници и метални кутии, към сиянието, което ставаше ту оранжево, ту сребристо, ту синьо. Чуваше се тътен, сякаш на гигантски лагерен огън изгаряше самото Време, всички години и листа от календарите, всички часове и дни — събрани накуп и подпалени.

Едно докосване, и горенето моментално щеше да тръгне в обратна посока. Екълс си спомняше дума по дума рекламата. От сгурия и пепел, от прах и въглени, подобно на златни саламандри ще скочат старите зелени години; рози ще изпълнят с аромата си въздуха, бялата коса ще стане катраненочерна, бръчките ще изчезнат; всичко ще полети назад до семето, ще избяга от смъртта, ще се втурне към началото си, слънцето ще изгрява на запад и ще залязва величествено на изток, луната ще изяжда себе си от другата страна и всичко ще се напъха едно в друго като в китайски кутии, като зайци в шапки, всичко ще се върне към новата смърт, смъртта на семето, зелената смърт, към времето преди началото. И всичко това — с едно-единствено докосване.

— По дяволите — ахна Екълс, а светлините от Машината заиграха по слабото му лице. — Истинска Машина на времето. — Поклати глава. — Кара те да се замислиш. Ако изборите вчера бяха минали зле, сигурно сега щях да съм тук и да бягам от резултатите. Слава Богу, че Кийт победи. Съединените щати ще имат чудесен президент.

— Да — каза мъжът зад бюрото. — Изкарахме късмет. Ако беше спечелил Дойчър, щяхме да имаме диктатура от най-лош вид. Този човек е против всичко — милитарист, против християнството, против човечността, против разума. Знаете ли, звъняха ни хора, уж на шега, ама не точно. Питаха дали не могат да се прехвърлят да живеят в хиляда четиристотин деветдесет и втора, ако Дойчър стане президент. Разбира се, работата ни не е да организираме бягства, а сафари. Както и да е, президентът е Кийт. Остава ви само една грижа...

— Как да убия динозавъра си — завърши вместо него Екълс.

— Tyrannosaurus Rex. Гръмовният гущер, най-ужасното чудовище в историята. Подпишете това. Случи ли се нещо с вас, вината не е наша. Онези животинки са гладни.

Екълс пламна.

— Опитвате се да ме изплашите!

— Честно казано, да. Не искаме да пращаме такива, които ще се паникьосат още при първия изстрел. Миналата година загинаха шестима водачи и дузина ловци. Ние сме тук, за да осигурим най-жестоката тръпка, за която би мечтал един истински ловец. Да ви отведем шейсет милиона години назад в миналото, за да приберете

най-грамадната плячка на всички времена. Чекът ви е все още у вас. Скъсайте го.

Последва дълго мълчание, през което господин Екълс не откъсваше очи от чека. Пръстите му трепнаха.

— Е, късмет — каза мъжът зад бюрото. — Господин Травис, поемете го.

С оръжие в ръце тръгнаха мълчаливо през помещението към Машината, към сребърния метал и ревящата светлина.

Първо ден, после нощ, после пак ден и пак нощ, а след това — ден-нощ-ден-нощ-ден. Седмица, месец, година, десетилетие. 2055, 2019. 1999! 1957! Отлетяха! Машината ревеше.

Сложиха си кислородните шлемове и провериха радиостанциите.

Екълс се люлееше в мекото кресло, стиснал зъби и с пребледняло лице. Усети как треперят ръцете му, погледна надолу и видя, че е стиснал с всички сили новата карабина. В Машината имаше и четирима други. Ловният водач Травис, помощникът му Лесперънс и двама други ловци, Билингс и Крамър. Седяха и се гледаха, а годините профучаваха край тях.

Екълс усети как устните му се раздвижват.

— Тези пушки могат ли да свалят динозавър?

— Ако го улучиш на точното място — разнесе се гласът на Травис в шлема му. — Някои динозаври имат два мозъка, един в главата и един далеч назад в гръбначния мозък. Ще стоим настрана от тях. По-добре да не си играем с късмета. Пуснете първите два куршума в очите, стига да успеете. Ослепете ги, а след това се целете в мозъка.

Машината виеше. Времето бе като прожектиран назад филм. Слънца летяха в небето, преследвани от милиони луни.

— Мили Боже — промълви Екълс. — Всеки ловец, живял някога, би ни завидял. В сравнение с това Африка е като Илинойс.

Машината забави ход; писъкът ѝ премина в мърморене. После спря.

Слънцето спря в небето.

Мъглата около Машината се разнесе и те се оказаха в миналото, в наистина далечното минало — трима ловци и двама водачи със сини метални пушки на коленете.

— Христос още не се е родил — каза Травис. — Мойсей не е изкачил планината, за да говори с Бог. Пирамидите са все още в земята, чакат да бъдат изсечени и изградени. *Помнете* това. Александър, Цезар, Наполеон, Хитлер — никой от тях не съществува.

Мъжете кимнаха.

— Това — показа господин Травис — е джунглата от шейсет милиона двеста петдесет и пет години преди президент Кийт.

Посочи им една метална пътека, която се губеше в зелената пустош над някакво димящо блато, сред огромни папрати и палми.

— А това е Пътеката, прокарана за вас от Сафари във времето АД. Рее се на петнайсет сантиметра над земята. Не докосва нито една тревичка, цвете или дърво. Изработена е от антигравитационен метал. Целта ѝ е да не ви позволява по никакъв начин да докосвате света на миналото. Стойте на Пътеката. Не слизайте от нея. Повтарям. *Не слизайте. Каквото* и да става! Паднете ли, плащате глоба. И не стреляйте по нищо, без да сме разрешили.

— Защо? — попита Екълс.

Седяха в древната пустош. Вятърът довяваше далечни крясъци на птици, миризмата на смола и старо солено море, на влажни треви и кървавочервени цветя.

— Защото не искаме да променяме Бъдещето. Защото мястото ни не е тук. Властите не *харесват*, че сме тук. Налага се да плащаме тлъсти рушвети, за да можем да работим. Машината на времето е ужасно докачлив бизнес. Без сами да подозираме, можем да убием някое важно животно, малка птичка, бръмбар, дори цвете, и по този начин да унищожим важна брънка в развитието на видовете.

— Не ми е съвсем ясно — каза Екълс.

— Добре — продължи Травис. — Да кажем, че тук случайно убиваме една мишка. Това означава, че всички бъдещи поколения на конкретната мишка са унищожени, нали?

— Да.

— И поколенията на поколенията на поколенията на същата мишка! Само с една невнимателна стъпка унищожавате първо една, после десет, хиляда, милион и *милиард* възможни мишки!

— Добре, мъртви са — каза Екълс. — И какво от това?

— Какво от това? — Травис тихо изсумтя. — Е, какво ще стане с лисиците, които се нуждаят от тези мишки, за да оцелеят? Защото

изчезнат ли десет мишки, една лисица ще загине. Изчезнат ли десет лисици, един лъв ще умре от глад. Няма ли го него, ще пострадат какви ли не насекоми и мършояди; безброй най-различни живи форми ще бъдат подложени на хаос и изтребление. И в крайна сметка може да се стигне до следното — петдесет и девет милиона години по-късно някой пещерен човек, един от дузината в *целия свят*, излиза на лов за диво прасе или саблезъб тигър. Но ти, приятелю, си *настъпил* всички тигри в района. Настъпвайки *една-единствена* мишка. И пещерният човек умира от глад. А той, забележете моля, не е просто *който и да е*, не! Той е *цял бъдещ народ*. От неговите слабини са щели да се появят десет синове. От *техните* — сто други, и така нататък, до появата на цивилизацията. Унищожил ли един-единствен човек, унищожаваш една раса, един народ, цяла история. Все едно да убиеш някой от внуците на Адам. Настъпването на една мишка е като земетресение, последиците от което ще разтърсят Земята из основи и ще променят съдбите на всички и всичко. Със смъртта на един пещерен човек изчезват милиардите му все още неродени потомци. Рим може никога да не изникне на седемте си хълма. Европа може завинаги да си остане тъмна гора и само Азия да процъфти. Настъпете една мишка, и ще разрушите пирамидите. Настъпете мишка и ще оставите във Вечността отпечатък като Големия каньон. Кралица Елизабет може да не се роди, Вашингтон може да не прекоси Делауеър, може изобщо да няма никакви Съединени щати. Така че внимавайте. Следвайте Пътеката. *Никога* не слизайте от нея!

— Разбирам — каза Екълс. — Значи не бива да докосваме дори *тревата*?

— Точно така. Смачкването на едно растение може да доведе до неизвестно какви резултати. И най-малката грешка ще се умножи неимоверно за шейсет милиона години. Разбира се, възможно е теорията ни да е погрешна. Възможно е да *не сме* в състояние да променяме Времето. Или пък да го правим по съвсем неуловим начин. Мъртва мишка тук означава неравновесие в количеството насекоми там, по-късна диспропорция в популацията, лоша реколта, депресия, масов глад и в крайна сметка — *социални* промени в някакви далечни страни. А може пък резултатът да е още по-незначителен. Да кажем, лек полъх, шепот, косъм, тичинка във въздуха — някаква съвсем мъничка промяна, която спокойно би останала незабелязана. Кой знае?

Кой може да каже със сигурност? Ние не знаем. А само предполагаме. И докато не разберем със сигурност дали нашата намеса във Времето може да предизвика страшен гръм или леко шумолене в Историята, трябва да сме ужасно внимателни. Както знаете, преди заминаването ви тази Машина, тази Пътека, облеклото и телата ви са стерилизирани. Ще носим кислородните шлемове, за да не пренесем наши бактерии в древната атмосфера.

— А как да разберем по кои животни да стреляме?

— Отбелязани са с червена боя — отвърна Травис. — Днес, преди това пътуване, пратихме в миналото Лесперънс. Той дойде точно в тази епоха и проследи някои животни.

— Значи ги е изучавал?

— Да — каза Лесперънс. — Проследявам целия им живот и отбелязвам кои живеят най-дълго. Не са особени дълголетници. Колко пъти се чифтосват. Не много често. Животът е кратък. Когато намеря някое, което ще умре затиснато от дърво или ще се удави в торфено блато, отбелязвам точния час, минута и секунда. После мятам граната с боя. Тя оставя червено петно на кожата. Не можем да го пропуснем. След това нагласям пристигането ни в Миналото така, че да срещнем Чудовището най-много две минути преди да умре от естествената си смърт. Така убиваме само животни без бъдеще — такива, които никога повече няма да се чифтосат. Виждате ли колко сме *внимателни*?

— Но ако сте били тук тази сутрин, би трябвало да сте се натъкнали на *нас*, на нашето сафари! — развълнувано рече Екълс. — Как премина то? Успешно ли беше? Всички ли останахме... живи?

Травис и Лесперънс се спогледаха.

— Би се получил парадокс — каза Лесперънс. — Времето не допуска такава бърканица, в която човек да срещне сам себе си. Появи ли се такава опасност, Времето отстъпва настрана. Като самолет във въздушна яма. Усетихте ли как Машината подскочи точно преди да спрем? Тогава се разминахме със самите себе си на връщане в Бъдещето. Не видяхме нищо. Няма начин да кажем *дали* експедицията е била успешна, *дали* сме убили своето Чудовище, или всички ние — имам предвид *вас*, господин Екълс, — сме се върнали живи.

Пребледнелият Екълс се усмихна слабо.

— Стига толкова — срязва го Травис. — Всички да стават!

Бяха готови да излязат от Машината.

Джунглата бе висока, джунглата бе широка, джунглата бе целият свят, завинаги. Звуци като музика и звуци като от летящи платна изпълниха въздуха, и това се оказаха птеродактили, реещи се на огромните си сиви криле — като гигантски прилепи, плод на делириум и среднощни кошмари. Застанал на тясната Пътека, Екълс се прицели на шега в тях.

— Прекратете! — заповяда Травис. — Спрете да си играете, дявол да го вземе! Ако пушката ви гръмне...

Екълс се изчерви.

— Къде е нашият тиранозавър?

Лесперънс си погледна часовника.

— Идва. Ще пресечем пътя му след шейсет секунди. Оглеждайте се за червената боя, за Бога. Не стреляйте, докато не ви кажем. Стойте на Пътеката. *Стойте на Пътеката!*

Тръгнаха напред в утринния ветрец.

— Странно — промърмори Екълс. — Предстоят шейсет милиона години, изборният ден е приключил. Кийт стана президент. Всички празнуват. А ето че ние сме тук, милиони години са изчезнали, не съществуват. Нещата, за които се тревожихме месеци наред, цял живот, все още не са се родили. Не са дори замислени.

— Всички да свалят предпазителите! — нареди Травис. — Екълс, стреляте пръв. Билингс е втори. Накрая Крамър.

— Ловувал съм тигър, диво прасе, бизон, слон, но Господи, *това* е истината — промълви Екълс. — Треперя като хлапе.

— А — каза Травис.

Всички спряха.

Травис вдигна ръка.

— Отпред — прошепна той. — В мъглата. Ето го. Ето го Негово кралско величество.

Джунглата бе обширна и пълна с цвърчене, шумолене, мърморене, въздишки.

Внезапно всичко това изчезна, сякаш някой бе затворил врата.

Тишина.

Гръмна гръм.

От мъглата, на стотина метра пред тях, се появи тиранозавърът.

— Мили Боже — прошепна Екълс.

— Ш-ш-ш!

Вървеше на огромни лъскави пружиниращи широко крачеци крака. Издигаше се девет метра, на половината височина на дърветата — огромен бог на злото, присвил деликатните си нокти на часовникар до лъскавите гърди на влечуго. Задните му крака бяха бутала, хиляди килограми бяла кост наред дебели въжета от мускули, покрити отгоре с бляскава люспеста кожа като бронята на страховит воин. Всяко бедро бе тон месо, слонова кост и стомана. А от огромния дишащ гръден кош стърчаха две крехки предни ръце — ръце с длани, които можеха да грабнат човек и да го разгледат като играчка. Змийската шия се извиваше, а главата — тон издялан камък — се издигаше с лекота към небето. Устата се отвори, разкривайки ограда от зъби като кинжали. Завъртяха се очи колкото щраусови яйца, изразяващи единствено глад. Затвори уста в убийствена усмивка. Затича се, тазовите му кости трошаха дървета и храсти, ноктите на краката се забиваха във влажната земя и оставяха дълбоки шест пръста следи. Тичаше с плъзгаща се балетна стъпка, невероятно балансирано и грациозно за десетте си тона. Излезе предпазливо на осветената от слънцето поляна, прекрасните му ръце на влечуго опипаха въздуха.

— Господи! — Устните на Екълс трепнаха. — Ако се пресегне, ще стигне Луната.

— Ш-ш-ш! — гневно прошепна Травис. — Още не ни е видял.

— Не може да бъде убит — спокойно постанови Екълс, сякаш не можеше да има никакви възражения. Беше претеглил наличните данни и това бе окончателното му мнение. Карабината в ръцете му бе като въздушна пушка. — Глупаво беше да дойдем тук. Невъзможно е.

— Млъкнете! — изсъска Травис.

— Кошмар.

— Обърнете се — нареди Травис. — Връщате се тихо в Машината. Ще ви върнем половината от сумата.

— Изобщо не предполагах, че ще е *толкова* голям — каза Екълс. — Грешна преценка, това е. И сега искам да изляза от играта.

— *Вижда* ни!

— Ето я червената боя на гърдите!

Гръмовният гущер се изправи. Бронираната му плът блестеше като хиляди зелени монети, покрити със слюз и изпускащи пара. В тази слюз се гърчеха мънички гадинки и цялото тяло сякаш трептеше и се

вълнуваше дори когато Чудовището не помръдваше. Издиша. Вонята на сурово месо се понесе през пустошта.

— Махнете ме оттук — каза Екълс. — Никога досега не е било така. Винаги съм бил сигурен, че ще остана жив. Имах добри водачи, успешни експедиции, безопасност. Този път прецених погрешно. Срецам достоен противник и го признавам. Това е прекалено голям залък за мен.

— Не тичайте — каза Лесперънс. — Обърнете се. Скрийте се в Машината.

— Да. — Екълс като че ли се вцепени. Погледна краката си, сякаш за да ги накара да се раздвижат. Изстена безпомощно.

— Екълс!

Той направи няколко крачки, примигваше и се препъваше.

— Не *натам*!

Още при първото движение Чудовището се хвърли напред с ужасяващ рев. Взе стоте метра за четири секунди. Карабините рязко се вдигнаха и стреляха. Вихрушката от пастта на звяра ги потопи в миризма на слюз и стара кръв. Чудовището изрева и зъбите му проблеснаха на слънцето.

Без да поглежда назад, Екълс сляпо направи крачка към ръба на Пътеката, отпуснал безполезно карабината, слезе на земята и закрачи, без да го осъзнава, към джунглата. Краката му потънаха в зеления мъх. Краката му го движеха, чувстваше се сам и откъснат от ставащото зад гърба му.

Карабините изтрещяха отново. Гръмовният рев на гуцера заглуши изстрелите. Огромният лост на опашката се завъртя и удари странично. Дървета експлодираха в облаци от листа и клони. Чудовището протегна надолу ръцете си на бижутер, за да сграбчи хората, да ги прекърши на две, да ги смачка като боровинки, да ги напъха между зъбите и в ревящото гърло. Огромните като канари очи се снижиха до нивото на хората. Те видяха отражението си в тях. Стреляха в металните клепачи и горящите черни зеници.

Тиранозавърът рухна като каменен идол, като огромна планинска лавина. С рев се вкопчваше в дървета и ги събаряше след себе си. Изтръгна и разкъса металната Пътека. Хората се хвърлиха назад. Тялото удари земята, десетки тонове студена плът и камък. Оръжията изгърмяха. Чудовището размаха бронираната си опашка, змийската му

паст потръпна и замръзна неподвижно. От гърлото му бликна фонтан кръв. Някъде вътре се спуска мехур с течности. Зловонни потоци обляха ловците. Те стояха неподвижно, целите червени и проблясащи на слънцето.

Гърмът утихна.

Джунглата бе тиха. След лавината — зелено спокойствие. След кошмара — утро.

Билингс и Крамър седнаха на пътеката и повърнаха. Травис и Лесперънс стояха с димящи пушки и псуваха люто.

Екълс лежеше по очи в Машината на времето и трепереше. По някакъв начин бе успял да се върне на Пътеката и да влезе в Машината.

Травис приближи, хвърли поглед на Екълс, взе марля от една метална кутия и се върна при седящите на Пътеката.

— Почистете.

Избърсаха кръвта от шлемовете си. И също започнаха да псуват. Чудовището лежеше като хълм от месо. От вътрешността му се чуваха въздишки и мърморене, докато отделните му части умираха, органите преставаха да работят, течностите се движеха за последен път от торбичка към вена и камера, всичко изключваше окончателно и завинаги. Беше като да стоиш до катастрофирал локомотив или парна копачка в края на работния ден — всички клапани са отпуснати или здраво стегнати. Изпукаха кости; тежестта на собствената плът, загубата на равновесие, мъртвото тегло строши тънките предни ръце, оказали се под туловището. Месото се отпусна с треперене.

Отново нещо изтрещя. Гигантски клон се отчупи от титаничния ствол на едно дърво и се стовари върху мъртвия звяр, сякаш за да го довърши окончателно.

— Ето. — Лесперънс си погледна часовника. — Точно навреме. Именно този клон трябваше да го убие. — Той погледна двамата ловци. — Искате ли снимка-трофей?

— Какво?

— Не можем да вземем трофей в Бъдещето. Тялото трябва да остане на мястото, където е умряло, за да нахрани насекоми, птици и бактерии, както би трябвало да си бъде. Всичко трябва да си остане в равновесие. Така че трупът остава. *Можем* обаче да ви снимаме застанали до него.

Двамата мъже се опитаха да помислят, но се предадоха, клатеха глави.

Оставиха се да бъдат поведени по металната Пътека. Отпуснаха се изтощени в меките кресла. Зяпаха поваленото Чудовище, неподвижната могила, върху чиято димяща броня вече се струпваха странни, подобни на влечуги птици и златисти насекоми.

Някакъв звук ги накара да замръзнат. Екълс седеше на пода на Машината на времето и трепереше.

— Съжалявам — каза най-сетне.

— Стани! — викна му Травис.

Екълс стана.

— Излез на Пътеката — каза Травис. Беше вдигнал карабината си. — Няма да се върнеш с Машината. Оставаш тук!

Лесперънс го хвана за ръката.

— Чакай...

— Ти не се бъркай! — озъби се Травис и се освободи. — Кучият му син едва не ни уби. Но и *това* не е всичко. По дяволите, не. Виж му *обувките*! Виж ги! Избяга от Пътеката. Господи, това направо ни *съсипва*! Бог знае какво ни грози! Десетки хиляди долари обезщетения! Ние гарантираме, че никой няма да напусне Пътеката. А той го направи. Проклет глупак! Ще трябва да докладвам на властите. Може да ни отнемат разрешителните. Бог знае *какво* е сторил на Времето, на Историята!

— Спокойно, само малко се е изкалял, това е.

— Откъде можем да сме *сигурни*? — викна Травис. — Та ние нищо не знаем! Всичко това е една проклета загадка! Излизай, Екълс!

Екълс зарови в джобовете на ризата си.

— Ще платя колкото искате. Сто хиляди долара!

Травис изгледа свирепо чековата му книжка и се изплю.

— Излизай. Чудовището е до Пътеката. Пъхни ръцете си до лакти в устата му. После може да се върнеш с нас.

— Това е безумно!

— Чудовището е мъртво, лигаво копеле такова. Куршумите! Не можем да ги оставим. Няма място в Миналото; може да променят нещо. Ето ти нож. Изрежи ги!

Джунглата отново се бе изпълнила с живот, с древни шумове и птичи крясъци. Екълс бавно се обърна и загледа първобитната купчина

мърша, хълма кошмари и ужас. Накрая се затътри по Пътеката като безумец.

Върна се след пет минути, трепереше; ръцете му бяха мокри и червени до лактите. Разтвори длани. И в двете имаше стоманени куршуми. После падна. Остана да лежи на място, без да помръдне.

— Не трябваше да го караш да го прави — каза Лесперънс.

— Мислиш ли? Още е прекалено рано да се каже. — Травис побутна неподвижното тяло. — Ще оживее. Следващия път няма да иска да ходи на такъв лов. Добре — каза той и уморено даде знак на Лесперънс. — Включвай. Да се връщаме у дома.

1492. 1776. 1812.

Почистиха ръцете и лицата си. Смениха мръсните ризи и панталони. Екълс бе дошъл на себе си, но не говореше. Травис го гледа свирепо цели десет минути.

— Не ме гледайте! — изплака Екълс. — Нищо не съм направил.

— Кой знае?

— Просто скочих от Пътеката, това е. Малко кал по обувките... какво искате, да се просна на пода и да се моля ли?

— Може и да имаме нужда. Предупреждавам те, Екълс, още мога да те убия. Пушката ми е заредена.

— Не съм виновен. Нищо не съм направил!

1999. 2000. 2055.

Машината спря.

— Излизайте — каза Травис.

Помещението бе същото, каквото го бяха оставили. Но и не съвсем същото. Същият човек седеше зад същото бюро. Но и не точно същият човек седеше зад не точно същото бюро.

Травис бързо се огледа.

— Всичко наред ли е тук? — рязко попита той.

— Идеално. Добре дошли у дома!

Тревогата обаче не напусна Травис. Сякаш се мъчеше да разгледа самите атоми на въздуха, начина, по който слънчевите лъчи проникваха през единствения висок прозорец.

— Добре, Екълс, махай се. И никога вече не се връщай.

Екълс не помръдна.

— Чу ме какво казах. Какво си зяпнал?

Екълс стоеше и душеше въздуха — в него имаше нещо, някаква следа от вещество, но толкова лека, така слаба, че единствено слабият вик на подсъзнанието му казваше, че съществува. Цветовете — бяло, сиво, синьо, оранжево, в стената, в мебелите, в небето зад прозореца, бяха... бяха... А и това *усещане*. Побиха го тръпки. Ръцете му трепнаха. Стоеше и всички пори на тялото му попиваха странното усещане. Някъде някой сигурно бе надул една от онези свирки, дето ги чуват единствено кучетата. Тялото му отвръщаше мълчаливо. Извън това помещение, отвъд тази стена, отгатък този човек, който не бе точно същият човек, седящ зад бюрото, което не бе точно същото бюро... се простираше цял свят от улици и хора. Що за свят бе той сега? Почти ги усещаше как се движат някъде там, отвъд стените, подобно на повлечени от сух вятър шахматни фигурки...

Веднага обаче се забелязваше рекламата върху стената — същата, която бе прочел по-рано през деня, когато бе влязъл.

Нещо в нея бе променено:

СЪФАРИ ВЪ ВРЕМИТУ АД

СЪФАРИ ВЪФ ФСЯКЪ ГУДИНА ОТ МИНАЛУТУ.
ИЗБИРЪТИ ПЛЯЧКЪТЪ.
УТКАРВЪМИ ВИ ТАМ.
УБИВЪТИ ЙЪ.

Екълс усети как се свлича в един стол. Започна трескаво да маха гъстата кал от обувките си. Вдигна с трепереща ръка буца пръст.

— Не, *не може* да бъде. Не и от толкова *малко* нещо. Не!

Набита в калта, блестяща в зелено, златно и черно, имаше пеперуда... много красива и много мъртва.

— Не и малко нещо като *това!* Не и пеперуда! — изкрещя Екълс.

Тя падна на пода — изящно създание, дребно създание, способно да наруши равновесието и да събори малките камъчета, после по-големи и по-големи камъни и канари, през всички години на Времето. На Екълс му се зави свят. Това *не би могло* да промени нещата.

Убиването на една пеперуда не би могло да бъде *толкова* важно! Нали така?

Лицето му изстина. Гласът му трепереше:

— Кой... кой спечели президентските избори вчера?

Мъжът зад бюрото се изсмя.

— Шегувате ли се? Много добре знаете. Дойчър естествено! Кой друг? Не и онзи проклет женчо Кийт. Сега на власт е железен човек, на когото му стиска, за Бога! — Служителят замълча. — Какво има?

Екълс изстена. Падна на колене. Протегна трепереци пръсти към златната пеперуда.

— Не можем ли... — умолително се обърна той към света, към себе си, към служителите, към Машината, — не можем ли да я върнем *обратно*, не можем ли да я *съживим*? Не можем ли да започнем отново? Не можем ли...

Не помръдна. Зачака със стиснати очи, трепереше. Чу тежкото дишане на Травис; чу как Травис сваля карабината от рамо, сваля предпазителя, вдига оръжието.

Гръмна гръм.

ОГРОМНИЯТ СВЯТ ТАМ НЕЙДЕ

Беше от дните, през които трябва да скочиш от леглото, да дръпнеш завесите и да отвориш широко прозорците. Ден, в който да преизпълниш сърцето си с топъл планински въздух.

Кора седна в леглото. Чувстваше се като момиченце в смачкана стара рокля.

Беше рано, слънцето едва се бе подало зад хоризонта, но птиците вече се бяха размърдали сред боровете и милиарди червени мравки се измъкваха от бронзовите си хълмове край вратата на къщурката. Съпругът ѝ Том спеше като мечка в зимната бърлога на леглото. Дали ударите на сърцето ми ще го събудят? — помисли си тя.

И тогава си спомни защо денят е специален.

„Бенджи идва!“

Представи си го отдалеч, как прескача зелени поляни и пресича потоци, в които пролетта с прохладните цветове на мъх и бистра вода си пробива път към морето. Видя как огромните му обувки вдигат прах по каменисти пътища и пътеки. Видя луничавото му лице високо под слънцето, загледано лекомислено покрай дългото му тяло към далечните ръце, размахани някъде отзад.

Хайде, Бенджи! — помисли си тя и бързо отвори прозореца. Вятърът разпиля косата ѝ като сива паяжина около студените ѝ уши. Сега Бенджи е на Железния мост, сега — на Горната ливада, сега върви по Пътеката край потока, през полето на Чесли...

Беше някъде в тези планини на Мисури. Кора примигна. Странни планини, през които двамата с Том два пъти на година пътуваха с коня и каруцата до града и през които преди трийсет години бе поискала да избяга завинаги; беше му казала — „Том, хайде просто да продължим напред и напред, докато не стигнем морето“. А Том я бе погледнал така, сякаш го бе зашлевила, и бе обърнал каруцата обратно към къщи, като говореше само на кобилата. И тя не знаеше дали край брега, където морето всеки ден приближава като буря, ту по-силно, ту по-слабо, живеят хора. Не знаеше и дали има градове, озарявани всяка

вечер от неонови светлини като розов лед, зелена мента и червени фойерверки. Хоризонтът ѝ на север, юг, изток и запад се ограничаваше с тази долина. И нямаше нищо друго.

Но днес, помисли си тя, Бенджи ще дойде от онзи, другия свят; той го е виждал, чувал, усещал е миризмата му; ще ми разкаже за него. А освен това може да пише. Тя погледна ръцете си. Ще е тук цял месец и ще ме научи. Тогава ще мога да пиша на онзи свят и да го докарам до пощенската кутия, която Том ще направи още днес.

— Ставай, Том! Чуваш ли?

Протегна ръка да избута спящата преспа.

В девет сутринта долината бе пълна със скакалци, подскачащи в синия, ухаещ на бор въздух; в небето се извиваше бял дим.

Кора припяваше над тенджерите и тиганите, докато ги търкаше и разглеждаше сбръчканото си лице, покрито с бронзов загар и някак по-свежо в медните дъна. Том сумтеше като сънена мечка над кашата за закуска, а песента ѝ се носеше около него като птичка в клетка.

— Някой тук е страшно щастлив — разнесе се глас.

Кора замръзна като статуя. С крайчеца на окото си видя някаква сянка да пресича стаята.

— Госпожо Брабъм? — попита Кора, гледаше парцала.

— Точно така! — И пред нея застана Госпожа Вдовицата; памучната ѝ рокля обираше топлатата прах, пилешката ѝ ръка стискаше пачка писма. — Добро утро! Тъкмо ходих до пощенската кутия. Страшно ме зарадва писмото на чичо Джордж от Спрингфийлд. — Госпожа Брабъм впери в Кора поглед като сребърна карфица. — Откога не сте получавала писмо от *вашия* чичо, госпожо?

— Всичките ми чичовци са вече мъртви. — Не Кора, а езикът ѝ изрече лъжата. Тя знаеше, че когато му дойде времето, именно езикът ѝ ще трябва да взема участието и да признава греховете си.

— Определено е хубаво да получаваш поща. — Госпожа Брабъм размаха писмата като карти за игра в утринния въздух.

Винаги завърта ножа в раната. Колко години вече продължава това, помисли си Кора — госпожа Брабъм със светнали очи разправя с висок глас как получила поща; и намеква по този начин, че никой друг на мили наоколо не може да чете. Кора прехапа устни и едва не захвърли тенджерата, но се сдържа, остави я и се засмя.

— Забравих да ви кажа. Племенникът ми Бенджи пристига; родителите му са притеснени и затова ще дойде за през лятото. Ще ме научи да пиша. А Том прави пощенска кутия. Нали, Том?

Госпожа Брабъм стисна писмата си.

— О, та това е чудесно! Вие сте *късметлийка*, госпожо.

И изведнъж прагът опустя. Госпожа Брабъм бе изчезнала.

Кора обаче излезе след нея. За миг бе видяла нещо като плашило, като проблясък на чиста слънчева светлина, като пъстърва, скачаща срещу течението на потока. Една огромна ръка махна за поздрав и от дивата ябълка се разлетяха уплашени птици.

Кора побягна по пътеката и целият свят се втурна насреща ѝ.

— Бенджи!

Тичаха един към друг като партньори в съботен танц, сблъскаха се, прегърнаха се и затанцуваха, заговориха един през друг.

— Бенджи!

Погледна бързо зад ухото му.

Да, жълтият молив си беше там.

— Бенджи, добре дошъл!

— Хей, госпожо! — Той я отдели от себе си. — Госпожо, та вие *плачете*.

— Ето го племенника ми — каза Кора.

Том погледна навъсено над лъжицата и царевичната каша.

— Страшно се радвам — усмихна се Бенджи.

Кора го държеше здраво за ръката, за да не изчезне някъде. Прималя ѝ, искаше ѝ се едновременно да седи, да стои, да тича, но вместо това само сърцето ѝ заби по-бързо и се смееше за щяло и нещяло. Само за миг далечните страни се приближиха; тук бе високото момче, осветяващо стаята като факел от борово дърво. Момчето, видяло градове и морета и много други места, когато родителите му се бяха радвали на по-добър живот.

— Бенджи, сега ще донеса грах, царевица, бекон, каша, супа и боб за закуска.

— Задръж! — каза Том.

— Млъквай, Том, станал е кожа и кости от това ходене. — Тя се обърна към момчето. — Бенджи, разкажи за себе си. *Наистина* ли ходиш на училище?

Бенджи изрита обувките си. С бос крак изписа нещо в пепелта от огнището.

Том се намръщи.

— Какво пише?

— Пише *к, о, р и а* — каза Бенджи. — Кора.

— *Моето* име, Том, виждаш ли! Бенджи, момчето ми, колко е хубаво, че наистина можеш да пишеш! Преди много време имахме един братовчед, дето разправяше, че може да чете отгоре надолу и отзад напред. Угаждахме му, той пишеше писма, но така и не получавахме отговори. После се оказа, че бил толкова грамотен, колкото писмата му да остават без получател. Боже, Том такъв пердах му хвърли с едно дърво от оградата, че му стопи сланинките, дето беше натрупал за два месеца.

Разсмяха се неспокойно.

— Пиша добре — сериозно каза момчето.

— Точно това ни трябва. Яж — каза тя и му побутна парче ягодов пай.

Към десет и половина, когато слънцето се бе издигнало още в небето, Том си нахлупи шапката и изтрополи навън от къщурката. Беше му писнало да гледа как Бенджи поглъща купища ядене.

— Излизам — гневно рече той. — И, бога ми, ще отсека половината гора!

Никой не го чу. Кора седеше като омагьосана, затаила дъх. Гледаше молива зад покритото с мъх като на праскова ухо на Бенджи. Видя как го взема небрежно, лениво, безразлично. О, не тъй небрежно, Бенджи. Дръж го като яйце на червеношийка. Искаше да пипне молива — не беше докосвала молив от години, тъй като от това започваше да се чувства глупава, после се ядосваше и накрая се натъжаваше. Ръката ѝ трепна в скута ѝ.

— Имате ли хартия? — попита Бенджи.

— Господи, изобщо не се сетих — изплака тя и стените на стаята като че ли притъмняха. — И какво ще правим сега?

— Е, аз случайно нося. — Той извади бележник от малката си чанта. — Значи искате да напишете писмо на някого?

Тя се ухили.

— Искам да напиша на... на...

Усмивката ѝ изчезна. Огледа се, сякаш да намери някой в далечината. Погледна към огрените от утринното слънце планини. Чу как морските вълни се разбиват в жълти брегове на хиляда мили оттук. Над долината прелитаха птици, връщащи се на север към множество градове, напълно безразлични към онова, което ѝ бе нужно в този момент.

— Бенджи, никога не съм се замисляла за това. Не познавам никого в света навън. Никого освен леля ми. Но напиша ли ѝ, това само ще я накара да се почувства зле, защото ще трябва да търси някой, който да ѝ го прочете. Много е горда и докачлива. Ще има да се нервира десет години, като гледа писмото на лавицата над камината. Не, никакво писмо няма да ѝ пиша. — Погледът на Кора се откъсна от планините и невидимия океан. — На кого тогава? Къде? На когото и да е. Просто искам да получа малко писма.

— Чакайте малко. — Бенджи измъкна от джоба на палтото си евтино списание. Имаше червена корица с разсъблечена дама, бягаща с писъци от някакво зелено чудовище. — Тук има какви ли не адреси.

Заедно разлистиха страниците.

— Това какво е? — Кора почука с пръст една реклама.

— „Това е вашата безплатна схема *Пауър Плюс*. Изпратете името и адреса си на Отдел М-3 за безплатна здравна карта!“ — прочете Бенджи.

— *А това?*

— „Детективи за тайни разследвания. Подробният списък на услугите е безплатен. Адрес: Детективска школа...“

— Всичко е безплатно. Е, Бенджи. — Тя погледна молива в ръката му. Той подръпна стола към масата. Тя го гледаше как върти молива в пръстите си, за да го нагласи по-удобно. Как леко прехапва език. Как присвива очи. Кора затаи дъх. Наведе се напред. Присви очи и прехапа леко език.

И ето, ето че той вдигна молива, близна го и го спусна върху листа.

Ето, помисли си Кора.

Първите думи. Оформиха се бавно върху чудната хартия.

Скъпа компания *Пауър Плюс*

Господа, [написа той].

Утрото се отнесе с вятъра, отплува в потока, отлетя с няколко гарвана и слънцето започна да напича покрива на къщурката. Кора не се обърна, когато чу шума откъм ослепителния правоъгълник на вратата. Том бе там, но същевременно го нямаше; съществуваха единствено освен купчината изписани листа шепотът на молива и изящният краснопис на Бенджи. Кора движеше глава с всяко *о*, с всяко *л*, с всеки миниатюрен рид на *т*; всяка мъничка точка се отбелязваше с клъвване като на птиче; всяка хоризонтална линияка на *н* караше езика ѝ да пробягва по горната ѝ устна.

— Обед е и съм гладен! — каза Том почти зад нея.

Но Кора се бе превърнала в статуя, вперила поглед в молива, както човек гледа в захлас как охлюв оставя следа върху плосък камък рано сутрин.

— Обед е! — отново викна Том.

Ошашавена, Кора се обърна към него.

— Как така, та само преди минута писахме на онази Филадельфийска нумизматична компания, нали тъй, Бенджи? — Усмихна се прекалено ослепително за петдесет и петте си години. — Том, защо не сковеш пощенската кутия, докато чакаш манджата? И би ли я направил по-голяма от кутията на госпожа Брабъм, моля?

— Ще закова една кутия от обувки.

— Том Гибс. — Изправи се любезно. Усмивката ѝ казваше: по-добре бягай, по-добре *действай!* — Искам голяма хубава пощенска кутия. Цялата бяла, за да може Бенджи да напише имената ни с черни букви. Няма да допусна да получа първото си писмо в кутия от обувки.

Така и стана.

Бенджи старателно написа ГОСПОЖА КОРА ГИБС върху готовата кутия, а Том сумтеше зад гърба му.

— Какво пише?

— „Господин Том Гибс“ — спокойно отвърна Бенджи, докато дооформяше буквите.

Том остана да примигва мълчаливо около минута, след което каза:

— Все *още* съм гладен. Някой да запали огъня.

Нямаха марки. Кора пребледня като платно. Том бе накаран да впрегне коня, да иде до Грийн Форк и да купи няколко червени, една зелена и десет розови, върху които бяха изрисувани достолепни господа. Кора обаче отиде с него, за да е сигурна, че Том няма да захвърли първите писма в потока. На връщане първото нещо, което направи, бе да надникне с грейнало лице в новата пощенска кутия.

— Да не си полудяла? — обади се Том.

— Нищо не пречи да погледна.

През този следобед на шест пъти ходи до кутията. На седмия отвътре падна парче дърво. Том стоеше на прага и се смееше, и се пляскаше по коленете. Кора също се разсмя и го подгони из къщата.

После застана до прозореца, загледана към пощенската кутия точно срещу тази на госпожа Брабъм. Преди десет години Госпожа Вдовицата бе тикнала кутията си точно под носа на Кора, макар нищо да не ѝ пречеше да я монтира по-близо до собствената си къщичка. Това обаче ѝ даваше повод да се спуска по пътеката като цветенце по река, да отваря широко кутията с много кашляне и шумолене и от време на време да се озърта да види дали Кора я гледа. Кора винаги гледаше. Когато я хващаха, се преструваше, че полива цветята с празна лейка или бере гъби в неподходящ сезон.

На следващата сутрин Кора стана преди слънцето да е затоплило ягодите или вятърът да е размърдал боровете.

Когато се върна от кутията, Бенджи вече седеше в походното си легло.

— Много е рано — каза той. — Пощальонът още не е минавал с колата.

— С колата ли?

— На такива разстояния пътуват с коли.

— О! — Кора се отпусна на един стол.

— Лошо ли ви е, лельо Кора?

— Не, не. — Тя примигна. — Просто не мога да си спомня да съм виждала пощенска кола да се мярка насам през последните двайсет години. Чак сега си давам сметка. И за цялото време не съм виждала нито един пощальон.

— Може да минава, когато не сте наоколо.

— Ставам с мъглата и лягам с кокошките. Е, никога не съм се и замисляла, но... — Тя погледна през прозореца към дома на госпожа Брабъм. — Бенджи, имам едно подозрение.

Излезе от къщурката и следвана плътно от Бенджи, закрачи по пътеката право към кутията на госпожа Брабъм. Полетата и хълмовете се бяха смълчали. Ранният час направо те караше да шепнеш.

— Не нарушавайте закона, лельо Кора!

— Ш-ш-ш! Ето. — Пъхна ръка в кутията, сякаш бъркаше в къртичина. — Ето още.

И бутна няколко писма в ръцете му.

— Ама те вече са отворени! Вие ли ги отворихте, лельо Кора?

— Дете, та аз никога не съм ги докосвала. — Тя го погледна шокирана. — За първи път в живота си позволявам на сянката ми да докосне тази кутия.

Бенджи заразглежда писмата, наклонил глава на една страна.

— Лельо Кора, та тези писма са били пуснати преди десет години!

— Какво?! — Кора посегна към тях.

— Лельо Кора, онази дама получава една и съща поща от години. При това писмата дори не са адресирани до госпожа Брабъм, а до някаква жена на име Ортега в Грийн Форк.

— Ортега, мексиканката от бакалията! Всичките тези години — прошепна Кора, взираше се в измачканите пликове в ръцете си. — Всичките тези години...

Загледаха се към къщата на госпожа Брабъм, все още спяща в прохладното тихо утро.

— Ах, тази лукава жена! Преструвала се е с писмата само за да ме накара да се чувствам нищожество. Как само се надуваше, като разнасяше пликовете!

Вратата на госпожа Брабъм се отвори.

— Лельо Кора, пъхнете ги обратно!

Кора за нула време хлопна вратичката на кутията.

Госпожа Брабъм се понесе по пътеката, като спираше тук-там, за да се наслади на някое цвете.

— Добро утро — сладко рече тя.

— Госпожо Брабъм, това е племенникът ми Бенджи.

— Колко мило. — Госпожа Брабъм завъртя тялото си и брашненобялата ѝ ръка почука кутията, сякаш да освободи евентуално закачилите се за нещо писма, отвори вратичката и извади пощата, като прикриваше действията си с гръб. Помота се още малко, после рязко се обърна и намигна. — Прекрасно! Вижте само, писмо от скъпия чичо Джордж!

— Да, наистина *прекрасно!* — каза Кора.

Последваха дълги, изпълнени с очакване летни дни. Оранжеви и сини пеперуди пърхаха във въздуха, цветята около къщурката кимаха, а твърдият, постоянен звук от молива на Бенджи се чуваше по цели следобеди. Устата на момчето винаги бе пълна с нещо, а Том редовно се прибираше навъсен, само за да открие, че яденето или е закъсняло, или изстинало, или и двете, или пък изобщо го няма.

Бенджи държеше молива с деликатните си тънки пръсти и грижовно изписваше всяка гласна и съгласна, а Кора не се откъсваше от него, изговаряше думи, въртеше ги на езика си и потръпваше от наслада, когато гледаше как се появяват върху хартията. Но не се учеше да пише.

— Толкова е приятно да те гледам как пишеш, Бенджи. Утре ще започна да се уча. А сега да продължим със следващото писмо!

Прехвърлиха всякакви реклами за средства против астма, бандажи и магия, станаха розенкройцери или поне кандидатстваха за безплатна Запечатана книга с цялото отдавна забравено Познание и Тайни от скрити древни храмове и светилища. Освен това поръчаха безплатни пакетчета семена на Гигантски слънчоглед и нещо за КИСЕЛИНИ В СТОМАХА. Бяха стигнали до страница 127 на списание *Криминално тримесечие*, когато една слънчева сутрин...

— Чуй! — внезапно рече Кора.

Заслушаха се.

— Кола — каза Бенджи.

Нагоре по сините хълмове, през високите зелени борове, по черния път, миля след миля приближаваше шум от двигател — все по-близо и по-близо, докато не се превърна в рев на завоя. Кора се втурна навън и докато тичаше, успя да види, да чуе и да усети много неща. Първо, с крайчеца на окото си видя госпожа Брабъм да се спуска по пътя от другата страна. Тя замръзна при вида на яркозелената кола,

носеща се с пълна скорост; сребърният клаксон изсвири и старецът зад волана подаде глава навън точно пред Кора.

— Госпожа Гибс?

— Да! — извика тя.

— Пощата ви, госпожо — каза той и ѝ подаде пакет пликове.

Тя протегна ръка, но си спомни нещо и се отдръпна.

— О, моля ви, ще бъдете ли така добър да ги сложите... в пощенската ми кутия?

Старецът присви очи към нея, после към кутията, после пак към нея и се разсмя.

— Разбира се — каза и направи както се полагаше.

Госпожа Брабъм стоеше като закована, с широко отворени очи.

— Има ли поща за госпожа Брабъм? — попита Кора.

— Това е всичко. — И колата се отдалечи сред облаци прах.

Госпожа Брабъм стоеше със скръстени ръце. После, без да проверява кутията си, се обърна и забърза обратно по пътеката.

Кора обиколи два пъти пощенската кутия, без да я докосва.

— Бенджи, получих писма!

Внимателно бръкна вътре, извади ги и ги завъртя в ръце. После ги пхна в ръцете му.

— Прочети ми ги. Моето име ли е изписано?

— Да. — Той отвори първото писмо с нужното внимание и го зачете на глас в лятното утро. — „Скъпа госпожо Гибс...“

Спря, за да ѝ позволи да се наслади на момента; тя стоеше с полузатворени очи и устните ѝ мърдаха, повтаряйки думите. Той ги повтори, този път по-изразително, след което продължи:

— „Приложено Ви изпращаме нашата безплатна диплома на Междуконтинентални задочни училища, описваща с всички подробности как можете да запишете задочния курс по санитарна техника...“

— Бенджи, Бенджи, толкова съм щастлива! Прочети го отново!

— „Скъпа госпожо Гибс...“ — зачете той.

След това кутията не оставаше празна. Светът се заблъска в нея; стана тясно от всички места, които никога не бе посещавала и за които дори не бе чувала. Имаше пътнически разписания, готварски рецепти и дори писмо от възрастен джентълмен, мечтаещ за дама „...около

петдесетте, с добра душа, със средства, с цел брак“. В отговор Бенджи написа:

Вече съм омъжена, но все пак благодаря за проявеното внимание.

Искрено Ваша
Кора Гибс.

И писмата продължаваха да пристигат отгатак хълмовете — нумизматични каталози, булевардни романи, справочници по нумерология, рецепти за артрит, мостри на препарати против бълхи... Светът изпълваше пощенската й кутия и ето че вече не бе сама и откъсната от хората. Ако някой й напишеше за Разгаданите тайни на майките, със сигурност още следващата седмица щеше да получи три писма от Кора, превръщайки формалната кореспонденция в топло приятелство. Веднъж, след един особено тежък ден на писане, Бенджи бе принуден да кисне ръката си в английска сол.

Към края на третата седмица госпожа Брабъм вече не слизаше при пощенската си кутия. Дори не излизаше от къщичката си да подиша въздух, защото Кора все беше долу на пътя, надничаше и се усмихваше на пощальона.

Лятото свърши някак много бързо — или поне онази негова част, която имаше значение — посещението на Бенджи. Ето я червената му кърпа на масата, в която са увити сандвичи с лук и мента, за да прогони миризмата; ето че на пода проблясват току-що лъснатите му обувки. А ето го и Бенджи на стола заедно със своя молив — някога дълъг и жълт, а сега съвсем къс и изяден. Кора докосна брадичката му, вдигна главата му и се загледа в него, сякаш разглеждаше тиква от някакъв нов сорт.

— Бенджи, дължа ти извинение. Май през цялото време нито веднъж не погледнах лицето ти. Струва ми се, че познавам всяка брадавица на ръката ти, всеки нокът, всяка пъпка и луничка, но мога да видя лицето ти в тълпата и да не го позная.

— То лицето ми и без това не е за гледане — срамежливо отвърна Бенджи.

— А ръката ти ще я позная сред милион други — продължи Кора. — Дори на тъмно да се ръкувам с хиляда души, няма начин да не позная — ето, *това* е Бенджи.

Усмихна се кротко и отиде до отворената врата.

— Все си мисля... — рече тя, загледана към съседната къщичка. — Не съм виждала госпожа Брабъм от седмици. Сега все си стои вкъщи. Чувствам се виновна. Много се възгордах. Съгреших повече, отколкото тя към мен. Направо измъкнах опората изпод краката ѝ. Това бе лоша и злобна постъпка и сега ме е срам.

Отново се обърна към притихналата затворена къщичка нагоре по склона.

— Бенджи, ще ми направиш ли една последна услуга?

— Да, госпожо.

— Напиши писмо от името на госпожа Брабъм.

— Госпожо?

— Да, напиши на някоя от онези компании за безплатен каталог, мостра, каквото и да било. И го подпиши от името на госпожа Брабъм.

— Добре — каза Бенджи.

— Така след седмица или месец пощальонът ще мине и ще свирне, а аз ще го помоля специално да отиде до вратата ѝ и да ѝ даде пощата. И специално ще се погрижа да съм на двора, за да види, че я гледам. И ще ѝ помахам с моите писма, а тя ще ми помаха със своите и ще се усмихнем една на друга.

— Да, госпожо — каза Бенджи.

Написа три писма, внимателно залепи пликите и ги прибра в джоба си.

— Ще ги пусна, когато стигна в Сейнт Луис.

— Беше чудесно лято — каза тя.

— И още как.

— Само дето така и не се научих да пиша. Все бях залисана с писмата, карах те да пишеш по нощите и бяхме така заети да пращаме заявки и да получаваме мостри, че не оставаше време за учене. А това означава...

Той знаеше какво означава. Поклати глава. Двамата спряха на прага на къщичката.

— Благодаря — каза тя. — За всичко.

И той побягна. Изтича до оградата на ливадата, прескочи я с лекота и когато го видя за последен път, продължаваше да тича и да размахва специалните писма към огромния свят нейде отвъд хълмовете.

Писмата продължаваха да пристигат около шест месеца след като Бенджи си замина. Малката зелена кола на пощальона минаваше редовно и в мразовития въздух се чуваше сутрешен поздрав или свирката на клаксона, а в кутията се появяваха два-три розови или сини плика.

Настъпи и специалният ден, когато госпожа Брабъм получи първото си истинско писмо.

След това писмата започнаха да пристигат през седмица, после веднъж месечно, а накрая и пощальонът престана да идва и шумът от колата му вече не се чуваше по самотния планински път. В пощенската кутия се засели паяк, а след това — врабче.

А Кора, която би смачкала писмата с притеснените си ръце, ако продължаваха да пристигат, сега се взираше безмълвно в тях, докато в очите ѝ не се появяваха бистри блестящи капки. Вдигна един син плик.

— Това от кого е?

— Не знам — отвърна Том.

— Какво пише в него? — изплака тя.

— Не знам — каза Том.

— Никога няма да разбере какво става по света, никога. И това писмо, и това, и *това!* — Тя събори купчината писма, пристигнали след заминаването на Бенджи. — Целият свят, всички онези хора, всички онези случки, а аз да не зная. Всички чакат вест от нас, а ние не пишем и те престават да пишат!

Накрая един ден вятърът събори пощенската кутия. Сутрин Кора продължаваше да излиза пред къщичката и бавно да реши сивата си коса, загледана безмълвно към хълмовете. През всичките следващи години нито веднъж не мина покрай кутията, без да бръкне безцелно вътре. И след като не намираше нищо, тръгваше с празни ръце из полето.

ЕЛЕКТРОСТАНЦИЯ

Конете постепенно забавиха и спряха. Мъжът и съпругата му погледнаха към сухата песъчлива долина. Жената седеше отсъстващо в седлото; не бе говорила от часове, просто не можеше да намери добра дума, която да каже. Бе уловена някъде между горещия мрачен натиск на покритото с буреносни облаци аризонско небе и твърдия гранитен натиск на обрулените от вятъра планини. Няколко прохладни капки дъжд паднаха на треперещите ѝ ръце.

Погледна уморено съпруга си. Той седеше върху покрития с прах кон леко и уверено. Затвори очи и си помисли колко приятни бяха всички тези години до днешния ден. Искаше ѝ се да се изсмее в огледалото, което носеше със себе си, но нямаше начин да направи дори това; би било безумно. В края на краищата може пък причината да бе в мрачното време, в телеграмата, която им бе донесена сутринта от конния пратеник, или пък в дългия път до града.

Предстоеше да прекосят цял пуст свят, а на нея ѝ бе студено.

— Аз съм дамата, която никога не ще почувства нужда от религия — тихо рече тя със затворени очи.

— Какво? — погледна я съпругът ѝ Бърти.

— Нищо — прошепна тя и поклати глава. Само колко *сигурна* бе през всичките тези години. Никога, нито веднъж не изпита нужда да отиде на църква. Беше слушала почтените хора да говорят за религия, за полираните църковни пейки, за калиите в големите бронзови кофи и за огромните църковни камбани, в които проповедникът се люлее като език. Беше чувала крясъци и трескав шепот, но всички те ѝ се струваха еднакви. Просто гръбнакът ѝ не бе пригоден за църковна скамейка.

— Просто никога не съм имала причина да ходя на църква — бе казвала на хората. Никога не бе изпитвала стремеж към подобно нещо. Живееше си, занимаваше се с делата си и работеше с ръце, гладки като речни камъчета и също тъй малки. Работата бе полирала ноктите на ръцете ѝ с лак, какъвто не може да се намери в нито един магазин.

Докосването на децата бе направило ръцете ѝ меки, а възпитаването им — сдържани и строги, а любовта към съпруга ѝ — нежни.

А сега смъртта ги караше да треперят.

— Насам — каза мъжът ѝ. Конете се спуснаха по прашната пътека към странната тухлена постройка, издигаща се край пресъхнал поток. Цялата бе зелени прозорци, сини машини, червени керемиди и жици. Опънати по стълбове за високо напрежение, жиците се разбягваха във всички посоки в пустинята. Все още унесена в мислите си, тя ги проследи мълчаливо как се отдалечават, след което погледът ѝ се върна към странните зелени прозорци и тухли с цвят на пламък.

Никога не бе отбелязвала в Библията някой значим стих, защото макар животът ѝ в пустинята да бе живот сред гранит, слънце и пот, той никога не бе излаган на опасност. Нещата винаги се бяха получавали, преди да се стигне до безсънните зори и бръчките на челото. Най-отровните неща в живота успяваха да минат някак покрай нея. Смъртта бе като приглушен грохот на буря някъде отвъд най-далечния рид.

Двайсет години бяха изминали като подгонена от вятъра суха трева. Двайсет години, откакто бе дошла на Запад, бе сложила брачния пръстен на самотния ловец и бе приела пустинята като трети постоянен партньор в живота си. Нито едно от четирите ѝ деца не се бе разболявало опасно и не го бе застрашавала смърт. Никога не ѝ се бе налагало да коленичи, освен за да изтърка и без това добре изтъркания под.

А сега всичко това бе свършило. Ето че сега язدهа към едно затънтено градче, защото сутринта бе пристигнал обикновен лист жълта хартия и съвсем прозаично бе съобщил, че майка ѝ умира.

Не можеше да си го представи, независимо как се мъчеше да погледне на новината и по какъв начин да я побере в главата си. Нямаше никакви скоби, за които да се хване и да тръгне нагоре *или* надолу; подобно на попаднал в магнитна буря компас, умът ѝ внезапно изгуби представа за ясните досега посоки, всички ориентир бяха изчезнали, а стрелката се въртеше безцелно. Дори прегръдката на Бърти не беше достатъчна. Бе като край на добра приказка и началото на зла. Някой от любимите ѝ щеше да умре. Невъзможно!

— Трябва да поспра. — Нямаше си никакво доверие и се помъчи гласът ѝ да прозвучи раздражено, за да скрие страха.

Бърти я познаваше добре и раздразненият тон не успя да го подведе. Главата му не бе празна и определено работеше. Дъждът отвън не променяше онова отвътре. Той изравни коня си с нейния и я хвана нежно за ръката.

— Разбира се. — Присви очи към небето на изток. — Почват да се събират черни облаци. Да изчакаме. Може да завали. Не ми се ще да станем вир-вода.

Сега вече се беше раздразнила на собственото си мрачно настроение, едното се подхранваше от другото и я остави съвсем безпомощна. Но вместо да заговори и да рискува цикълът да започне отново, тя се наведе напред и се разхлипа, и остави мъжа си да поведе коня ѝ до червената тухлена постройка.

Плъзна се като вързоп в обятията му и той я задържа на рамо, докато се обръщаше към постройката.

— Май няма никого — каза той, докато я спускаше на земята. — Хей, има ли някой? — викна и погледна знака на вратата: **ОПАСНО ЗА ЖИВОТА. ОТДЕЛ ПО ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ.**

Във въздуха сякаш се носеше някакво огромно насекомо. Бръмчеше, без да спира, като ту повишаваше, ту понижаваше едва забележимо тоналността. Подобно на жена, която си тананика със затворена уста, докато готви в топлия здрач над горещата печка. Вътре не се виждаше никакво движение; имаше го само огромното бръмчене. Такъв шум би трябвало да издава горещият въздух, издигащ се от железопътни релси в горещ летен ден, когато цари онази тревожна тишина, когато виждаш как въздухът се завихря и трепти в мараня и очакваш някакъв звук, но не чувстваш нищо освен тишината и напрежението в тъпанчетата.

Бръмченето минаваше през петите ѝ, продължаваше по стройните ѝ крака и достигаше тялото. Достигна сърцето, докосна го и то трепна, сякаш бе видяла Бърти, седнал на горната гредка на оградата. После продължи към главата, достигна най-деликатните ниши на черепа и ѝ се прииска да запее, както я караха навремето любовните песни и хубавите книги.

Бръмченето бе навсякъде. Бе неразделна част от това място, подобно на кактусите и земята, на жегата и въздуха.

— Какво е това? — попита тя малко объркано, докато гледаше постройката.

— Знам само, че е електроцентрала — отвърна Бърти. Натисна дръжката на вратата. — Отключено е — изненада се той. — Жалко само, че няма никого.

Вратата се отвори широко. Пулсиращото бръмчене стана по-силно и се понесе към тях като полъх на пещ.

Пристъпиха заедно в тържественото кънтящо помещение. Тя вървеше редом с него, стиснала го здраво за ръката.

Цареше сумрак, все едно се намираха под вода. Всичко бе гладко, чисто и излъскано, сякаш нещо или някой винаги обикаляше, без да спира нито за миг, търкаше и търкаше, оставайки невидим за всички. Отначало им се стори, че от двете им страни мълчаливо стоят хора, подредени в две редици. Но щом приближиха, хората се превърнаха в кръгли, подобни на раковини машини; именно те бяха източникът на бръмченето. От всяка черно-сиво-зелена машина излизаха златни проводници и бели като варовик жици, виждаха се сребристи кутии с алени табели и бели букви и яма, в която нещо се въртеше бясно, сякаш мелеше невидим материал с невъобразима скорост. Центрофугата се въртеше толкова бързо, че сякаш стоеше напълно неподвижно. Огромни медни змии се виеха от потъналия в здрач таван, тръби се издигаха от циментовия под към огненочервените тухлени стени. И всичко това бе чисто като зелена мълния, а и миришеше по подобен начин. Чуваше се пукане, звук от разяждане, сухо шумолене, сякаш се мачкаше хартия; прескачаха сини искри, съскаха и проблясваха там, където проводниците се свързваха с порцелановите бобини и зелените стъклени изолации.

Отвън, в реалния свят, започна да вали.

Не ѝ се искаше да остава тук; това бе чуждо място, с хора, които не бяха хора, а машини, и музика като от орган, звучаща ту високо, ту ниско. Но дъждът вече барабанеше по всички стъкла.

— Май ще вали дълго — каза Бърти. — Изглежда, ще се наложи да пренощуваме тук. Пък и без това вече е късно. Ще ида да донеса нещата.

Тя не отговори. Искеше да продължи нататък. Не знаеше точно накъде, към какво. Но в града поне можеше да извади пари, да купи билетите, да ги стиска здраво в ръка и да се качи във влака, който щеше да се втурне с шум и грохот, да слезе от него на стотици мили оттук, да се качи в кола и накрая да застане до своята жива или мъртва

майка. Всичко зависеше от времето и силите. Щеше да мине през много места, но никое от тях нямаше да ѝ предложи друго освен земя за краката ѝ, въздух за дробовете ѝ, храна за скованата ѝ уста. И всичко това бе напълно безсмислено. Защо изобщо трябваше да ходи при майка си, да говори, да жестикулира? Какъв е смисълът от всичко това?

Подът под краката ѝ бе чист и лъскав като твърда река. Стъпките ѝ отекваха в помещението като приглушени изстрели. Всяка произнесена дума долиташе обратно до нея като от пещера.

Чу как Бърти подрежда нещата им някъде отзад. Мъжът ѝ постла две сиви одеяла и извади малка колекция консерви.

Беше нощ. Дъждът продължаваше да се стича по зелените прозорци и рисуваше копринени шарки, които се вплитаха една в друга и образуваха нежни прозрачни завеси. От време на време гърмяха гръмотевици и се пречупваха в лавини студен дъжд и виец над пясък и камъни вятър.

Главата ѝ лежеше на сгънатото ѝ яке и както и да се въртеше, бръмченето на огромната електростанция достигаше до нея. Обърна се на другата страна, затвори очи и се намести, но шумът така и не спираше. Седна, оправи одеялото и отново легна.

Бръмченето не изчезна.

Нещо дълбоко в нея ѝ казваше със сигурност, че мъжът ѝ също не спи. Не си спомняше някога преценката ѝ да я е лъгала. В дишането му имаше някаква едва доловима разлика. Всъщност в отсъствието на каквото и да било звук; дишаше на дълги, внимателно премислени интервали. Знаеше, че гледа загрижено към нея в дъждовния сумрак и внимава да не я събуди.

Обърна се в тъмното.

— Бърти?

— Да?

— Аз също съм будна.

— Зная.

Лежаха — тя много изпъната и скована, а той отпуснат, полусвит. Проследи тъмната спокойна крива на тялото му и се изпълни с недоумение.

— Бърти — след дълго мълчание попита тя, — как... как успяваш да го направиш?

Известно време той я гледаше мълчаливо.

— Какво искаш да кажеш?

— Как можеш да *почиваш*?

Млъкна. Много лошо излезе. Прозвуча едва ли не като обвинение, а всъщност съвсем не беше обвинение. Познаваше го като човек, загрижен за всички неща, човек, който вижда в тъмното, без да се възгордява от способността си. Сега се тревожеше за нея и за умиращата ѝ майка, но външно тревогата му изглеждаше някак безразлична и безотговорна. А всъщност не бе нито едното, нито другото. Успяваше да спотаи всичко дълбоко в себе си; но тревогата вървеше редом с някаква вяра, благодарение на която можеше да я приеме и да не се бори срещу нея. Нещо в него бе поело мъката, бе опознало, бе научило всичките ѝ шарки, преди да предаде посланието на цялото му очакващо тяло. Тялото му държеше вярата като плетеница и мъката се изгубваше и изчезваше, преди да успее да достигне мястото, където щеше да го нарани. Понякога тази вяра предизвикваше у нея безсмислен гняв, но той отминаваше бързо — тя осъзнаваше колко безполезно е да се нахвърляш срещу нещо напълно естествено, като костилката в прасковата.

— Защо така и не успях да го прихвана от теб? — каза най-сетне тя.

Той се разсмя тихо.

— Кое да прихванеш?

— Научих всичко останало. Показа ми как да гледам на света. Зная единствено онова, на което си ме научил.

Тя млъкна. Беше ѝ трудно да го обясни. Животът им бе като топлата кръв, спокойно течаща в жилите и в двете посоки.

— Всичко освен вярата — каза тя. — Така и не успях да я прихвана от теб.

— Тя не е нещо, което може да се прихване — отвърна той. — Някой ден просто ще се отпуснеш. И тя ще се появи.

Да се отпусна, помисли си тя. Какво да отпускам? Тялото. Но как да отпускам ума? Пръстите ѝ трепнаха. Погледът ѝ се зарея из огромното помещение на електроцентралата. Тъмните силуети на

машините стояха неподвижно и по тях пълзяха искри. Бръмченето пълзеше по крайниците ѝ.

Сънливост. Умора. Унесе се. Клепачите ѝ се спускаха и повдигаха, спускаха и повдигаха. Бръмченето я изпълваше до мозъка на костите, сякаш безброй колибри пърхаха в тялото и главата ѝ.

Следеше издигащите се към тавана и губещи се в мрака тръби, гледаше машините и чуваше невидимите вихрушки. Изведнъж вниманието ѝ се изостри. Очите ѝ зашариха бързо във всички посоки, бръмченето на машините започна да става все по-силно и по-силно, очите ѝ се движеха, тялото ѝ се отпусна; през високите зелени прозорци видя сенките на проводниците за високо напрежение, устремили се към хоризонта в дъждовната нощ.

Бръмченето бе в нея, очите ѝ се мятаха, стори ѝ се, че рязко и грубо я дърпат нагоре. Сякаш бе уловена от въртящо се динамо, което я понесе във вихрушката си, направи я част от невидимите сили, подаде я като ток на проводниците, бе приета от хиляди медни жици и за миг се понесе над земята!

Беше навсякъде едновременно!

Мигом прелиташе между чудовищните кули, съскаше между високите стълбове с малки изолатори от зелено стъкло, подобни на кристални птици, държащи проводниците в клюновете си, разклоняваше се в четирите посоки, после в осем допълнителни, намираще градчета, селца, градове, препускаше към ферми, ранчо и хасиенди, спускаше се нежно като огромна паяжина върху хиляди квадратни мили пустиня!

Светът изведнъж стана нещо повече от множество отделни неща, нещо повече от къщи, скали, бетонни пътища, кон тук или там, човек в плитък гроб под надгробния камък, убождане на кактус, озарено от собствените си светлини градче в нощта. Изведнъж всичко това се превърна в едно цяло, обединено и задържано от пулсиращата електрическа мрежа.

Изливаше се в стаи, в които животът тъкмо се събуждаше от пошляпването по дупето на голо дете, в стаи, където животът напускаше тела подобно на заглъхващата светлина на електрическа крушка — светеща, помръкваща, угасваща. Бе във всеки град, във всяка къща, във всяка стая, осветяваше стотици мили, виждаше и

чуваше всичко; вече не бе сама, а сред хиляди други хора, всеки със своите идеи и своята вяра.

Тялото ѝ лежеше като безжизнена тръстика, бледо и треперещо. Умът ѝ с цялата си електрическа напрегнатост се мяташе насам-натам в огромните мрежи на електроцентралата.

Всичко бе балансирано. В една стая виждаше как животът увяхва; в друга, на миля от първата, се вдигаха наздрависи за здравето на новородено, раздаваха се пури, имаше усмивки, ръкостискания, смях. Видя бледите изпити лица на хора на смъртния си одър, жестовете им, чу как разбират и приемат смъртта, усети чувствата им и разбра, че те също са самотни, че не могат да възприемат света в онова равновесие, в което го възприемаше тя.

Преглътна. Клепачите ѝ трептяха и гърлото ѝ гореше под пръстите ѝ.

Не беше сама.

Динамото я въртеше и разпращаше с центробежната си сила по хиляди проводници в милиони стъклени капсули, завинтени в тавани, включвани чрез дърпане на шнур, завъртане на ключ или натискане на копче.

Светлината можеше да се появи във всяка стая; достатъчно бе само да се включи. Всички помещения са тъмни преди идването на светлината. И ето я нея, навсякъде едновременно. И не беше сама. Мъката ѝ бе само частица от огромна мъка, страхът ѝ — само един от безброй други. Но страданията бяха само едната половина на нещата. Имаше и друга — раждането, уютът във формата на новороденото, стопленото от храна тяло, цветовете в окото, звуците в събуденото ухо, пролетните цветя за носа.

Всеки път, когато светлината гаснеше, животът завърташе друг ключ и стаите отново се осветяваха.

Беше едновременно у хора на име Кларк и Грей, Шоу и Мартин, Хенфорд и Фентън, Дрейк и Шатъкс, Хъбълс и Смит. Самотата съществуваше единствено в ума. Главата на човек има какви ли не отвори и шпионки. Може и да звучи глупаво, но наистина е така; през едните виждаме света и хората в него, също така сложни и неспокойни като нас самите; през други чуваме, през една изразяваме мъката си и се освобождаваме от нея; с други пък разпознаваме смяната на сезоните благодарение на миризмата на лятно жито, зимен лед или

есенни огънове. И всички тези отвори са ни дадени, за да не бъдем самотни. Самотата настъпва, когато затворим очи. Вярата е просто тяхното отваряне.

Светлинната мрежа се спусна върху целия свят, познат ѝ от двайсет години; намираще се във всеки проводник от мрежата. Светеше, пулсираше и беше приласкавана от огромната нежна тъкан, която се простираше миля след миля по земята, покриваше я с мекото си топло бръмчащо одеяло. Тя беше навсякъде.

Турбините се въртяха и бръмчаха в електростанцията; подобно на малки църковни свещи, искрите скачаха и се събираха по сгънатите лакти на тръби и стъклена изолация. И машините стояха като светци и хорове с ту жълти, ту червени, ту зелени ореоли, безкрайните им химни и песни отекваха в кухините на покрива. Отвън вятърът се хвърляше с рев върху тухлените стени, дъждът се лееше върху прозорците; вътре тя лежеше на малката си възглавница и изведнъж започна да плаче.

Не знаеше дали е от разбиране, приемане, радост или примирение. Пеенето продължи, все по-високо и по-високо. Тя беше навсякъде. Протегна ръка и докосна съпруга си, който бе все още буден, вперил поглед в тавана. Може би в този момент той също бе навсякъде, понесъл се в мрежата проводници и светлина. Но пък той винаги се бе намирал навсякъде едновременно. Чувстваше се част от цялото и това го правеше стабилен; за нея единството бе нещо ново и разтърсващо. После усети прегръдката му, притисна силно лице в рамото му, докато бръмченето ставаше все по-високо и по-високо, и заплака открито, горчиво и неудържимо...

На сутринта небето над пустинята бе съвсем чисто. Излязоха спокойно от електростанцията, оседлаха конете, привързаха багажа и се качиха в седлата.

Беше се успокоила и яздеше уверено под синьото небе. Бавно осъзна, че гърбът ѝ е изправен. Погледна държащите ремъците ръце, сякаш бяха чужди — бяха спрели да треперят. Вече виждаше далечните планини; нещата не бяха замъглени, цветовете не се размиваха. Камъкът докосваше камък и пясък, пясъкът докосваше цвете, цветето докосваше небето; всичко бе едно неразривно цяло и в същото време всяко нещо бе само за себе си.

— Дий! — викна Бърти и конете бавно тръгнаха в прохладното утро, отдалечавайки се от тухлената постройка.

Яздеше безупречно и изящно. Вътре в нея цареше мир, настанил се удобно като костилка в праскова.

— Бърти? — обърна се тя към мъжа си, докато бавно се изкачваха по склона.

— Да?

— Можем ли...

— Какво дали можем? — не я чу той.

— Можем ли някой път отново да дойдем тук? — попита тя и кимна назад към електростанцията. — Някога? Някоя неделя?

Той я погледна и бавно кимна.

— Защо пък не. Да. Разбира се. Нищо против.

Докато влизаха в града, тя си тананикаше нещо тихо и странно. Той я погледна и се заслуша. Такъв звук би трябвало да издава горещият въздух, издигащ се от железопътни релси в горещ летен ден, когато цари онази тревожна тишина, когато виждаш как въздухът се завихря и трепти в мараня; един тон, който ту се издига, ту спада едва доловимо — постоянен, изпълнен с мир, прекрасен.

В НОЩТА

Цяла нощ госпожа Наварес виела, а виенето ѝ запълвало блока, подобно на включено осветление, тъй че никой не можел да заспи. Цяла нощ тя хапела бялата си възглавница и кършела слабите си ръце, мучейки: „Моят Джо!“.

Към три часа вечерта обитателите на блока, окончателно отчаяни, че тя изобщо някога ще затвори червената си паст, станали разгорещени и решителни, облекли се и потеглили към кинотеатъра в предградията, който работел денонощно. Там Рой Роджърс преследвал негодници през кълба застоял цигарен дим и неговите реплики ехтели в нощната кинозала, напук на тихото похъркване. На разсъмване, госпожа Наварес все още плачела и виела. През деня не било толкова зле. Общият детски хор, викайки тук и там по целия блок, се оказал спасителна благословия... почти хармония, като добавим и дрънчащия грохот на пералните из вестибюла, както и забързаното мексиканско бърборене на жените в бродираните си рокли, стоящи върху подгизналите стъпала.

Ала над пронизителните празни приказки, над шума от пералните, над виковете на децата, точно като радио, включено на пълна мощност, връх взимал гласът на госпожа Наварес:

— Моя Джо, о бедния ми Джо! — вресяла тя.

На смрачаване се задали мъжете, с потни от работа под мишници. В целия нажежен до червено блок, разположили се в прохладните си вани, те псували и затискали ушите си с ръце.

— Ама кога ще млъкне! — безсилно се ядосвали те. — Някой трябва да почука на вратата ѝ.

— Успокой се, жено!

Но госпожа Наварес само изкряскала още по-силно: „Ох, ах! Джо, Джо!“.

— Днес няма да се обядва вкъщи! — казали мъжете на своите жени. В целия блок кухненските прибори се връщали по шкафовете,

вратите се затваряли и мъжете бързали към изхода, придържайки за белите лакти своите напарфюмирани жени.

В полунощ господин Вилянсол отворил вехтата си разпадаща се врата, притворил кафявите си очи и постоял несигурно на едно място. Неговата жена Тина се крепяла до него, заедно с тримата им сина и двете им дъщери (едната още съвсем невръстна).

— О, Господи — прошепнал господин Вилянсол. — Исусе сладкодумен, слез от кръста и усмири тази жена.

Те влезли в своята мрачна стаичка и погледнали към синеещия се огън на свещта, блестящ под самотното разпятие. Господин Вилянсол замислено поклатил глава.

— Той все така си е на кръста.

Пекли се в леглата си, също като месо на жар, напоявайки се със собствените си сокове — цялата сграда пламтяла от виковете на тази жена.

— Задушavam се! — Господин Вилянсол прелетял през целия блок, заедно с жена си, изоставяйки децата, които обладавали изключителната способност да спят, без значение от обстоятелствата. Неясни фигури се трупали във вестибюла — дузина прегърбени мъже мълчаливо стискали в смуглите си пръсти димящи цигари; облечени в бродерии, жените седели на слабия нощен ветреца. Всички се движели досущ сънуващи привидения, сякаш манекени, изпълнени с жички и колелца. Очите им били подпухнали, гласовете звучали дрезгаво.

— Да идем и да я убием — казала един от мъжете.

— Не, така не става — възразила жена. — Нека я изхвърлим през прозореца. — Всички уморено се засмели. Господин Вилянсол замижал и изгледал останалите с объркан поглед. Неговата жена вяло се местела заедно с него.

— Човек може да си помисли, че освен Джо, на света друг не са призовавали в армията — сърдито подхвърлил някой. — Госпожа Наварес, и още как! Че това нейното мъжленце Джо ще чисти картофи — най-безопасното място в пехотата.

— Нещо трябва да се предприеме — мълвил господин Вилянсол. Строгата решителност на собствения му глас, чак го изплашила. Всички се втренчили в него. — Няма да издържим още една нощ — тъпо заключил.

— Колкото повече чукаме на вратата ѝ, толкова повече вика — поясни господин Гомес.

— Свещеникът идва този следобед — каза госпожа Гутиерес. — Извикахме го от отчаяние, но госпожа Наварес дори на него не отвори вратата, колкото и да не я моли той. Та, свещеникът си тръгна. И полицаия Гилви помолихме да ѝ се скара — мислите ли, че дори го чу?

— Значи трябва да се пробва по друг начин — размишлявал господин Вилянсол. — Някой трябва да я... утеша ли... нещо ли...

— По друг начин — но как? — попитал господин Гомес.

— Ами, ето, ако някой... — обобщил монотонно, премисляйки — ... от нас е ерген... — думите му паднали, точно като студен камък в дълбок кладенец. Чул се плисък и тихо се разнесли вълните. Всички въздъхнали, сякаш задухал летен вятър. Мъжете леко се изкикотили, жените се оживили.

— Но — отвърнал господин Гомес, отпускаяки се назад, — ние всички сме женени. Ергени нямаме.

— О — казали мъжете и се върнали към своето уние, в горещата нощ, пушейки безмълвно.

— Тогава — изпелтечил господин Вилянсол, повдигайки рамене и стискайки зъби, — това трябва да го направи някой от нас! — И отново задуха нощния бриз, изпълвайки хората с благоволение. — Сега няма място за егоизъм! — обявил господин Вилянсол. — Един от нас е длъжен да го направи. — При тези думи, хората из вестибюла, примигвайки, го наобиколили.

— Тоест вие ще го направите, господин Вилянсол? — Очаквали да чуят. Той се сковал. Цигарата едва не паднала измежду пръстите му.

— Да, ама аз... — възразил той.

— Вие — възкликнали те. — Да?

Вилянсол замахал нервно с ръка:

— Аз имам жена и пет деца, едното съвсем невръстно!

— Ама ние всички сме женени, а това е ваша идея и вие сте длъжен да имате храбростта да не отстъпвате от своите убеждения, господин Вилянсол — заговорили вкупом. Вилянсол много се изплашил и замълчал, боязливо поглеждайки към жена си. Тя стояла, уморено вдъхвайки от нощния въздух и опитвайки се да го разгадае.

— Аз така се уморих — тъжно произнесла.

— Тина — понечил той.

— Ще умра ако не заспя — оплакала се тя.

— Да, но, Тина...

— Ще умра и ще ми донесат много цветя и ще ме погребат, ако не си почина поне малко — промърморила тя.

— Колко зле изглежда — отбелязали останалите. Господин Вилянсол се поколебал само за миг. Той потупал белите и бледи пръсти на своята жена, докоснал с устни горещите ѝ бузи. Без нито дума повече напуснал партера.

Те дочували стъпките му по стъпалата, после горе — на третия етаж — където врецяла госпожа Наварес. Мъжете отново запалили цигари, захвърляйки кибритените клечки, шепнейки, досущ вятър; жените се засуетили около тях, непрестанно приближавайки се и заговаряйки госпожа Вилянсол, подпряна на перилата. Под изтощените ѝ очи се виждали сенки.

— Ето сега — тихо прошепнал един от мъжете, — господин Вилянсол вече е горе! — хората затихнали.

— А сега — въздъхнал мъжът, с театрален шепот, — господин Вилянсол чука на вратата ѝ. — Чук! Чук! Всички мълчали, затаили дъх.

— А сега госпожа Наварес, по случай нарушеното ѝ спокойствие, започва да вие с нови сили! — от горния етаж се донесъл пронизителен вопъл.

— А сега — започна да си представя мъжът, навел се и леко махайки с ръка, — господин Вилянсол умолява и умолява пред затворената врата — тихо, нежно. — Хората на партера напрегнато вдигнали брадички, опитвайки се през тройния слой дърво и гипс да видят горния етаж.

Виковете утихнали.

— А сега господин Вилянсол говори бързо-бързо, той моли, той шепне, той обещава — тихо коментирал мъжът. Виковете преминали в ридания, риданията в стонове и накрая всичко затихнало и се разтворило в дихания, биещи сърца и очакване.

Примерно след около две минути, потни и очакващи, стоящите във вестибюла чули от третия етаж щракването на резе, вратата се отворила и после се затворила под шепнещи звуци. Сградата затихнала. Тишината оживяла във всяка стая, досущ изгасена светлина.

Тишина, като хладно вино, се просмуквала по коридорите. Тишина, която се изсипвала от прозорците, тъй както хладния въздух от мазето. Хората неподвижно вдъхвали нейната прохлада.

— Ах — въздъхнали те. Мъжете захвърлили цигарите си и на пръсти влезли в затихналата сграда, а жените ги следвали. Скоро вестибюлът опустял. Хората плавали из прохладния дворец на тишината.

Госпожа Вилянсол с отсъстващ вид отворила своята врата.

— Трябва да направим на господин Вилянсол угощение — прошепнал някой.

— Да му запалим утре свещ.

Вратите се затворили. В своята хладна постеля се успокоявала госпожа Вилянсол.

— Той е толкова грижовен — полусънно помислила тя, затваряйки очи. — За това и го обичам.

Тишината я погалила с хладна ръка.

СЛЪНЦЕ И СЯНКА

Фотоапаратът изщрака като насекомо. Беше син металик, като едър бръмбар във фините, внимателно проучващи ръце на мъжа. Обективът проблясна на слънчевата светлина.

— Псст, Рикардо, махни се от там!

— Хей, ти там долу — извика Рикардо от прозореца.

— Рикардо, престани!

— Не ми казвай да престана, кажи им на тях да спрат. Слез долу и им кажи, или се боиш? — обърна се Рикардо към жена си.

— Не пречат на никого — отвърна жена му търпеливо.

Той я отблъсна, наведе се през прозореца и погледна към алеята.

— Хей, вие там! — извика той.

Мъжът с фотоапарата на алеята погледна нагоре, сетне продължи да фокусира машината върху дамата в соленобелите плажни панталонки, бялото горнище и зеления шал на квадратчета. Тя се облегна на напуканата мазилка на сградата. Зад нея едно тъмнокосо момче се усмихна, прикривайки устата си с ръка.

— Томас! — извика Рикардо и се обърна към жена си. — Блажени Иисусе, Томас е на улицата, собственият ми син седи и се смее!

Рикардо се втурна към вратата.

— Не прави нищо! — каза жена му.

— Ще им откъсна главите — каза той и излезе.

На улицата ленивата жена се протягаше на фона на олющената синя боя на парапета. Рикардо се появи точно на време да я види.

— Това е моят парапет — каза той.

Фотографът се разбърза.

— Не, не, просто правим снимки. Всичко е наред. Ще си ходим.

— Не, не е наред — каза Рикардо, а кафявите му очи проблеснаха. Той размаха сбръчканата си ръка. — Тя се подпира на къщата ми.

— Правим модни снимки — каза фотографът и се усмихна.

— И *сега* какво се очаква от мен? — Рикардо се обърна към синьото небе. — Да откача от тази новина ли? Да затанцувам като епилептичен светец?

— Ако става въпрос за пари, ами, ето ви банкнота от пет песо! — каза фотографът.

Рикардо отблъсна подадената му ръка.

— *Аз работя* за парите си. Вие не разбирате. Моля ви, вървете си.

Фотографът изглеждаше озадачен.

— Почакайте...

— Томас, прибирай се вкъщи!

— Ама, тате...

— Грхх — изрева Рикардо.

Момчето изчезна.

— Това *никога* не се е случвало преди — отбеляза фотографът.

— Отдавна беше време! Какво сме ние? Страхливци? — Рикардо се обърна към света.

Събираше се тълпа. Хората шепнеха, усмихваха се и се побутваха с лакти.

С дразнеща готовност фотографът затвори камерата с щракване и подхвърли на модела през рамо:

— Добре де, ще използваме другата улица. Там имаше подходяща пропукана стена и скосени сенки. Ако побързаме...

Момичето, което по време на размяната на реплики, беше стояло, нервно подръпвайки шала си, сега си събра комплекта с гримове и се втурна покрай Рикардо, но не и преди той да докосне ръката ѝ.

— Не ме разбирайте погрешно — бързо изговори той.

Тя се спря и примигна. Той продължи.

— Не съм ядосан на вас. Или на вашия... — Той кимна към фотографа.

— А на какво тогава? — попита фотографът.

Рикардо махна с ръка.

— Вие сте работещ човек, аз също. Ние всички сме работници. Трябва да си влизаме в положението. Но когато идвате в дома ми с фотоапарата си, тогава вече няма разбиране. Няма да позволя да използвате алеята ми заради хубавите ѝ сенки, или небето ми заради

слънцето му, или пък да използвате къщата ми, защото имало интересна пукнатина в стената! *Разбирате ли!* Ах, колко хубаво! Облегни се тук! Застани там! Седни ей тук! Клекни там! Задръж! Чух ви аз! Да не мислите, че съм глупак? Имам си книги в стаята. Виждате ли онзи прозорец? Мария!

Жена му подаде глава през прозореца.

— Покажи им книгите ми! — извика той.

Тя се засуети и замърмори, но миг по-късно показа една, после две, после половин дузина книги, все с извърнатата глава, като че ли бяха вмирисани риби.

— И още две дузини все такива има горе! — извика Рикардо. — Не говорите на някаква крава в гората, говорите с човек!

— Вижте — каза фотографът, докато бързо прибираше плаките. — Тръгваме си. Благодаря ви за нищо.

— Преди да си тръгнете, трябва да разберете за какво говоря — отвърна Рикардо. — Аз не съм злобен човек. Но мога много да се ядосам. Да не ви приличам на парче картон?

— Никой не е казал, че приличате на нещо. — Фотографът вдигна куфарчето си и понечи да тръгне.

— През две улици има фотограф — каза Рикардо вежливо. — Там имат картони с отпечатани снимки. Заставате пред тях. Пише ГРАНД ХОТЕЛ. Снимат ви и изглежда сякаш сте в „Гранд Хотел“. Разбирате ли какво имам предвид? Моята алея си е моята алея, моят живот си е моя живот, моят син си е моя син. Моят син не е картон! Видях ви как го подреждате на стената, ей така, за фон. Как му викаете на това... Да изглежда всичко привлекателно, а хубавата дама пред него?

— Става късно — отвърна фотографът, облян в пот. Моделът заприпка от другата му страна.

— Ние сме бедни хора — каза Рикардо. — Боята на вратата ни се лющи, стените ни се къртят и пропукват, канавките ни пушат на улицата, алеите ни са целите калдъръмени. Но ме обзема страшна ярост, когато ви гледам как преправяте нещата, като че ли съм го замислил така, като че ли още преди години съм накарал стената да се пропука. Да не мислите, че съм знаел, че ще дойдете и нарочно съм състарил боята? Или че съм знаел, че ще идвате и съм облякъл сина си

в най-мръсните му дрехи? Ние *не* сме студио! Ние сме хора и трябва да ни обръщате внимание като на хора. Ясен ли съм?

— Пределно ясен — отвърна фотографът забързан, без да го поглежда.

— Сега като знаете желанието ми и причините за това, ще постъпите ли приятелски и ще си отидете ли вкъщи?

— Много сте смешен — отвърна фотографът.

— Хей! — Бяха се присъединили към група от пет други модела и втори фотограф в подножието на широко каменно стълбище, терасирано като сватбена торта, и водещо към белия градски площад.
— Как си, Джо?

— Заснехме прекрасни кадри близо до Църквата на Светата Дева, имаше статуи без носове, чудесна работа — отвърна Джо. — За какво е тази връва?

— Абе тоя Панчо се пеняви. Изглежда сме се опрели на стената му и сме я съборили.

— Името ми е Рикардо. Къщата ми е непокътната.

— Миличка, тук ще го заснедем — каза първият фотограф. — Застани до свода на този магазин. Ей там има чудесна старовремска стена. — Той се взря в потайностите на фотоапарата си.

— Така ли! — Рикардо беше притихнал страховито. Гледаше ги как се подготвят. Когато бяха готови за снимката, той се втурна напред и викна на някакъв мъж, застанал на прага. — Хорхе! Какви ги вършиш?

— Само си седя — отвърна мъжа.

— Е — каза Рикардо, — това не е ли твоя свод? Нима ще им позволиш да го използват?

— Не ми пречи — отвърна Хорхе.

Рикардо го разтърси за рамото.

— Отнасят се със собствеността ти, като че ли е дома на някакъв филмов актьор. Не те ли обижда това?

— Не съм се замислял за това — Хорхе си зачопли носа.

— Пресвети Иисусе, човече, замисли се!

— Не виждам нищо лошо — отвърна Хорхе.

— Само мен ли на тоя свят не ме е страх да си отворя устата? — каза Рикардо, взрян в празните си ръце. — Само аз ли имам вкус? Да

не би този град да е направен от фалшиви пейзажи? Защо никой друг не иска да направи нещо по въпроса освен мен?

Тълпата ги беше последвала надолу по стълбите, като събираше новодошли по пътя си; беше добила внушителен размер, а и още се задаваха, привлечени от ядовитите крясъци на Рикардо. Той тропна с крака. Сви ръце в юмруци. Изплю се. Операторът и моделите го наблюдаваха притеснено.

— Искате ли един старомоден човек за фон? — ядно попита Рикардо фотографа. — Ще застана ей тук. Искате ли ме близо до тази стена, шапката — ей така, краката — ей тъй, светлината ей тъй да пада на сандалите, които сам съм си направил? Искате ли да поразширя ей тая дупка на ризата си, ей тъй, а? Ето! Лицето ми достатъчно потно ли е? Косата ми достатъчно дълга ли е, уважаеми господине?

— Стойте си там, ако желаете — отвърна фотографът.

— Няма да гледам в камерата — увери го Рикардо.

Фотографът се усмихна и вдигна машинката си.

— С една стъпка по-вляво, миличка. — Моделът се премести. — Сега завърти десния си крак. Така е отлично. Браво, браво. Задръж! — Моделът замръзна с повдигната брадичка.

Рикардо си събу панталоните.

— О, боже мой — възкликна фотографът.

Някои от моделките изпискаха. Тълпата се захили и се посбута. Рикардо безмълвно си вдигна панталоните и се опря на стената.

— Това достатъчно старовремско ли беше? — попита той.

— О, боже мой — промърмори фотографът.

— Хайде да идем долу на доковете! — каза асистентът му.

— Мисля и аз да отида там — подсмихна се Рикардо.

— Божичко, какво да правим с този идиот? — прошепна фотографът.

— Предложи му пари.

— Опитах се!

— Не си му предложил достатъчно — отвърна асистентът.

— Виж, ти изтичай да доведеш полицаи. Ще сложа край на това.

Асистентът се затича. Всички стояха наоколо, нервно пушеха цигари и наблюдаваха Рикардо изпод вежди. Някакво куче се приближи и набързо пусна една вода на стената.

— Вижте това! — извика Рикардо. — Какво изкуство! Каква шарка! Бързо, преди да го изсуши слънцето!

Операторът му обърна гръб и се загледа в морето.

Асистентът се появи забързан на улицата. Зад него един местен полицай крачеше спокойно. Асистентът трябваше да спре и да се върне назад, за да го подтикне да побърза. Полицаят го увери с жест, все така от разстояние, че денят още не е приключил и че като му дойде времето, ще пристигнат на мястото на каквото там бедствие ги очакваше.

Полицаят зае позиция зад двамата фотографи.

— Какъв е проблемът?

— Онзи мъж ей там. Искаме да го отстраните.

— Онзи мъж ей там изглежда просто се е облегал на стената — каза полицаят.

— Не, не, не става въпрос, че се облегал, вижте, ох, по дяволите — каза операторът. — Няма как да ви разкажа, освен ако не ви покажа. Заеми позата, миличка.

Момичето взе да позира. И Рикардо позира, усмихвайки се небрежно.

— Задръж!

Момичето замръзна.

Рикардо си свали панталоните.

Фотоапаратът каза „Клик!“

— Аха — каза полицаят.

— Ето, имаме доказателството в този стар фотоапарат, ако ви потрябва! — каза операторът.

— Аха — каза пак полицаят, без да помръдва, потърквай брадичката си с ръка. — Ясно. — Огледа сцената, все едно самият той бе аматьор-фотограф. Видя моделката със зачервено и нервно мраморно лице, калдъръма, стената и Рикардо. Рикардо тържествено си пушеше цигара на обедното слънце под синьото небе, а панталоните му бяха там, където рядко се намират мъжките панталони.

— Е, господин полицай? — попита операторът в очакване.

— И какво точно очаквате да направя? — попита полицаят, като си свали шапката и обърса мургавото си чело.

— Арестувайте този човек! Непристойно излагане!

— Аха — каза полицаят.

— Е? — попита операторът.

Тълпата замърмори. Всички хубави моделки гледаха чайките и океана.

— Онзи мъж до стената — каза полицаят. — Познавам го. Името му е Рикардо Рейес.

— Здравсти, Естебан! — провикна се Рикардо.

Полицаят му отвърна:

— Здравей, Рикардо.

Помахаха си.

— Доколкото виждам, нищо не прави — каза полицаят.

— Какво искате да кажете? — попита операторът. — Гол е като скала. Това е неморално!

— Този човек не върши нищо неморално. Просто си стои там — отвърна полицаят. — Е, ако правеше нещо особено, нещо ужасяващо за гледане, можех да взема мерки по случая. Обаче, тъй като той просто си стои там, без да помръдне ни крайник, ни мускул, не виждам нищо лошо.

— Ама той е гол, гол! — изкрещя операторът.

— Не разбирам. — Полицаят примигна.

— Човек просто не може да се разхожда насам-натам гол!

— Има голи хора и голи хора — отвърна полицаят. — Добри и лоши. Трезви и подпили. По моя преценка този човек не е пиян, по репутация е добър човек; да, гол е, но не прави нищо с голотата си, което по някакъв начин да пречи на обществото.

— Ти какво, да не си му брат? Или си му съучастник? — попита операторът. Изглеждаше, че може всеки момент да превърти и да почне да лае и да хапе, да се върти в кръг под изгарящото слънце. — Къде е справедливостта? Какво става тук? Хайде, момичета, ще отидем някъде другаде!

— Франция — каза Рикардо.

— Какво? — Фотографът се завъртя.

— Франция, викам. Или Испания — предложи Рикардо. — Или пък Швеция. Виждам съм хубави снимки на стени в Швеция. Ама нямат много пукнатини. Простете за предложението.

— Ще си направим снимките напук на вас! — Фотографът разтресе фотоапарата и юмрука си.

— Аз ще съм там — каза Рикардо. — Утре, вдругиден, на всички борби с бикове, на пазара, навсякъде, където отидете, и аз ще дойда, тихичко, изкусно. С достойнство, за да направя, това, което трябва.

Гледайки го, те знаеха, че говори истината.

— Кой си ти? За кого, по дяволите, се мислиш? — извика фотографът.

— Очаквах да ми зададете този въпрос — отвърна Рикардо. — Помислете за мен. Идете си вкъщи и мислете за мен. Стига да има един човек като мен в град с десет хиляди жители, светът ще продължи. Без мен всичко ще е хаос.

— Лека нощ, сестро! — каза фотографът и целият рояк госпожици, кутии за шапки, фотоапарати и несесери за гримове се оттеглиха надолу по улицата към доковете. — Почивка за обяд, дами. Ще измислим нещо по-късно.

Рикардо мълчаливо ги гледаше как се отдалечават. Не беше помръднал от мястото си. Тълпата все още го гледаше и се усмихваше.

А сега, помисли си Рикардо, ще тръгна нагоре по улицата към къщата си, където боята се лющи от вратата, където съм я докосвал хиляди пъти мимоходом, и ще вървя по камъните, които съм загладил от четиридесет и шест години ходене, и ще прокарам ръка по пукнатината в стената на собствената си къща — пукнатината от земетресението през 1930 година. Добре си спомням онази нощ, всички си бяхме по леглата, Томас още не беше роден, а Мария и аз бяхме много влюбени, и си мислехме, че силата на нашата любов е разтресла къщата, топла и силна в нощта, но всъщност земята трепереше, а на сутринта заварихме пукнатината в стената. После ще изкача стълбите към балкона с дантелената решетка на бащиния си дом, тая решетка той я направи с двете си ръце, и ще ям храната, която жена ми ще ми сервира на балкона, с книгите на една ръка разстояние. А синът ми Томас, който създадох от едното нищо, да, сред чаршафи, нека си го признаем, с добрата ми жена. Ще си седим, ще си ядем и ще си говорим, без фотографии, без фалшиви картони, без рисунки, без театрални мебелировки около нас. Но ние всички сме актьори, наистина изкусни актьори.

Като че ли в потвърждение на последната му мисъл, някакъв звук прониза ушите му. Той беше по средата на тържественото, с много достойнство и грация, вдигане на панталоните, за да ги пристегне с колана около кръста си, когато чу този прекрасен звук. Беше като гугукане на нежни гълъби във въздуха. Бяха аплодисменти.

Малката тълпа, взряна в него, докато играеше финалната сцена от пиесата преди антракта за обяд, видя с каква красота и джентълменско благоприличие си вдига панталоните. Аплодисментите се плиснаха като вълничка на брега на близкото море.

Рикардо им махна с ръка и се усмихна.

По път за вкъщи нагоре по баира, се здрависа с кучето, което беше намокрило стената.

ЛИВАДАТА

Срутва се стена, последвана от още една и още една; с глух тътен един град се сгромолясва в развалини.

Нощният вятър свири.

Светът лежи притихнал.

Лондон бе унищожен през деня. Порт Саид бе разрушен. От Сан Франциско бяха изтръгнати всички гвоздеи. Глазгоу вече не съществува.

Изчезнали са завинаги.

Глухо похлопват дъски от вятъра, пясъкът стене и се разпилява на малки вихрушки в замрелия въздух.

По пътя към сивите купища развалини идва старият нощен пазач, за да отключи портата във високата ограда от бодлива тел, спира и стои загледан отвъд нея.

Там, на лунната светлина, лежат Александрия, Москва и Ню Йорк. Там, на лунната светлина, лежат Йоханесбург, Дъблин и Стокхолм. И Клируотър, Канзас, Провинстаун и Рио де Жанейро.

Точно този следобед старецът видя как се случи това, видя как колата с рев се понесе навън отвъд оградата от бодлива тел, видя сухите, обгорели от слънцето мъже в онази кола, мъжете в луксозни черни костюми от мек вълнен плат, с проблясващи върху ръкавите им златни бутанели, искрящи златни часовници и заслепяващи очите пръстени, и как запалват своите луксозни цигари с гравирани запалки...

— Ето, господа. Каква бъркотия. Вижте какво направиха дъждовете с това.

— Да, сър... зле е, мистър Дъглас!

— Бихме могли да спасим поне Париж.

— Да, сър!

— Но, по дяволите! Дъждът направо го е деформирал. А ето ви Холивуд! Накъсайте го! Заличете го! Можем да използваме тази земя за друго. Изпратете някоя бригада от разрушители днес!

— Да, сър, мистър Дъглас!
Колата се отдалечи с рев и изчезна.

А сега е нощ. И старият нощен пазач стои вътре зад оградата.

Той си спомня какво се случи същия този тих следобед, когато пристигна бригадата.

Удари на чук, скърцане на триони, тракане, сгромолясване и кънтене. Прахоляк и тътен, тътен и прахоляк!

И целият този свят се разклати из основи — полетяха гвоздеи, летви и хоросан, прагове и прозорци от целулоид и град след град, един подир друг се срутваха с трясък и замираха неподвижно.

Ужасяващ грохот, тътен, който се отдалечава, и после отново — само тихият вятър.

Нощният пазач сега върви бавно напред из пустите улици.

В един миг той е в Багдат — просяци се търкалят в невероятна мръсотия, жени с ясни, сапфирени очи се усмихват зад воалите си от високите тесни прозорци.

Вятърът носи пясък и конфети.

Жените и просяците изчезват.

И всичко наоколо е отново само скелети, само макети, изрисувани с маслени бои брезенти и подпори, означени с името на това студио, а зад фасадите на тези сгради няма нищо освен нощ, празно пространство и звезди.

Старецът измъква чук и няколко дълги гвоздеа от сандъчето с инструментите си; оглежда се наоколо сред отпадъците, докато открива дузина хубави, здрави дъски и парче все още здрав брезент. Взима лъскавите стоманени гвоздеи в грубоватите си пръсти — гвоздеи с една главичка.

И той започва наново да сглобява Лондон, чука ли чука, дъска след дъска, стена след стена, прозорец след прозорец, чука ли чука, все по-силно и по-силно, стомана в стомана, стомана в дърво, дъските стърчат към небето, работи и приближава полунощ, нямат край тези негови удари, паузите, докато намества дъските и пак удари.

— Ей, *ти*, там!

Старецът спира.

— Ти, нощен *пазачо*!

Изад сенките бързо се приближава някакъв непознат в работен комбинезон и извиква:

— Хей, как те викат?

Старецът се обръща.

— Смит ме викат.

— Окей, Смит, какво по дяволите те е прихванало?

Пазачът мълчаливо разглежда непознатия.

— Кой сте *вие*?

— Кели, началникът на бригадата на разрушителите.

Старецът кимва.

— А-а. Онези, дето срутиха всичко. Доста свършихте за днес. Защо не сте си вкъщи, да се поперчите с това?

Кели се изкашля и плюе.

— Трябваше да проверя някаква машинка там, в макета на Сингапур.

Той избърса устата си...

— Хайде, Смит, какво за бога си намислил? Хвърли този чук. Нима ще построиш всичко отново! Ние го разрушаваме, а ти го строиш наново. Полудял ли си?

Старецът кимва.

— Може и да съм. Но някой трябва да го построи отново.

— Виж какво, Смит. Аз си гледам *моята* работа, ти си гледай *твоята* и всеки ще е доволен. Но не мога да те оставя да се бъркаш тук, нали разбираш? Ще те предам на мистър Дъглас.

Старецът продължава да чука.

— Обадете му се. Изпратете го тук. Искам да говоря с него. *Той* е лудият.

Кели се изсмива.

— Майтапиш ли се? Дъглас не се среща с никого.

Махва рязко с ръка, после се навежда, за да разгледа току-що завършената работа на Смит.

— Ей, я почакай! Какви гвоздеи използваш? С една глава? Я остави това! Ще ни струва ужасно много усилия да ги измъкнем утре!

Смит обръща глава и поглежда за миг другия мъж, който се поклаща там.

— Е, близко до разума е, че е невъзможно да се сглоби този свят с кофражни гвоздеи с две глави. Измъкват се твърде лесно. Трябва да

се използват гвоздеи с една глава и да се набиват здраво. Ето *така!*

Той нанася удар със страхотна сила върху един стоманен гвоздей, от което гвоздеят изчезва напълно в дъската.

Кели поставя ръце на кръста си.

— Ще ти дам още една възможност. Престани да сглобяваш всичко това и все едно че не съм те видял.

— Млади човече — каза нощният пазач и продължава да чука, докато говори, замисля се и прибавя. — Дошъл съм тук дълго преди вие да сте се родили. Бях тук, когато всичко *това* бе само една обикновена ливада. Имаше вятър, от който по ливадата се втурваха вълни. Повече от тридесет години наблюдавах как расте, докато целият свят бе построен тук. Аз живях тук с *него*. Живях хубаво. Сега за мен той е *истинският* свят. Онзи свят там вън, отвъд оградата, е мястото, където прекарвах времето си в сън. Имам мъничка стая на една малка уличка, виждам разни надписи, чета за войни и непознати лоши хора. Но тук...? Тук аз имам целия свят на едно място и в него цари мир. Разхождам се из градовете на *този* свят тук от 1920 г. Всяка нощ, ако пожелаея, в един часа посред нощ закузвам в някой бар на Шанз-Елизе! Мога да си взема чудесно сладко вино от едно улично кафене в Мадрид, ако поискам. Или пък аз и каменните водоливници, високо там горе — виждате ли ги, на върха на Нотр Дам — можем да различаваме важни държавни въпроси и да вземаме важни политически решения!

— Да, татенце, разбира се.

Кели махва нетърпеливо.

— А сега идвате вие, събаряте го с един ритник и оставяте само онзи свят там навън, който не е научил *най-важното* за мира, онова, което съм научил аз, докато съм гледал тази земя тук, вътре зад оградата. И така идвате вие, унищожавате всичко и вече никъде няма мир. Вие и вашите разрушители, така горди със своите разрушения. Събаряте малки и големи градове, цели области!

— Трябва да се живее — казва Кели. — Имам жена и деца.

— Така казват всички. Имат жени и деца. И продължават — събарят, унищожават, убиват. Получили са *заповед*. Някой им е *наредил*. Трябвало е да изпълняват.

— Стига приказки, дай този чук!

— Не се приближавай повече!

— Ей ти, луд, стар...

— Този чука може да свърши по-добра работа от това да зачуква гвоздеи!

Старецът запраща чука и той изсвистява във въздуха; разрушителят отскача назад.

— По дяволите — възкликва Кели, — ти си луд! Ще се свържа с централното студио; ще докараме за нула време няколко полицаи тук. Боже мой, в един момент строиш всичко наново и приказваш налудничави неща, но откъде да знам, че след две минути няма да се побъркаш съвсем и да започнеш да заливаш с бензин, да подпалваш с кибрит!

— Не бих повредил и най-малката частица от това място с огън и вие го знаете — казва старецът.

— Би могъл да опожариш цялото това проклето място, по дяволите — казва Кели. — Слушай, старче, ти само почакай *тук!*

Разрушителят се обръща и се затичва към селата, разрушените градове и заспалите двуизмерни градчета от този нощен свят и след като заглъхват стъпките му, се чува музика, която вятърът изтръгва от дългите сребърни струни от бодлива тел, а старецът чука ли чука, избира дълги дъски и издига стени, докато накрая настъпва миг, когато устата се задъхва, сърцето едва не се пръсва; чукут пада от разтворените му пръсти, стоманени гвоздеи звънват като монети по паважа и старецът извиква сам на себе си:

— Няма смисъл, няма смисъл. Не мога да възстановя всичко пак, преди да пристигнат. Нужна ми е нечия помощ, не зная какво да правя.

Старецът оставя чука си да лежи на пътя, тръгва без посока и сякаш без никаква друга цел освен намерението да се поразходи за последен път, да хвърли последен поглед и да се прости с всичко, което е там или пък се е намирало по-рано там, в този свят. И така той върви, навсякъде около него се спускат сенки върху тази земя в този късен час и сенките са всякакви по вид и размери — сенки на сгради, сенки на хора. Той не гледа право в тях, не, защото ако ги погледне, всички те ще се разпаднат. Не, той просто си върви надолу край Пикадили Съркьс... ехото от стъпките му... или по Rue de la Paix... от дрезгавата кашлица... или пък Пето авеню... и той не поглежда ни надясно, ни наляво. А навсякъде около него в тъмнеещите врати и опустели прозорци са застанали многобройните му приятели, неговите добри,

неговите най-добри приятели. Някъде далеч се чува свистене на пара и глухото бръмчене на машина за еспресо, цялата от сребро и хром, нежна италианска песен... потрепващи в тъмнината ръце над струните на балалайките, шумоленето на палмите, удар на барабани, звън на камбани, звънтят малки звънчета, шум от тупналите в меката нощна трева посред лято ябълки, които съвсем не са ябълки, а боси женски нозе танкуват бавно в кръг под тихите удари на камбаните и звъntenето на мъничките златни звънчета. Чува се хрупането на царевични зърна, смилани от черни воденични камъни, цвърченето на царевични питки в горещото олио, пращенето на въглените, от които изхвърчат хиляди светулки от искри, когато някой ги раздухва с уста или размахва палмово листо; навсякъде лица и силуети, навсякъде раздвижване и жестове, и призрачни огънове, от които изплуват във въздуха като от огнена вода магическите, озарени от факлите лица на испанските циганки, от устните им се леят песни за живота, необикновен, странен и тъжен. Навсякъде сенки и хора, навсякъде хора и сенки, и песен, и музика.

Нима това е само... вятърът?

Не. Всичките тези хора са тук. Те са тук от много години насам.
А утре?

Старецът спира, притиска ръце към гърдите си.

Те никога вече няма да бъдат тук.

Чува се клаксон.

Отвъд портата от бодлива тел — врагът! Отвъд портата — малка черна полицейска кола и огромна черна лимузина от отдалеченото на три мили студио.

Клаксонът свири!

Старецът се вкопчва в стъпенката на една стълба и започва да се изкачва, а пищенето на клаксона го тласка все по-нагоре и по-нагоре. Портата се сгромолясва; врагът с рев минава през нея.

— Ето го там!

Ослепителните фарове на полицейската кола осветяват градовете в ливадата; те разкриват бездиханните брезентови куполи от декорите на Манхатън, Чикаго и Чангкинг! Светлината блести в имитациите на каменните кули на катедралата Нотр Дам, спира се на мъничка

фигурка, която балансира по тесния пасаж над Нотр Дам, изкачва се нагоре и нагоре, там, където нощта и звездите бавно са се поспрели.

— Ето го, мистър Дъглас, на върха!

— Боже милостиви! Човек не може да прекара поне една нощ в някоя тиха компания, без...

— Той пали клечка кибрит! Извикайте пожарната команда!

На върха на Нотр Дам нощният пазач поглежда надолу, закрил с ръка клечката, за да не изгасне от лекия ветреца, вижда полицията, работниците и продуцента в тъмен костюм — огромен мъж, който гледа нагоре към него. Тогава той бавно обръща клечката, скрива я в шепата си и я поднася към върха на пурата си. Запалва пурата и бавно изпуска кълбета дим.

Той извиква:

— Мистър Дъглас там долу ли е?

Един глас извиква в отговор:

— Каква работа имате с мен?

Старецът се усмихва.

— Качете се сам! Вземете и оръжие, ако искате! Настоявам само за кратък разговор!

Гласовете отекват в огромния църковен двор:

— Не *отивайте*, мистър Дъглас!

— Дайте ми пистолета си. Да приключваме по-бързо тук, за да се връщам на тържеството. Прикривайте ме, ще бъда предпазлив. Не искам тези макети да изгорят. Само дървеният материал тук струва два милиона долара. Готови ли сте? Тръгвам.

Собственикът на киностудиото се изкачва по стълбата в нощта, нагоре по скелето на Нотр Дам, към мястото, където старецът се е облегал на един гипсов водоливник и мълчаливо пуши пурата си. Собственикът спира, наполовина подал се от отвора с насочен пистолет.

— Е, Смит. Не мърдайте от мястото си.

Смит тихичко изважда пурата от устата си.

— Не се бойте от мен. Не съм луд.

— Не бих се обзаложил.

— Мистър Дъглас — каза нощният пазач, — чели ли сте разказа за онзи човек, който пътувал в бъдещето и намерил всички там обезумели? *Всички* до един. Но тъй като те всички били луди, то те не

знаели, че са луди. Всички се държали еднакво, затова се мислели за нормални. И тъй като нашият герой бил единственият разумен, то той не бил нормален за тях; ето защо именно *той* бил лудият. Поне за *тях*. Да, мистър Дъглас, лудостта е относителна. Зависи кой кого в какъв калъп е поставил.

Собственикът псува тихичко.

— Не съм се покатерил тук, за да си приказваме цяла нощ. Какво искате?

— Искам да говоря със Създателя. Това сте вие, мистър Дъглас. Вие създадохте всичко това. Вие дойдохте тук един ден, докоснахте с магическа пръчка земята и извикахте:

„Нека тук бъде Париж!“

И там се *появи* Париж: улици, бистра, цветя, вино, сергии за книги и т.н. А вие плеснахте отново с ръце.

„Нека там бъде Константинопол!“

И *той* се появи! Вие плясвахте с ръце хиляди пъти и всеки път се появяваше нещо ново, а сега си мислите, че с едно *последно* плясване на ръцете си, можете да превърнете всичко в развалини. Но, мистър Дъглас, не е чак толкова лесно!

— Притежавам петдесет и един процента от капиталите на това студио!

— Но студиото принадлежало ли ви е някога наистина? Сетили ли сте се някога да дойдете с колата си тук късно някоя нощ, да се изкачите на тази катедрала и да видите какъв *чуден* свят сте създали? Не сте ли се питали някога, дали не би било добра идея да седнете тук с мен и приятелите ми и да изпиете чашка сладко ябълково вино нас. Е, добре... Ябълковото ми вино има миризма, вид и вкус на кафе. Малко въображение, господин Създателю, малко въображение. Но не, вие никога не наобиколихте насам, не се изкачихте тук, никога не се огледахте, не се послушахте, въобще не ви интересуваше. Винаги имаше тържества някъде другаде. А сега, твърде късно, без да ни питате, вие искате да разрушите всичко. Може да притежавате петдесет и един процента от капитала на студиото, но не сте собственик на всички *тях*.

— Кои *тях*? — извика собственикът. — Каква е цялата тази работа около „Гях“?

— Трудно е да се обясни. Хората, които *живеят* тук.

Нощният пазач простира ръка в пустото пространство наоколо към полуразрушените градове и нощта.

— Толкова филми бяха снимани тук през всичките тези дълги години. Тълпи се движеха по улиците в костюми, говореха на хиляди езици, пушеха цигари, лули от морска пяна и персийски наргилета. Танцуваха танцьорки. Какъв блясък, о, какъв блясък! Жени с воали се усмихваха от високите балкони. Маршируваха войници. Играеха деца. Сражаваха се рицари в сребърни доспехи. Имаше магазинчета за портокалов чай. Хората сърбаха чай вътре и говореха на езика на лондонското простолудие. Биеха гонгове. Викингите кръстосваха с кораби моретата.

Собственикът се изкачва на покрива, сяда върху дъските и вече по-слабо стиска пистолета в ръка. Той сякаш поглежда стареца първо с едното си око, после с другото, слуша го с едното си ухо, после с другото и поклаща замислено глава.

Нощният пазач продължава:

— И някак, когато тълпите и хората с камерите, микрофоните и цялото оборудване си тръгнаха и вратите се затваряха, а те потегляха в огромните си коли, някак си нещо от всички тези хиляди различни хора оставаше. Онова, което бяха или се *преструваха*, че са, остана и след тях. Чуждите езици, костюмите, онова, което вършеха, онова, за което мислеха, техните култове и тяхната музика, всички тези и дребни, и големи неща оставаха след тях. Далечните пейзажи. Уханието. Соленият вятър. Морето. Всичко това е тук тази нощ, ако се вслушате.

Собственикът и старецът се вслушват върху голите подпори на катедралата, лунната светлина блести в очите на гипсовите водоливници, вятърът изтръгва шепот от каменните уста, долита ехото от хиляди земи, събрани в тази една земя там долу, раздухвана, посипвана от прах и изложена на този вятър, с хиляди жълти минарета и млечнобели кули, цели площади, потънали в зеленина, все още непокътнати сред стотиците купища развалини и цялата подрънва със своите струни от жици и дървени летви, като огромна арфа от стомана и дърво, а вятърът носи този свой звук високо, тук горе, в небето, до тези двама мъже, които стоят заслушани, на разстояние един от друг.

Собственикът се изсмива и поклаща глава.

— Вие *чухте* — казва нощният пазач. — Вие *наистина* чухте, нали? Виждам го по лицето ви.

Дъглас пхва оръжието в джоба на самото си.

— Щом се ослушваш за нещо, винаги ще го чуеш. Допуснах грешка, че се заслушах. Трябвало е да станете писател. Бихте могли да изместите шест от моите най-добри драматурзи. Е, и какво ще кажете... готов ли сте да слезете отгук сега?

— Вие сте почти любезен — казва нощният пазач.

— Не зная защо го правя. Развалихте ми една хубава вечер.

— Така ли? Не чак дотам, нали? Малко разнообразие, бих казал. За тонус, може би.

Дъглас тихо се смее.

— Вие изобщо не сте опасен. Вие просто имате нужда от компания. Работата ви... всичко останало отива по дяволите и вие се чувствувате самотен. Не мога обаче докрай да ви разбера.

— Искате да кажете, че ви накарах да се размислите? — пита старецът.

Дъглас изсумтява.

— След като си живял достатъчно дълго в Холивуд, си имал възможност да срещаш всякакви типове. Освен това никога по-рано не съм се качвал тук горе. Както казвате, гледката наистина е съвършена. Но, по дяволите, не проумявам защо трябва да се безпокоите за всички тези боклуци. Какво означават те за вас?

Нощният пазач се отпуска на едното си коляно, потупва едната си ръка в дланта на другата и излага своето становище.

— Ето. Както вече казах, вие дойдохте тук преди много години, плеснахте с ръце и от земята се пръкнаха триста града! После прибавихте петстотин други нации, държави, народи, религии и политически организации вътре зад тази ограда от бодлива тел. Възникнаха проблеми! О, те бяха невидими на пръв поглед. Те бяха във вятъра и пространството помежду. Но бедите бяха същите, както и в света ей там, отвъд оградата — разпавии, бунтове и невидими войни. Ала накрая всичко се укроти. Искате ли да знаете защо?

— Ако не исках, нямаше да седя тук горе и да мръзна.

„Малко нощна музика, моля“ — мисли си старецът и размърдва пръсти във въздуха като човек, който свири подходяща и хубава музика за фон на всичко, което има да каже...

— Защо вие свързахте Бостон с Тринидад — казва той тихо, — част от Тринидад се връзва в Лисабон, част от Лисабон опира в Александрия, Александрия е придагък на Шанхай посредством множество малки кукички и гвоздеи помежду им, като в Чатануга, Ошкош, Осло, Суийт Уотър, Суисон, Бейрут, Бомбой и Порт Артур. Застрелвате някого в Ню Йорк, а той залита напред и пада мъртъв в Атина. Взимате политически подкуп в Чикаго, а някой в Лондон отива в затвора. Обесвате някой негър в Алабама, а народът на Унгария трябва да го погребете. Мъртвите евреи от Полша задръстват улиците на Сидни, Портланд и Токио. Забивате нож в корема на някакъв човек в Берлин, а той се подава от гърба на някой фермер в Мемфис. Всичко е толкова *близко*, в такава непосредствена близост. Ето защо тук има мир. Ние всички сме така нагъсто, че *трябва да има мир* или нищо няма да остане! Един пожар би унищожил всички ни, без значение кой го е подпалил и по каква причина. Така че всички хора, спомените, както искате ги наречете, които са тук, са се укротили и това е техният свят, един хубав свят, един прекрасен свят.

Старецът спира, облизва бавно устни и си поема дъх.

— А утре — продължава той — вие ще го разклатите из основи и ще го сринете.

Старецът стои приведен там още миг, после става на крака и се оглежда наоколо към градовете и хилядите сенки в тях. Огромната хоросанова катедрала стене и се олюлява от нощния вятър напред-назад, люшка се като в летен прибой.

— Е — обажда се Дъглас най-последно, — ще... ще слизаме ли вече?

Смит кимна.

— Казах каквото имах за казване.

Дъглас се скрива, а пазачът слуша как по-младият слиза надолу, надолу по стъпалата и тесните пасажи в нощта. После, след кратко колебание, старецът се улавя за стълбата, измърморва нещо под носа си и започва дългото спускане надолу в сенките.

Полицията на студиото, няколкото работници и някои дребни служители на закона потеглят с колите си. Само една огромна черна кола чака отвън портата на оградата от бодлива тел, докато двамата мъже стоят и разговарят сред градовете на ливадата.

— Какво ще правите сега? — пита Смит.

— Ще се върна на празненството, предполагам — отвърща собственикът.

— Ще ви бъде ли забавно?

— Да...

Собственикът се поколебава.

— Разбира се, че ще е забавно.

Той поглежда към дясната ръка на нощния пазач.

— Не ми казвайте, че сте взели отново чука, който Кели спомена, че сте използвали. Ще започнете да строите отново ли? Не се отказвате, така ли?

— А вие бихте ли се отказали, ако сте последният строител, а всички останали са рушители?

Дъглас тръгва редом със стареца.

— Е, може би ще се видим някога пак, Смит.

— Не — казва Смит, — няма да съм тук. Всичко това няма да е тук. Когато се върнете пак, ще бъде твърде късно.

Дъглас спира.

— По дяволите, по дяволите! Какво искате да направя?

— Нещо съвсем простичко. Оставете всичко това да си стои тук. Оставете тези градове непокътнати.

— Не мога да направя това! По дяволите! От търговски съображения. Трябва да се разрушат.

— Мъж с истински нюх в бизнеса и с малко въображение би могъл да измисли доходна причина, за да ги остави — настоява Смит.

— Колата ми ме чака! Как да се измъкна оттук?

Собственикът кривва край натрошена зидария, прекосява някакви развалини, като отритва дъски от пътя си, обляга се за миг върху хоросанови фасади и подпори. Прах се изсипва от небето като дъжд.

— Пазете се!

Собственикът се препъва сред грохот от прахоляк и лавини от тухли; той опипва, полита да падне, старецът го улавя и го издърпва.

— Скачайте!

Те отскачат и половината от постройката бавно се сгромолясва в купчини, планини от стар картон и летви. Огромно кълбо прах се издига нагоре във въздуха.

— Добре ли сте?

— Да. Благодаря. Благодаря.

Собственикът поглежда към срутената постройка. Прахът се разнася.

— Вие май ми спасихте живота.

— Едва ли. Повечето от тухлите са картонени. Можехте да се изпонарежете и понатъртите малко.

— Няма значение, благодаря ви. Каква беше тази постройка, която се срути?

— Романска селищна кула, построена през 1925 г. Не се приближавайте до останките; може да се срутят.

— Ще внимавам.

Собственикът пристъпва внимателно за да застане край стърчащите все още стени.

— По дяволите, ами че... аз бих могъл да съборя цялата тази сграда само с един пръст.

Той демонстрира; сградата се накланя, потреперва и заскърцва. Собственикът бързо отстъпва назад.

— Бих могъл в един миг само да я съборя.

— Но няма да го направите — казва пазачът.

— Няма ли? Какво значение има една френска къща в повече или по-малко толкова късно през нощта?

Старецът хваща ръката му.

— Заобиколете отгук, за да минете от другата страна на къщата.

Те минават откъм другата страна.

— Прочетете тази табела — казва Смит.

Собственикът щраква със запалката си, вдига пламъчето, за да може да види и прочита:

— „ПЪРВА НАЦИОНАЛНА БАНКА МЕЛИН ТАУН“

Прави пауза.

— ... ИЛИНОИС — продължава той съвсем бавно.

Сградата стои там под ярката светлина на звездите и мекото сияние на луната.

— От едната страна...

Дъглас балансира с ръцете си като везни.

— ... френска кула. От другата...

Той прави седем крачки надясно, седем наляво и наднича.

— ... „ПЪРВА НАЦИОНАЛНА БАНКА“. Банка, Кула. Кула. Банка. Е, да ме вземат мътните!

Смит се усмихва и казва:

— Все още ли искате да съборите френската кула, мистър Дъглас?

— Почакайте минутка, почакайте, постойте, постойте — казва Дъглас и внезапно забелязва сградите, които се издигат пред него.

Той бавно обикаля в кръг; очите му шарят нагоре и надолу, от едната страна, от другата; очите му се стрелкат ту към това, ту към онова, забелязват това, забелязват онова, изучават, струпват, разместват и изучават отново. Той тръгва мълчаливо. Те крачат из градовете на ливадата, през високи треви и диви цветя, към, във и през руини и полусрутени пострройки, към, във и през оцелелите улици, села и градове.

Започва един безкраен поток от въпроси и отговори, докато вървят: Дъглас пита, нощният пазач отговаря. Дъглас пита, нощният пазач отговаря.

— Какво е това ей тук?

— Будистки храм.

— А от другата му страна?

— Дървената колиба, в която се е родил Линкълн.

— А тук?

— Църквата „Сейнт Патрик“ в Ню Йорк.

— А от обратната ѝ страна?

— Руска православна църква в Ростов!

— Какво е *това*?

— Вратата на замък на Рейн!

— А *отвътре*?

— Инсталация за точене на газирана вода в Канзас Сити.

— А тук? А тук? А ей *там*? А онова какво е? — пита Дъглас. — Това какво е? А онова! А ей *там*?

Те сякаш тичат, втурват се, крещят из всичките тия градове, тук, там, навсякъде, нагоре, надолу, навътре, навън, изкачват се, слизат, търсят, ровят, отварят и затварят врати.

— А това, а това, а това, а *това*!

Нощният пазач казва всичко, каквото има за казване.

Сенките им тичат пред тях по тесни улички и просторни булеварди — истински реки от камъни и пясък.

Двамата обикалят наоколо и разговарят шумно; те бързат навсякъде и се връщат обратно натам, откъдето са тръгнали.

Замлъкват отново. Старецът се е умълчал заради това, че е казал всичко, а собственикът се е умълчал след слушането, спомените и старанието да подреди всичко това в главата си. Той стои и разсеяно рови за кутията с цигарите си. Необходима му е цяла една минута, за да я отвори, като следи всяко действие, замисля се над него и най-после поднася кутията към пазача.

— Благодаря.

Те запалват, потънали в мисли. Изпускат кълба дим от цигарите си и наблюдават как се разстила.

— Къде е този ваш проклет чуку? — пита Дъглас.

— Тук — отвръща Смит.

— Имате ли гвоздеи у себе си?

— Да, сър.

Дъглас всмуква дълбоко от цигарата си и шумно издишва.

— Окей, Смит, залавяйте се за работа.

— Какво?

— Нали чухте. Заковете сам онова, което успеете, докато сте на работа. По-голямата част от онова, което вече е изпокъсано, е безвъзвратно изгубена. Но всякакви парченца и частици, които са подходящи и ще изглеждат поносимо — сглобете ги. Слава богу, все още са останали и доста здрави неща. Необходимо ми беше много време, за да го проумея. Човек с нюх в бизнеса и малко въображение, казахте вие. Това тук е целият свят, казахте вие. Трябвало е да го видя още преди години. Ето го тук целия вътре зад оградата, а аз бях твърде сляп, за да предвидя какво би могло да се направи с него. Световната Федерация в собствения ми заден двор и аз да я отритвам. Бог да ми е на помощ, имаме нужда от повече луди хора и нощни пазачи.

— Знаете ли — казва нощният пазач, — остарявам и ставам някак особен. Не бихте си позволили да си правите майтап с чувствата на един старец, нали?

— Няма да ви давам обещания, които не ще мога да спазя — казва собственикът. — Ще обещавам само, че ще опитам. Съществува голяма вероятност да успеем. Ще стане хубав филм, в това няма

съмнение. Бихме могли да го снимаме целия тук, вътре зад оградата, да го снимаме в десет варианта след Коледа. И за сценария няма да се двоумим. Вие ни го осигурихте. Той е ваш. Няма да е трудно да накараме някои драматурзи да поработят над него. Добри драматурзи... Може да е само късометражен, двадесетминутен филм, но бихме могли да покажем всички градове и страни тук, облегли се един на друг, опора един за друг. Тази идея наистина ми харесва. Харесва ми много, повярвайте ми. Филм като този бихме могли да покажем на всеки човек, където и да е по света, и хората ще го харесат. Никой не би го пропуснал, ще бъде толкова внушителен.

— Приятно ми е да ви слушам, като говорите така.

— Надявам се, че ще продължа да говоря така — каза собственикът. — На мен не може да ми се има доверие. Аз самият си нямам доверие. По дяволите, един ден съм обладан от възторг, а на другия ентусиазмът ми се охлажда. Може би ще се наложи да ме удряте по главата с този чука, за да ме поддържате във форма.

— С удоволствие — казва Смит.

— И, ако започнем работа над филма — казва по-младият, — вярвам, че вие самият ще можете да ни помогнете. Познавате всичко тук вероятно по-добре от който и да е друг. Всякакви предложения, които бихте пожелали да направите, ще изслушаме с радост. После, след като завършим филма, предполагам, че няма да имате нищо против да ни оставите да разрушим останалото от този свят, така ли е?

— Бих дал позволение — казва пазачът.

— Е, ще отзова кучетата за няколко дни и ще видим какво ще се случи. Ще изпратя снимачен екип утре, за да видим кое ще можем да подготвим за снимки. Ще изпратя драматурзи. Вероятно ще можете да си побърбите с всички тях. Дявол да го вземе. Ще го осъществим.

Дъглас се обръща към портата.

— Междувременно използвайте чука си, както желаете. Ще се видим. Боже мой, замръзнал съм.

Те се забързват към портата. По пътя старецът намира кутията с вечерята си там, където я е оставил преди няколко часа. Взема я, изважда термоса и го разклаща.

— Какво ще кажете за една глътка, преди да тръгнете?

— Какво имате? От онова ябълково вино, с което ми надухте ушите?

— От 1876.

— Е, нека да си пийнем тогава.

Термосът е отворен, а от излятата в чашата течност се вдига пара.

— Заповядайте — казва старецът.

— Благодаря. За вас!

Собственикът пие.

— Хубаво е. Ах, дяволски хубаво е!

— Може и да има вкус на кафе, но ви уверявам, че е най-прекрасното вино, поставено някога в термос.

— Можете спокойно да го повторите пак.

Двамата стоят сред градовете на света на лунната светлина, пият горещото питие и старецът си спомня нещо.

— Има една стара песничка, която подхожда за сега, една пиянска песничка, мисля, дето всички ние тук, вътре зад оградата, пеем, когато имаме настроение за това, когато се заслушам добре и вятърът свири в телефонните жици. Започва така:

*Вечната компания, в пиенето дружна,
все едни и същи
тръгваме си вкъщи.
Водим се по пътя, сякаш начертан,
и да се делим пак кому ще е нужно,
затова се дръжте,
както в зида яко вкопчил се бръшлян.^[1]*

Те довършват кафето си в Порт о Пренс.

— Хей! — извиква внезапно собственикът. — Я остави тая цигара! Искаш да опожариш целия този проклет свят ли?

Те двамата поглеждат към цигарата и се усмихват.

— Ще внимавам — казва Смит.

— Довиждане — казва собственикът — *Наистина* закъснях за онова празненство.

— Довиждане, мистър Дъглас.

Куката на портата щраква при отварянето и затварянето, стъпките заглъхват, лимузината потегля и се отдалечава под лунната

светлина, оставя назад столиците на света и един старец, застанал
насред улиците им, вдигнал ръка да помахва.

— Довиждане — повтаря нощният пазач.

А после остава само вятърът.

[1] Стиховете преведе Тихомир Йорданов. — Б.пр. ↑

БОКЛУКЧИЯТА

Ето как минаваше работният му ден: ставаше още по тъмно, в пет часа сутринта, и измиваше лицето си с топла вода, ако бойлерът работеше или със студена, ако не работеше. Бръснеше се внимателно и разменяше няколко думи с жена си, която в това време приготвяше бъркани яйца с шунка или палачинки за закуска в кухнята. До шест часа вече беше в колата на път за работа. Паркираше в големия двор, където паркираха и всички останали, тъкмо когато слънцето изгряваше. Цветът на сутрешното небе толкова рано беше оранжево, виолетово или червено, друг път жълто, а понякога беше ясно и прозрачно, като вода, течаща върху бяла скала. Някои сутрини бяха достатъчно студени, за да вижда дъха си, други не. Докато слънцето се изкачваше в небето, той тупваше с юмрук вратата на зеления боклукчийски камион и шофьорът, с когото работеше, му се усмихваше и го поздравяваше, а после се качваше на мястото си и двамата поемаха към града, за да започнат работа. Понякога по пътя спираха да си купят кафе, а после продължаваха, изпълнени с неговата топлина. След това започваше истинската работа. Спираха пред всяка къща и той скачаше от мястото си, хващаше боклукчийските кофи и ги влачеше обратно до камиона, където махаше капациите им и ги тръсваше в ръба на ремаркетото, за да изсипе обелките от портокали и корите от пъпеш, утайката от кафе и прочее. От кофите падаха също оглозгани кокали, рибешки глави, парченца зелен лук и целина. Ако боклукът беше наскоро изхвърлен, не беше толкова зле, но ако беше престоял, никак не беше приятно. Не беше сигурен дали си харесва работата или не, но със сигурност я вършеше добре. Понякога се случваше да говори за работата си, друг път не се и сещаше за нея. Някои дни бяха чудесни, защото имаше възможност да излезе навън, докато утрото още беше хладно и свежо, но после часовете се проточваха, слънцето припичаше и боклукът почваше да гние много бързо. Но като цяло работата беше достатъчно съществена, за да ангажира вниманието му и да му позволява спокойно да съзерцава

къщите и окосените морави, покрай които минаваше и да наблюдава как живееха хората. А един или два пъти в месеца с изненада откриваше, че искрено си обича работата и това всъщност е най-добрата работа на света.

Това продължи години наред. А после внезапно работата му се промени. Промени се в един-единствен ден. По-късно често се чудеше как е възможно нечия работа да се промени толкова много само за няколко часа.

Той влезе в апартамента и не видя жена си, нито я чу, но знаеше, че тя е там и го наблюдава, докато той пристъпва към стола, докосва облегалката му и сяда без да отрони и дума. Той остана седнал дълго време.

Накрая гласът ѝ достигна до него, но ѝ се наложи да повтори въпроса си няколко пъти.

— Какво не е наред?

Той я погледна и, да, това беше жена му, която той познаваше толкова добре, а това беше техният апартамент с високите тавани и износените мокети.

— Нещо се случи на работа днес — отвърна ѝ.

Тя го изчака да продължи.

— Нещо се случи с боклукчийския камион. — Езикът му се стрелна по пресъхналите устни, а клепачите му се затвориха и скриха очите му, така че всичко, което виждаше, беше мрак, без никаква светлина, както когато човек се събуди съвсем сам в тъмна стая през нощта. — Мисля, че ще напусна работа. Моля те, не се сърди.

— Да не се сърдя?! — възкликна тя.

— Няма как иначе. Това е най-странното нещо, което се е случвало през живота ми. — Той отвори очи и остана на място, потривайки пръстите на ръцете си, които му се струваха ужасно студени. — Толкова странно нещо се случи.

— Добре де, няма ли да ми кажеш?

Той извади изрезка от вестник от джоба на коженото си яке.

— Това е от днешния вестник. 10-ти декември, 1951 г., *Лос Анджелис Таймс*. Бюлетин на Гражданска защита. Пише, че ще купят радиоапарати за боклукчийските камиони.

— Добре де, какво толкова ще ви навреди малко музика?

— Няма да има музика, не разбираш. Никаква музика.

Той започна да прокарва нокътя на единия си показалец по отворената длан на другата ръка, сякаш се опиваше да изобрази там всичко, така че да се вижда съвсем ясно.

— В статията пише, че кметът е разпоредил да сложат радиоприемници и предаватели във всеки боклукчийски камион в града. — Той присви очи, вторачен в ръката си. — След като атомните бомби ударят града ни, ще използват радиоапаратите за връзка с нас. По радиото ще ни кажат къде да отидем, за да приберем телата.

— Ами, това звучи практично. Кога...

— Боклукчийски камиони — повтори той, — ще отидат да събират телата на мъртвите.

— Естествено, няма да оставят телата пръснати навсякъде. Ще трябва да ги приберат и... — Жена му млъкна, без да си довърши мисълта. Устните ѝ се затвориха бавно. Клепачите ѝ примигаха, също тъй бавно. Той наблюдаваше това единствено бавно движение на очите ѝ. След това тя се извърна сковано, сякаш някой друг движеше тялото ѝ вместо нея, отиде до един стол, остана до него за миг, сякаш трябваше да се сети как да го използва, и после седна, с напълно изправен, вдървен гръб. Не каза нищо повече.

Той чуваше тиктакането на ръчния си часовник, но това ангажираше само малко част от вниманието му.

Накрая тя се изсмя.

— Те са се пошегували!

Той поклати глава. Усещаше как главата му се движи също тъй бавно, както всичко друго около него в момента.

— Не. Днес монтираха приемника в нашия камион. Казаха, когато чуем съобщението, ако вече имаме боклук в ремаркетото, да го изсипем където ни падне. Щом ни се обадят, веднага да оставим всичко и да отидем да разчистим мъртвите.

Откъм кухнята се чу шум от вряща вода. Тя остави водата да ври няколко минути, после хвана подлакътника на стола с една ръка, за да си помогне да се изправи, отиде до вратата и излезе от стаята. Звукът от вряща вода изчезна. Тя отново се появи в рамката на вратата и се върна при него. Той все още седеше на мястото си, без да помръдва.

— Всичко е планирано. Разделили са хората на отряди, избрали са сержанти, капитани, ефрейтори, всичко. Казаха ни даже къде да *караме* телата.

— Значи мислиш за това вече цял ден?

— Цял ден от сутринта. Мисля, че вече не искам да бъда боклукчия. Преди двамата с Том намирахме начин да се забавляваме, като играехме един вид игра. Човек има нужда от нещо такова. Боклукът е гаден, но ако се опиташ, можеш да го обърнеш на игра. Двамата с Том си я измислихме. Опитвахме се да познаем по боклука, що за хора го бяха изхвърлили. Оглозгани кокали в боклука на богатите къщи, салата и портокалови обелки в бедните. Глупава игра, вярно, но човек трябва да се опитва да извлича най-доброто от работата си, иначе защо изобщо да се занимава с нея? А и докато сме навън с камиона, в известен смисъл сами сме си началници. Вярно, ставаме рано, но така можем да излезем рано навън и да гледаме как слънцето изгрява, което не е никак лошо. Но днес, сега, тази работа изведнъж вече не ми се струва подходяща за мене.

Съпругата му започна да говори бързо. Тя назова много неща и говореше за много други, но преди да е стигнала твърде далеч, той я прекъсна внимателно.

— Знам, знам, децата и училището, и колата, знам. Сметките, парите и кредитните карти. Но какво ще кажеш, за фермата, дето ни я остави татко? Защо не се преместим там, далеч от града? Аз знам това-онова за земеделската работа. Можем да съберем провизии и запаси, за да изкараме месеци наред, ако нещо се случи.

Тя не отговори.

— Вярно, всичките ни приятели са тук в града — продължи разсъжденията си той. — И приятелите на децата са тук, и кината и театрите...

Тя си пое дъх дълбоко.

— Не можем ли да го обмислим поне още няколко дни?

— Не знам, страх ме е. Страх ме е, че ако се замисля за камиона и за новата си работа, може да свикна с идеята. И, боже мой, Исусе, не ми се струва правилно човек някога изобщо да свиква с подобна идея.

Тя бавно поклати глава, а погледът ѝ пробяга по прозорците, по сивите стени, по тъмните картини на стените. Тя стисна ръце и понечи да каже нещо.

— Мисля тази нощ да остана буден — изпревари я той. — До сутринта вече ще знам какво да правя.

— Внимавай с децата. Няма смисъл да им казваме всичко това.

— Ще внимавам.

— Да не говорим повече по въпроса. Ще довърша вечерята. — Тя скочи на крака, сложи ръце на лицето си, после ги огледа в светлината на слънцето, нахлуваща през прозорците. — Ами че децата ще се приберат всеки момент.

— Аз не съм много гладен.

— Трябва да се храниш, трябва да се държиш, сякаш всичко е наред.

Тя излезе и го остави сам насред стаята, където нищо не помръдваше и само сивият таван висеше над него с единствената си тъмна гола крушка, като стара луна насред небето. Той разтърка лицето си с ръце. Изправи се, отиде до вратата на трапезарията, влезе, усети как сяда на един от столовете край масата и остана седнал там. Видя как ръцете му се отпускат, разперени върху бялата покривка, отворени и празни.

— Цял следобед — промълви той. — Цял следобед размишлявам.

Тя се движеше из кухнята и тракането на съдове и прибори беше единственото, което нарушаваше повсеместната тишина.

— Цял следобед се чудя — продължи той, — дали трябва да се товарят телата в камионите надлъжно или напречно, дали главите трябва да са обърнати надясно или наляво? Дали мъжете и жените трябва да се товарят заедно или отделно? Дали за децата ще трябва отделен камион или ще ги товарим заедно с възрастните? Ами кучетата? Дали те ще са отделно или при хората? Цял следобед се опитвам да предположа колко тела ще се хванат в един камион и дали ще е удачно да ги товарим на редове един върху друг, докато накрая трябваше да си призная, че просто няма как иначе. Не мога да го измисля, не мога да предположа. Опитвам се, но няма начин. Няма откъде да знам колко тела ще се съберат в един камион.

Той седеше и си мислеше за края на обичайния си работен ден, когато ремаркетото беше пълно с боклук и покрито с платнището, а камарата отдолу придаваше на платнището неравна форма. И как, ако внезапно човек дръпнеше платнището, можеше да види отдолу онези бели неща като макарони или спагети, само че живи и подвижни, милиони на брой. И как, когато белите неща усетеха слънцето, те се завираха надълбоко в боклука под марулите и смляното месо, и кафето,

и рибешките глави. За десет секунди белите, подобни на макарони неща изчезваха и боклукът оставаше отново неподвижен и човек можеше да дръпне платницето и да види как то се просва неравномерно върху камарата, а отдолу отново беше тъмно и нещата отново започваха да се движат и измъкват, както винаги, когато ги обгърнеше мрак.

Той все още седеше сам в трапезарията, когато входната врата се отвори и синът и дъщеря му се втурнаха в апартамента, смеейки се, но когато го видяха, се спряха.

Майка им се появи на кухненската врата и огледа семейството си. Те всички я видяха и я чуха да им казва:

— Сядайте, деца, сядайте! — Тя вдигна едната си ръка в жест към тях. — Тъкмо навреме идвате.

ГОЛЕМИЯТ ПОЖАР

Сутринта, когато започна големият пожар, никой въобще не успя да го угаси. Мариана, племенницата на мама, която живееше у нас, докато родителите ѝ бяха в Европа, се подпали цялата. И значи никой не успя да счупи малкото прозорче на червената кутия в ъгъла и да натисне копчето, за да извади противопожарния маркуч и да извика пожарникарите с каски. Гореща като подпален целофан, Мариана слезе долу, тръшна се на стола с висок плач или стон и отказа да изяде и един залък.

Мама и татко се отдръпнаха — горещината в помещението бе нетърпима.

— Добро утро, Мариана.

— Какво? — Мариана погледна сякаш през тях и отговори неясно: — О, добро утро.

— Добре ли спа?

Знаеха, че не е спала. Мама ѝ даде чаша вода и всички се зачудиха дали няма да се изпари в ръката ѝ. Баба се взираше от мястото си във възпалените ѝ очи.

— Болна си, но не от някой бацил — каза тя. — Не биха го открили с микроскоп.

— Какво? — попита Мариана.

— Любовта е кръстница на глупостта — безпристрастно изрече татко.

— Ще ѝ мине — обърна се към него мама. — Когато са влюбени, момичетата само изглеждат глупави — защото тогава не могат да чуят нищо.

— Засяга евстахиевата тръба в средното ухо — каза татко. — И това кара много момичета да падат право в обятията на момчетата. Зная го. Веднъж една жена едва не ме смачка по този начин, и да ви кажа...

— Ш-ш-ш — намръщи се мама, гледаше Мариана.

— Не ни чува какво казваме. В момента е в каталепсия.

— Ще дойде да я вземе — прошепна високо мама, сякаш Мариана изобщо не беше в стаята. — Отиват да се возят на таратайката му.

Татко избърса уста с кърпата си.

— И нашата дъщеря ли беше такава, мамо? — поинтересува се той. — Ожени се и замина толкова отдавна, че съм забравил. Не си спомням да е била такава глупачка. Изобщо не можеш да разбереш кога някое момиче е изпаднало в такова положение. Точно това подлъгва мъжа. Казва си — о, какво прекрасно безмозъчно момиче, обича ме, май ще се ожения за нея. Жени се, а после се събужда една сутрин и открива, че цялата ѝ мечтателност е изчезнала, на нейно място се е върнал разумът, разопаковал е багажа си и развява долното му бельо из къщата. Мъжът започва да ходи по въже и да играе по свирка. Озовава се на малък пустинен остров, в малка самотна дневна наскред вселената, заедно с медена пита, която изведнъж се оказва капан за мечки, с пеперуда, превърнала се ненадежно в оса. И тогава моментално си намира хоби — събиране на марки, срещи в клуба или...

— Стига си мърморил! — викна му мама. — Мариана, разкажи ни за младежа. Как му беше името? Нещо като Айзък Ван Пелт?

— Какво? О... да, Айзък.

Мариана се бе мятала в леглото си цяла нощ — ту прелистваше стихосбирки и четеше невъобразими стихове, ту лежеше по гръб или по корем, загледана в спящата под лунната светлина провинция. Миризмата на жасмин през цялата нощ изпълваше стаята и необичайната за ранната пролет топлина (термометърът показваше почти петнайсет градуса) не ѝ даваше да заспи. Ако някой я беше видял през ключалката, сигурно щеше да я оприличи на умираща пеперуда.

На сутринта приглади криво-ляво с ръце косата си пред огледалото и слезе за закуска, като в последния момент се сети да се облече.

Баба се подсмиваше тихо през цялото време.

— Трябва да ядеш, дете, *трябва* — рече накрая тя. Мариана взе една препечена филийка, но остави половината. В същия миг отвън се чу клаксон. Айзък! Със своята таратайка!

— Иха! — викна Мариана и бързо изтича нагоре.

Младият Айзък Ван Пелт бе поканен вътре и представен на всички.

След като Мариана най-сетне замина, татко избърса чело.

— Не зная. Това вече е прекалено.

— Та нали ти ѝ предложи да започне да излиза — каза мама.

— За което съжалявам — отвърна той. — Но тя е у нас вече половин година и ще остане още толкова. Помислих си, че ако се запознае с някой приятен младеж...

— И се оженят — прошепна мрачно баба, — и Мариана може почти моментално да се махне — *това* ли е?

— Е... — каза татко.

— Е — каза баба.

— Но сега е още по-лошо — отбеляза татко. — Пърха наоколо и пее със затворени очи, пуска онези ужасни любовни песни и си говори сама. Нормален човек не може да търпи всичко това. Пък и непрекъснато се смее. Осемнайсетгодишните момичета често ли се оказват в психиатриите?

— Изглежда ми съвсем свестен и приятен младеж — каза мама.

— Да, можем само да се молим за това. За ранния брак. — Татко отпи от малката си чаша вино.

На втората сутрин Мариана излетя от къщата като огнена топка, когато чу клаксона на таратайката. Младежът нямаше време дори да стигне до вратата. Само баба ги видя от прозореца на гостната как отлитат нанякъде.

— Едва не ме събори — промърмори татко и приглади мустака си. — *Това* пък на какво прилича? Яйца с мозък? Виж ти.

В същия ден, след като се върна вкъщи, Мариана влезе в дневната и се насочи към грамофонните си плочи. Съскането на иглата изпълни къщата. Пусна „Старата черна магия“ двайсет и един пъти, припяваше „ла-ла-ла“ и плуваше из помещението със затворени очи.

— Страх ме е да ида в собствената си гостна — оплака се татко. — Оттеглих се от работа, за да мога да си пуша пурите и да се наслаждавам на живота, а не да търпя някаква смахната роднина да тананика под полилея.

— Ш-ш-ш — срязва го мама.

— Това е истинска криза в живота ми — заяви татко. — В края на краищата тя е само гостенка.

— Знаеш какви са гостуващите момичета. Озоват ли се извън къщи, сякаш са попаднали в Париж. Ще си замине през октомври. Не е чак толкова страшно.

— Да видим — бавно започна татко. — Точно по това време, след около сто и трийсет дни, вече ще бъде погребан в гробището на Грийн Лоун. — Стана и захвърли вестника си на малка бяла палатка на пода. — За Бога, мамо. Още *сега* ще поговоря с нея!

Тръгна и спря на прага на гостната, взираше се в танцуващата Мариана.

— Ла! — изпя тя.

Той прочисти гърлото си и направи крачка напред.

— Мариана...

— „Тази стара черна магия...“ — пееше Мариана. — Да?

Той гледеше как ръцете ѝ се извиват във въздуха. Хвърли му огнен поглед, докато прелиташе покрай него.

— Искам да поговорим. — Той си оправи вратовръзката.

— Да-дум-ди-дум-дум-ди-дум-ди-дум-дум — пееше тя.

— *Чуваш* ли ме? — настоятелно каза той.

— Той е *толкова* готин — каза тя.

— Явно.

— Знаеш ли, покланя се, отваря врати като някакъв портиер, свири на тропет като Хари Джеймс, а сутринта ми подари букет маргаритки!

— Не се и съмнявам.

— Очите му са сини. — И тя погледна нагоре към тавана.

Самият той не можеше да види там нищо особено.

Тя продължаваше да танцува и да гледа към тавана. Той застана до нея и отново погледна нагоре, но не забеляза нито мокро петно, нито пукнатина.

— Мариана — въздъхна той.

— И ядохме омар в онова кафене край реката.

— Омар. Разбирам, но не искаме да рухнеш, да останеш без сили. Някой ден... утре трябва да останеш тук и да помогнеш на леля си Мат с покривчиците...

— Да, сър. — Тя се носеше из стаята, разперила криле.

— Чу ли какво казах?

— Да — прошепна тя. — Да. — Очите ѝ бяха затворени. — О, да, да. — Полата ѝ се въртеше около краката ѝ. — Вуйчо — каза тя, отметнала глава назад.

— Ще помогнеш ли на леля си с покривчиците? — изкрещя той.

— ...с покривчиците — промърмори тя.

— Ето! — Той седна в кухнята и вдигна вестника си. — Ето че ѝ *казах!*

Но на следващата сутрин — едва бе седнал в леглото си — чу гръмовния рев на двигателя и как Мариана се втурва надолу по стълбите, спира за няколко секунди в трапезарията, колебае се край ваната колкото да реши дали не ѝ е лошо, след което затръшва входната врата. Таратайката се отдалечи по улицата заедно с двете пеещи гълъбчета.

Татко се хвана с две ръце за главата.

— Покривчици.

— Какво? — не разбра мама.

— Покровски — каза таткото. — Отивам на сутрешна визита при Покровски.

— Но той ще отвори чак в десет.

— Ще изчакам — реши татко със затворени очи.

Тази вечер и през още седем безумни вечери и почти нощи люлката на верандата тихо поскърцваше — напред-назад, напред-назад. Скрилият се в дневната татко явно изпитваше ожесточено облекчение всеки път, когато дърпаше от десетцентовата си пура и червената ѝ светлинка осветяваше невъобразимо трагичното му лице. Люлката на верандата изскърца. Той зачака следващото скърцане. Дочу меки като криле на пеперуда звуци, лек смях, някакви много приятни за момичешки уши думички.

— Моята веранда — каза татко. — Моята люлка — прошепна той на пурата си. — Моята къща. — Зачака поредното скърцане. — Боже мой.

Отиде до сандъка с инструменти и излезе на верандата с масльонка в ръка.

— Не-не, не ставайте. Стойте си. Ето, тук и тук. — Смаза лоста на люлката.

Бе тъмно. Не можеше да види Мариана, но я помириша. От миризмата на парфюма ѝ едва не падна в розовия храст. Не успя да

зърне ѝ кавалера ѝ.

— Лека нощ — каза той. Влезе, седна и се заслуша. Скърцането вече го нямаше. Сега се долавяше единствено нещо, което вероятно бе пърхащото сърце на Мариана.

— Сигурно е много приятен — отбеляза мама от прага на кухнята и избърса една чиния.

— На това се надявам — прошепна татко. — Нали затова им позволявам всяка вечер да седят на верандата.

— Толкова дни са неразделни — каза мама. — Едно момиче не излиза толкова много пъти с приятен младеж, освен ако не е сериозно.

— Може пък да ѝ предложи тази вечер! — радостно предположи татко.

— Едва ли, толкова рано. А и тя е твърде млада.

— Въпреки това може и да се случи — размишляваше на глас той. — *Трябва* да се случи, дявол да го вземе.

Баба се изкиска от креслото си в ъгъла. Звукът бе като от прелистване на страниците на древна книга.

— Какво толкова смешно има? — попита татко.

— Почакай и ще видиш. Утре.

Татко впери поглед в тъмното, но баба не каза нито дума повече.

— Виж ти, виж ти — каза татко на закуска. Огледа яйцата с внимателно, бащинско око. — Виж ти, снощи на верандата имаше *повече шепот*. Как се казваше? Айзък? Е, доколкото мога да преценя, май вчера направи предложение на Мариана. Да, сигурен съм!

— Би било чудно — каза мама. — Пролетна сватба. Но е прекалено *рано*.

— Виж сега — авторитетно заобяснява татко. — Мариана е от онези момичета, които се омъжват бързо и млади. Не можем да заставаме на пътя ѝ, нали?

— Е, май тук си прав — съгласи се мама. — Една сватба би била нещо чудно. Пролетни цветя, а и Мариана ще е прекрасна в онази рокля, която видях миналата седмица в ателието на Хайдекър.

Всички с нетърпение загледаха към стълбите в очакване на Мариана.

— Извинете — изхриптя баба от мястото си. — Но на ваше място не бих говорила как ще се отърва толкова бързо от Мариана.

— И защо?

— Защото...

— Защо?

— Не ми се иска да попарвам плановете ви — изхриптя баба и се засмя. После кимна с мъничката си глава. — Докато вие се чудехте как по-бързо да я омъжите, аз я държах под око. Седем дни гледам онзи младеж как идва с колата си и бибипка отвън. Явно е артист, фокусник или нещо от сорта.

— Какво? — не разбра татко.

— Тъй де — каза баба. — Защото един ден е млад блондин, на следващия — висок брюнет, в сряда пък се яви като момък с мустак, в четвъртък бе с къдрава червена коса, в петък изглеждаше по-нисък и с шевролет вместо форд.

Мама и татко останаха известно време вцепенени, сякаш някой ги бе цапардосал с чук по лявото ухо.

— Даваш ли си сметка какви ги *говориш!* — викна накрая татко. Лицето му бе червено, сякаш всеки момент щеше да експлодира. — Казваш, че си *седяла* тук, а всички онези мъже...

— Ти все се криеше — скастри го баба. — Да не би да попречиш случайно. Ако се беше показал, щеше да видиш същото. Мълчах си. Ще се поохлади. Просто сега й е времето. Всяка жена минава през това. Трудно е, но може да се преживее. Всеки ден по един нов мъж прави чудеса за нея!

— Ти, ти, ти, *ти!* — Татко се задави, изцъкли очи, внезапно яката започна да го стяга. Рухна изтощен назад в стола си. Мама седеше и гледеше втрещено.

— Добро утро на всички! — Мариана изтича по стълбите и кацна на стола. Татко я зяпна.

— Ти, ти, ти, ти — обвиняващо се обърна той към баба.

Сега ще изтичам с вик на улицата, помисли си трескаво татко. Ще счупя стъклото на червената кутия, ще натисна копчето и ще викна пожарникарите с маркучите. А може пък изневиделица да се извие някоя закъсняла снежна буря и да изкарам Мариана навън да се охлади.

Не направи нищо. Горещината в стаята бе ужасна за сезона и всички излязоха на прохладната веранда, а Мариана остана вътре, загледана в портокаловия си сок.

ЗДРАВЕЙ И СБОГОМ

Естествено, че заминаваше, и нямаше какво да се прави — времето бе настанало, обратното броене бе завършило и той заминаваше наистина надалеч. Куфарът е приготвен, обувките — лъснати, косата е сресана, измил се е набързо зад ушите и остава само да слезе по стълбите, да излезе на улицата и да стигне до малката гара; влакът щеше да спре специално заради него. И Фокс Хилс, Илинойс, щеше завинаги да остане в миналото. А той щеше да продължи към Айова, Канзас или дори Калифорния — дванайсетгодишно момче с акт за раждане, според който се е родил преди четиридесет и три години.

— Уили! — повика го глас отдолу.

— Ида! — Взе куфара. В огледалото на бюрото видя лице от юнски глухарчета, юлски ябълки и топло сутрешно мляко през лятото. Както винаги, от огледалото го гледаше невинно ангелско лице, което може би нямаше да се промени до края на живота му.

— Време е! — извика женският глас.

— Добре!

Пое надолу, като пъшкаше и се усмихваше. В дневната седяха Ана и Стив, и двамата безупречно облечени и спретнати.

— Ето ме! — извика Уили на прага.

Ана сякаш щеше всеки момент да се разреве.

— Боже мой, Уили, нима наистина ни напускаш?

— Хората започват да приказват — тихо рече Уили. — Тук съм вече цели три години. А зная, че когато хората започнат да говорят, е най-добре да си събера багажа и да си купя билет за влака.

— Толкова е странно всичко това. Не разбирам. Толкова внезапно — каза Ана. — Уили, ще ни липсваш.

— Ще ви пиша всяка Коледа, честна дума. Вие недейте да ми пишете.

— Беше огромно удоволствие — обади се Стив. Думите някак трудно излизаха от устата му. — Жалко, че всичко трябва да приключи.

Много жалко, че трябваше да ни разкажеш за себе си. Ужасно жалко, че не можеш да останеш.

— Вие сте най-страхотните родители, които съм имал — каза Уили. Бе висок четири стъпки, с непознаващо бръснача лице, озарено от лъчите на слънцето.

И тогава Ана *наистина* се разплака.

— Уили, Уили... — Седеше и сякаш искаше да го прегърне, но вече се боеше да го прави; гледаше го с потрес и изумление, ръцете ѝ бяха празни, не знаеше как да се държи с него.

— Трудно е да заминаваш — каза Уили. — Свикваш с нещата. Искаш да останеш. Но не се получава. Веднъж опитах да остана, след като хората бяха започнали да подозират нещо нередно. „Какъв ужас! — казваха те. — Всичките тези години да си играе с невинните ни деца, а ние да не разберем! Ужас!“ — така казваха. И накрая се наложи да напусна града една нощ. Никак не е лесно. Сами знаете колко много ви обичам. Благодаря ви за трите чудесни години.

Всички заедно тръгнаха към вратата.

— Сега накъде отиваш, Уили?

— Не зная. Просто ще тръгна нанякъде. Видя ли градче, което изглежда зелено и приятно, ще спра.

— Ще се върнеш ли някога?

— Да — сериозно отвърна той с тънкото си гласче. — След двайсетина години вече би трябвало да започне да ми личи. Стане ли това, ще направя голяма обиколка на всички майки и бащи, които съм имал.

Стояха на прохладната лятна веранда, обхванати от нежелание да изрекат последните думи. Стив не откъсваше поглед от един бряст.

— Колко други родители си имал, Уили? Колко пъти са те осиновявали?

Въпросът не го засегна, тъкмо обратното.

— Пет града, пет семейства и повече от двайсет години, откакто започнах да обикалям.

— Е, няма какво да режем — каза Стив. — По-добре да имаш син трийсет и шест месеца, отколкото нито един.

— Е — каза Уили, целуна бързо Ана, взе багажа си и излезе на улицата в зелената обедна светлина под дърветата — съвсем малко момче, което вървеше забързано, без да се обръща.

Момчетата играеха бейзбол в парка. Той постоя малко в сенките на дъба, гледаше как хвърлят снежнобялата топка в топлия летен въздух, как сянката ѝ се носи като тъмна птица по тревата, как ръцете се отварят като уста, за да хванат бързото парче лято, което сега изглеждаше най-важното нещо на света. Всички викаха. Топката кацна в тревата до Уили.

Докато излизаше с нея от сенките, си помисли за последните три години, изразходвани вече до последния ден, и за петте години преди това и преди това, и така нататък, до времето, когато бе наистина на единайсет, дванайсет и четиринайсет. Чу гласове да питат: „Какво му е на Уили, госпожо?“ „Госпожо Б., да не би Уили да расте по-бавно напоследък?“ „Уили, да не си почнал да *пушиш*?“ Ехото им заглъхна в лятната светлина и цветове. После се разнесе гласът на майка му: „Днес Уили става на двайсет и една!“ И хиляди гласове казват: „Синко, ела щом станеш на петнайсет. Тогава може и да ти намерим някаква работа“.

Взираше се в топката в треперещата си ръка, сякаш не бе топка, а собственият му живот — безкрайна топка години, навити стегнато отново и отново, но винаги връщащи се обратно към дванайсетия му рожден ден. Чу децата да вървят към него; усети как закриват слънцето, когато заставаха около него. Вече бяха пораснали.

— Уили! Къде си тръгнал? — Някой подритна куфара му.

Колко високи са станали! През последните няколко месеца слънцето сякаш бе прокарало ръка над главите им, беше ги подканило, а те бяха от разтопен метал и се източваха нагоре; бяха златен карамел, теглен от някаква огромна привличаща сила към небето — тринайсет-четиринайсет годишни, гледащи надолу към Уили, усмихващи се, но вече започващи да се отнасят леко пренебрежително. Бе започнало преди около четири месеца:

— Хайде, всеки да си избере отбор! Кой ще вземе Уили?

— О, Уили е много дребен; не играем с „деца“.

И те го изпреварват, теглени от луната, слънцето и сменящите се сезони, а той си остава на дванайсет и те вече не са му връстници. И други гласове отново започват стария, ужасно познат и смразяващ рефрен: „Стив, давай повечко витамини на това момче“. „Ана, в твоя род *дребни* ли са?“ И студеният юмрук стиска отново сърцето ти и

осъзнаваш, че корените трябва отново да се изтръгнат след толкова чудесни години с „родителите“.

— Уили, накъде си тръгнал?

Той тръсна глава. Отново се озова сред извисяващите се момчета, които закриват слънцето, мотаят се наоколо и трябва да се навеждат като някакви великани над чешмичката, за да пият.

— Отивам за няколко дни на гости на един братовчед.

— Така значи.

Преди година наистина щеше да ги е грижа. Сега обаче единственото им любопитство е насочено към багажа, към магията на влаковете, пътуването и далечните места.

— Да помятаме няколко бързи? — предложи Уили.

Не изглеждаха особено ентузиазирани, но кимнаха предвид обстоятелствата. Той изостави куфара и се затича; бялата топка полетя към слънцето и се устреми към пламтящите им бели фигури в отсрещния край на поляната, после отново полетя нагоре. По същия начин идваше и си отиваше животът. Насам — *натам!* Господин Робърт Ханлън и госпожа Ханлън, Крийк Бенд, Уисконсин, 1932 — първото семейство, първата година! Насам — *натам!* Хенри и Алис Болц, Лаймвил, Айова, 1935! Топката лети. Смит, Итън, Робинсън! 1939! 1945! Съпруг и съпруга, съпруг и съпруга, съпруг и съпруга, бездетни, бездетни, бездетни! Чукаш на тази врата, чукаш на онази.

— Извинете. Казвам се Уилям. Може ли...

— Искаш ли сандвич? Влез, седни. *Откъде си, синко?*

Сандвич, висока чаша студено мляко, усмивки, кимане, спокоен приятен разговор.

— Синко, май си хванал пътя. Да не би да си *избягал* отнякъде?

— Не.

— Момче, да не би да си сираче?

И още една чаша мляко.

— Винаги сме искали деца. Така и не се получи. Неизвестно защо. Случва се. Е, виж ти. Става късно, синко. Не е ли по-добре да се прибираш у дома?

— Нямам дом.

— Момче като теб? Все още с жълто около устата? Майка ти ще се тревожи.

— Нямам нито дом, нито родители на този свят. Може ли... може ли да пренощувам при вас?

— Ох, синко, просто не знам. Никога не сме обмисляли... — започва съпругът.

— Имаме пиле за вечеря — прекъсва го жена му. — Щом има достатъчно за двама, ще има и за трима...

И така се сменят и отлитат години, гласове, лица и хора, след което отново идва ред на същите първи разговори. Гласът на Емили Робинсън от люлеещия се стол в летния сумрак, последната вечер, която прекара там, когато научи тайната му:

— Колко дечица съм виждала. И понякога си мисля — колко жалко, колко жалко, че всички тези цветя трябва да се откъснат, всички тези ярки пламъчета трябва да угаснат. Колко жалко, че всички, които виждаш в училищата или изтичват край теб, трябва един ден да пораснат, да погрознеят, да се сбръчкат, да побелеят или да оплешивеят, а накрая да станат кожа и кости, да умрат и да бъдат погребани. Когато ги чувам да се смеят, не мога да повярвам, че ще тръгнат по пътя, по който вървя и аз. А ето че става точно *това!* Още си спомням стихотворението на Уърдзуърт: „Веднъж видях тълпа, букет от нарциси златисти, край езерото под дървета да потрепват чисти“. Точно така си мисля за децата. Понякога могат да са жестоки, дори зли; но въпреки това в очите им няма да откриеш нито злина, нито умора. Толкова са изпълнени с интерес към всичко! Може би именно това ми е липсвало у възрастните — интересът е угаснал у девет от десетима, не им е останала нито свежест, нито енергия, нито живот. Обожавам да гледам как свършва последният час в училище. Сякаш някой хвърля букет цветя от вратата. Какво е усещането, Уили? Какво е да бъдеш вечно млад? Да приличаш на току-що изсечена монета? Щастлив ли си? Наистина ли ти е така добре, както *изглежда*?

Топката изсвистя от небето и ужили дланта му като огромно бледо насекомо. Докато я разтриваше, споменът продължаваше да говори:

— Оправях се с това, с което разполагам. След като родителите ми умряха, след като открих, че никъде няма да мога да си намеря работа, направих опит в цирка, но само ме взеха на подбив. „Синко — казваха ми, — та ти не си джудже, а дори и да беше, изглеждаш като

момче! На нас ни трябват джуджета с лица на джуджета! Съжалявам, синко, съжалявам“. Така напуснах дома, започнах да скитам, да си мисля — *какво съм аз? Момче. Приличам на момче, гласът ми е като на момче, така че спокойно мога да си бъда момче. Няма смисъл да се съпротивлявам. Няма смисъл да надавам писъци. Какво да правя в такъв случай? Коя работа ми подхожда? И ето че един ден видях в един ресторант мъж да показва на свой познат снимки на децата си. „Как ми се иска да имах деца“ — каза приятелят му. „Как само ми се иска...“ Все това повтаряше и клатеше глава. А аз седях на няколко маси от него с хамбургер в ръце направо *замръзнал!* И тогава разбрах каква ще е моята работа до края на живота ми. В края на краищата за мен все пак *имаше* работа. Да правя самотните хора щастливи. Да не спирам. Завинаги да играя. Знаех, че трябва завинаги да играя. Разбира се, можех да разнасям вестници, да изпълнявам дребни поръчки, да окося някоя и друга градина. Но *истинска* работа? Не. Трябваше само да бъда синът на мама и гордостта на татко. Обърнах се към онзи мъж. Извинете, казах му. *Усмихнах* му се...*

— Но, Уили — бе казала преди много години госпожа Емили, — не си ли се чувствал самотен? Не си ли пожелавал... *нещата*, които пожелават големите?

— С това се справям сам — бе отвърнал Уили. — Казвам си: аз съм момче. Трябва да живея в момчешки свят, да чета момчешки книги, да играя момчешки игри, да се откъсна от всичко друго. Не мога да бъда едновременно възрастен и дете. Мога да бъда само едно нещо — момче. И си играя ролята. О, никак не беше лесно. Има моменти...

— А семействата, при които живееше, нищо ли не научаваха?

— Не. Да им разкажа означаваше да разваля всичко. Обяснявах, че съм избягал от къщи; оставях ги да проверяват чрез полицията и официалните канали. И когато не откриваха никакво досие, се съгласявах да ме осиновят. Така бе най-добре — докато не подозираха нищо. Но след три или пет години нещо започваше да ги гризе, случайно ме виждаше някой, който ме е познавал от по-рано, може би дори някой от цирка — и всичко свършваше. Рано или късно винаги свършва.

— И *щастлив* ли си? *Хубаво* ли е да си дете четиридесет години?

— Както се казва, трябва да се живее някак. А когато правиш другите щастливи, самият ти също едва ли не изпитваш щастие. Имам си работа и си я върша. Пък и без това след още няколко години ще започне второто ми детство. Всичките трески, всички несбъднати мечти и блянове ще ме напуснат. Тогава може би ще успея да се отпусна и да си доиграя спокойно ролята.

Хвърли за последен път топката и се отърси от унеса. Затича към багажа си. Том, Бил, Джейми, Смит — устните му мълвяха имената им. Смутиха се, когато стисна ръцете им.

— Стига де, Уили, нали не заминаваш за Китай или Тимбукту.

— Нали така?

Уили не помръдна.

— Довиждане, Уили! Ще се видим след седмица!

— Довиждане, довиждане!

И той отново вървеше с куфар в ръка, гледаше дърветата, отиваше си от момчетата и улицата, на която бе живял. Зави зад ъгъла, чу писъка на локомотива и се затича.

Последното, което видя, бе бялата топка, летяща над високия покрив напред-назад, напред-назад. И гласовете, викащи „Раз-два, край! Раз-два, край!“, подобно на прощалните викове на отлитащи далеч на юг птици.

Ранно утро, изпълнено с миризма на мъгла и студен метал, с желязната миризма на влака и нощното пътуване, от което цялото тяло го боли, с миризмата на все още скритото зад хоризонта слънце. Събуди се и погледна през прозореца към едва събуждащото се градче. Светваха светлини, долитаха приглушени гласове, червен сигнал се люлееше напред-назад в студения въздух. Цареше сънena тишина, в която ехото сякаш е облагородено, в която ехото изпъква ярко и ясно. Стюардът на вагона мина край него като сянка в сенките.

— Сър — повика го Уили.

Стюардът спря.

— Кой е този град? — прошепна момчето в мрака.

— Валивил.

— Колко е населението му?

— Десет хиляди. Защо? Тук ли слизаш?

— Изглежда зелен. — Уили се загледа към сгушеното в студеното утро градче. — Изглежда приятно и тихо.

— Синко, знаеш ли *накъде* си тръгнал? — попита стюардът.

— За насам — каза Уили, стана тихо и започна да събира нещата си в неподвижното, хладно, миришещо на желязо утро.

— Дано знаеш какво правиш, момче — каза стюардът.

— Да, сър — отвърна Уили. — Зная какво правя.

Пое по тъмния коридор, следван от стюарда с багажа, и излезе навън в мъглата и развиделяващото се утро. Стоеше и гледаше към стюарда и черния метален влак на фона на малкото все още блещукащи звезди. Локомотивът изсвири пронизително, стюардите по перона извикаха, вагоните тръгнаха и стюардът се усмихна надолу към малкото момче с големия багаж, което му крещеше нещо през свирката.

— Какво? — викна мъжът и допря длан до ухото си.

— Пожелай ми късмет! — извика Уили.

— Късмет, синко! — викна стюардът, усмихна се и му махна. — Късмет, момче!

— Благодаря — каза Уили сред грохота на влака и свистящата пара.

Остана да гледа черния влак, докато не изчезна в далечината. През цялото време не помръдна от мястото си. Стоеше мълчаливо — дванадесетгодишно момче на овехтелия дървен перон — и изминаха цели три минути, преди да се обърне и да погледне към празните все още улици.

Слънцето изгряваше. Той закрачи бързо, сякаш искаше да се стопли, към новия град.

ЗЛАТНИТЕ ЯБЪЛКИ НА СЛЪНЦЕТО

— Юг — каза капитанът.

— Но в космоса просто *няма* посоки на света! — възрази екипажът.

— Когато летиш към слънцето и всичко става жълто, топло и лениво, тогава пътуваш в една-единствена посока — отвърна капитанът. Затвори очи, помисли си за димящата топла далечна страна и леко въздъхна. — Юг. — Кимна бавно на себе си. — Юг.

Ракетата се наричаше „Копа де Оро“, а също така „Прометей“ и „Икар“, а целта им наистина бе ослепителното обедно слънце. С огромно въодушевление бяха натоварили на борда две хиляди бутилки кисела лимонада и хиляда бири с бели капачки за това пътуване до необятната Сахара. И сега, докато слънцето кипеше насреща им, те си спомняха стихове и цитати.

— „Златните ябълки на слънцето“?

— Йейтс.

— „Не бой се веч от слънчевата жега“?

— Шекспир, разбира се!

— „Чаша злато“? Стайнбек. „Златният съд“? Стивънс. Ами златното гърне в края на дъгата? Господи, *ето* го името на нашата траектория. Дъга!

— Температура?

— Хиляда градуса по Фаренхайт!

Капитанът гледаше през огромната затъмнена леща на илюминатора — и там наистина се виждаше слънцето, а да отиде до това слънце, да го докосне и да открадне завинаги частица от него бе неговата съкровена и единствена мечта. Корабът бе съчетание на хладната изтънченост и хладнокръвната практичност. В покритите с лед и млечнобял скреж коридори цареше амонячна зима и се носеха снежни вихри. Всяка искра от огромната пещ, всяко малко пламенно дихание, проникнало случайно през здравия корпус на кораба, щеше

да се натъкне на зима, спотаена тук като най-студени февруарски часове.

— Температура — две хиляди градуса! — промърмори аудиотермометърът в арктическата тишина.

Падаме, помисли си капитанът. Падаме като снежинка в топлия скут на юни, в горещия юли, в подлудяващия пек на август.

— Три хиляди градуса по Фаренхайт!

Пладне. Лято. Юли.

— Пет хиляди градуса по Фаренхайт!

И накрая капитанът произнесе със спокойствието на цялото пътуване:

— Сега докосваме слънцето.

При тази мисъл очите им заблестяха като стопено злато.

— Седем хиляди градуса!

Странно как механичният термометър може да звучи развълнувано, макар да притежаваше единствено лишен от емоции стоманен глас.

— Колко е *часът*? — попита някой.

Всички се усмигнаха.

Защото сега съществуваше само слънцето, слънцето и единствено слънцето. То бе всеки хоризонт, то бе всяка посока. Изгаряше минутите, секундите, пясъчните часовници, хронометрите; изгаряше цялото време и вечност. Изгаряше клепачите и серума на тъмния свят зад клепачите, ретината, скрития мозък. Изгаряше съня и сладките спомени за сън и прохладни вечери.

— Внимавай!

— Капитане!

Бретън, първият помощник-капитан, падна на зимната палуба. Защитният му костюм изсвистя, разцъфна и топлината, кислородът и животът излетяха от него в замръзнала пара.

— Бързо!

От вътрешната страна на пластмасовата маска вече се образуваха шарки от млечнобели кристали. Всички се наведоха да го разгледат.

— Структурен дефект в костюма, капитане. Мъртъв е.

— Замръзнал.

Впериха погледи в другия термометър, който показваше каква е зимата в заснежения кораб. Хиляда градуса под нулата. Капитанът

погледна към замръзналата статуя и проблясващите кристали отгоре ѝ. Ирония от най-студените, помисли си. Човек се страхува от огъня и бива убит от мраз.

Извърна се.

— Няма време. Няма време. Оставете го да лежи. — Усещаше как се движи езикът му. — Температура?

Стрелките бяха подскочили с четири хиляди градуса.

— Вижте! Вижте, вижте!

Ледената им висулка се топеше.

Капитанът рязко вдигна глава да погледне тавана.

И веднага, подобно на блокирал прожекционен апарат, в съзнанието му се настани един-единствен, кристално ясен спомен от детството.

През пролетните утрини се подаваше през прозореца на стаята си в изпълнения с мирис на сняг въздух, за да види как последната висулка проблясва на слънцето. Подобно на капки бяло вино кръвта на хладния, но затоплящ се април капе от прозрачното кристално острие. Минута след минута декемврийското оръжие става все по-безопасно. И накрая висулката пада със звън на покритата с чакъл пътека отдолу.

— Помощната помпа е повредена, сър. Губим лед!

Отгоре им заваля топъл дъжд. Капитанът рязко завъртя глава и заоглежда.

— Можете ли да видите повредата? Господи, стига сте стояли така, нямаме време!

Екипажът се разтича; проклинайки, капитанът се наведе в топлия дъжд, ръцете му заопипваха студената машина, ровеха и търсеха; докато работеше, видя едно бъдеще, отдалечено от настоящето от един-единствен дъх. Видя как кожата се обелва от кошера на кораба, разкривайки хората — тичащи, бягащи, с изкривени в безмълвен писък уста. Космосът е черен, покрит с мъх кладенец, в който животът удавя своите викове и ужаси. Колкото и да крещиш, космосът ще изсмуче кръска ти още преди да е стигнал средата на гърлото. Хората се щураха като мравки в горяща кибритена кутийка; от кораба капеше лава, изпускаше пара, докато не остана нищо!

— Капитане?

Кошмарът примигна и изчезна.

— Ето тук.

Работеше под мекия топъл дъжд, който валеше от горните палуби. Забърника помощната помпа.

— По дяволите!

Дръпна захранващия кабел. Когато времето дойдеше, това щеше да е най-бързата смърт в историята на умирането. Миг на писъци, последван от горещ блясък и само милиарди и милиарди тонове космически огън, шептящ в космоса, без да бъде чул от никого. Подобно на хвърлени в пещ ягоди, докато мислите им се спират в изгорения въздух, един дълъг миг след като телата им са се превърнали във въглени и флуоресцентен газ.

— По дяволите! — Смушка помпата с отвертка. — Господи!

Потръпна. Пълно унищожение. Затвори очи, стисна силно зъби. Господи, помисли си, свикнали сме на по-бавно умиране, измервано в минути и часове. Дори дващест секунди ще са бавна смърт в сравнение с лакомото чудовище, което чака да ни погълне!

— Капитане, обръщаме ли, или продължаваме?

— Пригответе Чашата. Хайде, приключете с това. По-бързо!

Обърна се и постави ръка в управляващия механизъм на огромната Чаша; пръстите му се пъкнаха в механичните Ръкавици. Едно съвсем леко движение тук измъкна гигантска ръка с гигантски пръсти от недрата на кораба. Още, още... огромната ръка се плъзна навън от огромния „Копа де Оро“ и се потопи в желязната пещ, в безтелесното тяло и безплътната плът на слънцето.

Преди милион години, бързо си помисли капитанът, докато управляваше ръката и Чашата, преди милион години някакъв гол човек на пуста северна пътека видял как мълния удря дърво. И докато кланът му бягал, той взел с голи ръце горяща главня. Изгаряйки плътта си и пазейки огъня с тялото си от дъжда, той го понесъл триумфиращо към пещерата и с радостен крясък го хвърлил върху купчината сухи листа, за да даде на племето си топлината на лятото. И хората най-сетне допълзели с трепет до огъня, протегнали измръзналите си ръце към него и усетили новия сезон в пещерата, малкото жълто петно, променящо времето. Накрая също се усмихнали предпазливо. И дарът на огъня станал техен.

— Капитане!

На огромната ръка ѝ потрябваха цели четири секунди, за да потопи празната Чаша в огъня. И ето ни днес на друга пътека, помисли

си той, протягаме ръка с чаша скъпоценен газ и вакуум, шепа друг огън, с който да побегнем обратно в студения космос, осветявайки пътя си, и да занесем на Земята дара на огъня, който може да гори вечно. Но защо?

Знаеше отговора, преди още да си е задал въпроса.

Защото атомите, с които работим на Земята, са жалки; атомната бомба е жалка и малка, познанията ни са жалки и малки; единствено слънцето наистина знае каквото искаме да научим. Само то владее тайната. А да не забравяме и тръпката — страхотно е да стигнеш дотук, да направиш удара и да побегнеш. Всъщност всичко е в гордостта и суетата на човека, който като някакво дребно насекомо скача да ужили лъва за опашката и да избяга от челюстите. И ще си кажем — Господи, *успяхме!* И ето я нашата чаша с енергия, огън, вибрации или както ви се хареса, която ще захрани с ток градовете ни, ще задвижи корабите, ще освети библиотеките, ще даде бронзов тен на децата ни, ще пече хляба ни и ще ни помогне да натрупаме познания за нашата вселена. Ето, пийте от чашата, всички добри люде на науката и религията! Стоплете се в нощта на невежеството, в дългите зими на суеверието, в студените ветрове на неверието, срещу огромния страх от тъмното у всеки човек. И тъй, протягаме ръка с чашката на просяка...

— Ах.

Чашата се потопи в слънцето. Загреба частица от плътта на Бог, кръвта на вселената, пламтящата мисъл, ослепителната философия, замислила и родила галактиката, пуснала планетите по техните орбити, положила началото и края на всичко живо.

— А сега *леко* — прошепна капитанът.

— Какво ще стане, когато я приберем? Тази допълнителна температура точно сега...

— Един Бог знае.

— Помпата е поправена, сър.

— Пуснете я!

Помпата заработи.

— Затворете капака на Чашата и я приберете. Бавно, бавно...

Прекрасната ръка от външната страна на кораба трепна, отразявайки в огромен мащаб собствения му жест, и потъна безмълвно в тялото на кораба. Затворената плътно Чаша я последва, разсипвайки

жълти цветя. Аудиотермометърът запищя. Хладилната система се задъха; амониевите флуиди заблъскаха стените като кръв в главата на крещящ идиот.

Капитанът затвори външния люк.

— Така.

Всички чакаха. Пулсът на кораба препускаше, сърцето му бясно туптеше, поело Чашата злато в себе си. Студената кръв се мяташе — нагоре, назад, надолу, напред, нагоре, назад, надолу, напред...

Капитанът бавно издиша.

От тавана спря да капе. Ледът се втвърди отново.

— Да се махаме оттук.

Корабът обърна и побягна.

— Слушайте!

Сърцето на кораба постепенно забавяше ход. Стрелките забръмчаха и устремно запълзяха назад през хилядите. Гласовете на термометрите припяваха смяната на сезоните. Сега всички мислеха едно и също — по-далеч, по-далеч от огъня и пламъците, от жегата и топенето, от жълтото и бялото. Назад в студеното и тъмното. Може би след двадесет часа щяха дори да изключат някои от хладилниците и да прогонят зимата. Скоро щяха да полетят в толкова студена нощ, че сигурно щеше да им се наложи да използват новата пещ на кораба, да получат топлина от изолирания огън, който сега носеха като неродено дете.

Връщаха се у дома.

Връщаха се у дома и докато се грижеше за тялото на Бретън, лежащо върху белия сняг, капитанът успя да си спомни едно стихотворение, което бе написал преди много години.

*Понякога виждам в слънцето горящо дърво
със блеснали във пустотата плодове,
със златни ябълки, надупчени от хора и от
гравитация.*

*И почитта на хората усещам отдалеч,
щом виждат в слънцето дърво горящо...*

Остана дълго до тялото, изпълнен с множество различни чувства. Чувствам се тъжен, помисли си. И се чувствам добре, чувствам се като момче, връщащо се от училище с букет глухарчета.

Въздъхна със затворени очи.

— Е, сега в каква посока летим? — Усещаше хората си, седяха или стояха около него, освободени от ужаса, дишащи спокойно. — След като дълго се спускахме надолу към слънцето, след като го докоснахме, помотахме се малко и побягнахме, накъде отиваме? Когато се отдалечавате от ярката светлина, от пладнешката жега и леността, накъде се насочвате?

Екипажът зачака той да го каже на глас. Чакаха да събере цялата прохлада и белота, очаквания и освежаващ климат на думата, виждаха как се оформя в мозъка му, как се обръща нежно върху езика, подобно на парче сладолед.

— Сега за нас в космоса има само една посока — каза най-сетне той.

Те чакаха. Чакаха, докато корабът се носеше бързо в студения мрак, отдалечавайки се от светлината.

— Север — промърмори капитанът. — Север.

И всички се усмихнаха, сякаш внезапно в горещия следобед бе появил ветреца.

Издание:

Автор: Рей Бредбъри

Заглавие: Златните ябълки на Слънцето

Преводач: Деница Минчева; Ива Тодорова; Н. К. Перфилова

Година на превод: 2018

Език, от който е преведено: английски; руски

Издание: първо

Издател: Читанка

Година на издаване: 2018

Тип: сборник разкази

Националност: американска

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/7505>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.